

જ્ઞાન ગ્રંથમાળા

દાદાસાહેબ, ભાવનગર.

ફોન : ૦૨૭૮-૨૪૨૫૩૨૨

૩૦૦૪૮૪૬

2814

શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી
જ્ઞાન ગ્રંથમાળા
પુણ્ય ૨ જી

પૂજ્ય ૧૦૦૮ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી
મહારાજ સાહેબનું

જીવનચરિત્ર

સંપાદક,
ચતિશિષ્ય રતિલાલજી

શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી જૈન ગ્રંથમાળા પુખ્ત ૨ ભુ.

પૂજ્યશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી
મહારાજ સાહેબનું

જીવનચરિત્ર

સંપાદક,
યતિશિષ્ય રતિલાલજી

પ્રકાશક,
શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી જૈન ગ્રંથમાળા
ગોંડલ

પ્રથમાવૃત્તિ

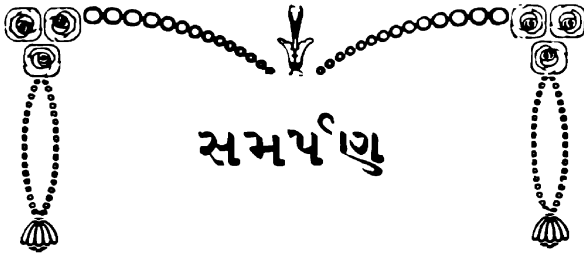
::

સંવત ૧૯૯૪

મુદ્રક:-શાહ ગુલાબચંદ લલ્લુભાઈ,
શ્રી મહોદય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, દાણાપીઠ-ભાવનગર.

यतिवर्यं पूज्यश्री १००८ श्री स्वर्ूपयंद्र

પૂજ્ય ગુરુદેવ મહર્ષિ સ્વરૂપચંદ્રજી,

બચપણમાં જ્ઞાન મેળવી પછી વિચારકપણાથી
ઉત્પન્ન થયેલ અસાંપ્રદાયીકતા વિગેરે જે કાંઈ આ
શિષ્યમાં વિકાસ થયો છે તે આપની કૃપાનું જ
ફળ છે.

તે ભાર વશ થઈ આ ચરિત્ર મારી અદ્ય
બુદ્ધિએ તૈયાર કરેલ તે આપના કરકમળમાં
અર્પણ કરું છું.

આપનો શિષ્ય
રતિલાલ

સંપાદકની નોંધ

પશ્ચિમની જડ સંસ્કૃતિમાંથી ભારતવર્ષને બહાર કાઢવા આત્મવાદના રસાયણની અધિક ઉપયોગિતા છે એમ આધ્યાત્મ અનુભવિઓએ સિદ્ધ કર્યું છે.

ભારતવર્ષ ઉન્નતિની ટોચ ઉપર નથી આવી શકતો તેના અનેક કારણોની સાથે સંયમની નિર્ભંગતા પણ પ્રાધાન્યપણે દેખાય છે. આવા સમયમાં ધર્મ ઉપદેશકોએ ક્રીયાકાંડને ગૌણ રાખી સમાજને ચારિત્રવાન બનાવવાની પ્રવૃત્તિને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ. કારણ પ્રાચીન ભારતના સંસ્કૃતિસર્જકો અને ધર્મસંસ્થાપકોમાં ચારિત્રની જ સુવાસ હતી અને તે મહાપુરુષોની પ્રવૃત્તિ જ ચારિત્ર ઘડવાની હતી. આર્ય અને જૈન સંસ્કૃતિનો પાયો પણ ચારિત્ર ઉપર છે. સંસ્કૃતિસર્જકો જ્યારે હતા ત્યારે તેઓના ચારિત્રબળથી અનેકોને મુંગા આશિર્વાદરૂપ નીવડતા. તેઓ મૌન સેવે ધ્યાનસ્થ સ્થીતિમાં રહે છતાં તેમને જોતાં જ પ્રજામાં

નવીન ચીનગારીયો પ્રગટતી, નવીન ઉત્સાહ ફેલાતો, અને ચારિત્રવાન મહર્ષિઓની છાયા તળે સમાજ સેવકો, અનેક આંદોલનો હૃદયમાં ઉત્પન્ન કરી સમાજની મુગી સેવા બજાવતા. જે મહાપુરુષોની હયાતી અનેક આંદોલનો ઉત્પન્ન કરે છે, તે મહા પુરુષોની હયાતી બાદ તેઓશ્રીના જીવન ચરિત્રો પણ પ્રજાને આશીર્વાદ રૂપ નીવડે છે અને સમાજના જીવનને ઉન્નત બનાવવા મદદગાર નીવડે છે.

આજકાલ અનેક પ્રકારના ચરિત્રો પ્રકાશમાં આવે છે. જેના વાંચનથી જીવનમાં અજ્ઞાનતા અને અંધશ્રદ્ધા ન પ્રવેશે તેજ ચરિત્ર આત્માને વિકાસ કરવા મદદરૂપ બની શકે. ચરિત્રોના વાંચનથી ચરિત્રનાયકનું જે ધ્યેય હોય તેની વાંચકગણ ઉપર અજબ છાપ પડે છે. આત્મજ્ઞાની પુરુષોના જીવન વાંચનથી આત્મજ્ઞાનનો ખ્યાલ આવે. બ્રહ્મચારી પુરુષોના વાંચનથી બ્રહ્મચર્યના ગુણ અને રસનો ખ્યાલ આવે, ટેકવાન પુરુષોના જીવન વાંચનથી પ્રતિજ્ઞાની મહત્તા સમજાય છે અને રાષ્ટ્રપ્રેમી મનુષ્યોના જીવન વાંચનથી દેશપ્રેમનો ખ્યાલ આવે છે. આથી મહાપુરુષોના જીવન ચરિત્રો આપણાં જીવનનો માર્ગ સરળ બનાવવા એક યંત્ર જેવું કામ કરે છે. જે જ્ઞાન અને અનુભવ બીજા ન આપી શકે તે મહાપુરુષોના જીવન ચરિત્રો આપી શકે છે.

મહાપુરુષોના જીવન એકાંતે આપણું જીવનને ઘડવા બહુ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. તે જીવન ચરિત્રથી સત્યાસત્યનો નિર્ણય થાય છે. આ સિવાય ચરિત્રો પ્રકાશ કરવાનો બીજો હેતુ હોતો જ નથી. જીવન ઇતિહાસો લખવાની પ્રથા બહુ પ્રાચીન છે, સમય બદલાતા તેનું સ્વરૂપ બદલાય છે. પહેલાના ઇતિહાસો તાડપત્રો ઉપર લખાતા. જ્યારે કાગળોની ઉત્પત્તિ થઈ ત્યારે તેના પાના ઉપર લખાવા માંડ્યા અને સમય ફરતા પુસ્તકરૂપે પ્રગટ થવા લાગ્યા. લગભગ દરેક દર્શનોમાં ચરિત્રો પ્રકાશ કરવાની પ્રથા છે. જૈન ધર્મમાં તો કથાનુયોગ, ચરિતાનુયોગનો આખો વર્ગ જ જુદો છે. વેદાંત વિગેરેમાં પણ અનેક ચરિત્રોથી ભરેલા ગ્રંથો છે. જીવન ચરિત્ર એટલે એક મહાન વિભૂતિના જીવનમાં બનેલા બનાવો અને તેનો સંગ્રહ. જીવન ઇતિહાસો તેના જ લખાવ કે જેઓએ આત્મવિકાસ કરવા જીવન સમર્પણ કર્યું હોય. વિશ્વવ્યાપિ સિદ્ધાંતોને પોતાના જીવનમાં ઉતાર્યા હોય તેજ મહાપુરુષોના આદર્શ રૂપ જીવન ચરિત્રો લખાઈ દુનિયામાં પ્રકાશ થાય છે. જેઓ દુનિયામાં સ્વાર્થાધિ હોય. જીવન કલહમાં જીવન-સમર્પિત કર્યું હોય. ક્ષણિક મોજશોખ પાછળ આત્મશક્તિનું લીલામ કરનારા હોય. વિષયો પાછળ ભટકી ગુલામી મનોદશાનું સર્જન કરતા હોય. યંત્રવત કમાણી કરી કુટુંબ બંધનમાં જ

જીવન ખલાસ કરતા હોય. તેવા પુરુષોના જીવન ચરિત્રો કદિ લખાતાં નથી.

અઘોર સંયમ, અડગ મનોવૃત્તિ, અટલ આત્મ સાધના અને અપાર સહનશિલતા ઇત્યાદિ અનેક સદ્ગુણો જીવનમાં આદર્શરૂપે જડી જનતા ઉપર અસાધારણ અસર ઉપજાવનાર, અનેક આત્માઓને અહિંસા ધર્મના પૂજક બનાવનાર, અનેકોને સંસારના કીચડમાંથી બહાર કાઢવા સહાધ્યાઈ બનાવનાર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજીના જીવન પ્રસંગો અને તે આદર્શ પુરુષની જીવન ઘટનાઓ જેટલા પ્રમાણમાં મારી સન્મુખ આવી અને સપ્રમાણ મને મળી શકી, તે પ્રમાણે મૂળ સ્વરૂપમાં આ નાના પુસ્તકમાં નોંધી છે.

જગતમાં અનેક વિભૂતિઓ જન્મે છે અને આદર્શરૂપ બોધ લેવા લાયક જીવન જીવી સ્થુળ દેહને છોડી ચાલ્યા જાય છે. પરંતુ તેમનું આદર્શ રૂપ શરીર કાયમ રહે છે.

જે ગુરુદેવનો પ્રબંધ લખવા હું તૈયાર થયો છું તે પૂજ્યશ્રી સામાન્ય ઓસવાળ કુટુંબમાં જન્મી શ્રીમંતોની સગવડથી રહિત ઉછરી વૈરાગ્યના વેગમાં આંચા. ચારિત્રાવસ્થામાં આંચા પછી તેઓશ્રીના દેહને અનેકો નમન કરી કૃતાર્થ થાતા. એ કર્મજીવિ

કર્મના ક્ષેત્રમાં આત્મસિદ્ધિ પછવાડે અહર્નિશ ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં રાત્રીના ઉન્નગરા કરી સિદ્ધિને સાધ્ય બનાવતા. તેઓશ્રીનાં અપૂર્વ જીવનથી જૈન સમાજ પૂર્ણ પરિચીત છે.

તેઓશ્રીના આત્માને સંપૂર્ણપણે ઓળખવાની આપણામાં શક્તિ નથી. તેમના તપની સામે ઉભા રહેવાની આપણામાં પવિત્રતા નથી. તેમના ધ્યાનની આપણને પરવા નથી. ગામડે ગામડે વિહાર કરી આત્મ ગૌરવ વધારી ધર્મનું સ્વરૂપ જનતાને સમજાવવા અને તેની અંદરથી અજ્ઞાનતા, જડતા, અંધશ્રદ્ધા, સંકુચિતતા વિગેરેનો નાશ કરવામાં કાયરતાને હઠાવી શૂરાતન પ્રગટાવવામાં પૂજ્ય ગુરુદેવે બાકી રાખી નથી. એ મહાત્માના જીવન પ્રસંગો જનતા સમક્ષ પ્રકાશ કરવા માટે મને શુભ ઘડી પ્રાપ્ત થઈ છે, તે મારા બાહ્ય આત્મા માટે મહદ્ ભાગ્યની પળ છે અને જીંદગીનું પરમ કર્તવ્ય છે, એમ માનું છું.

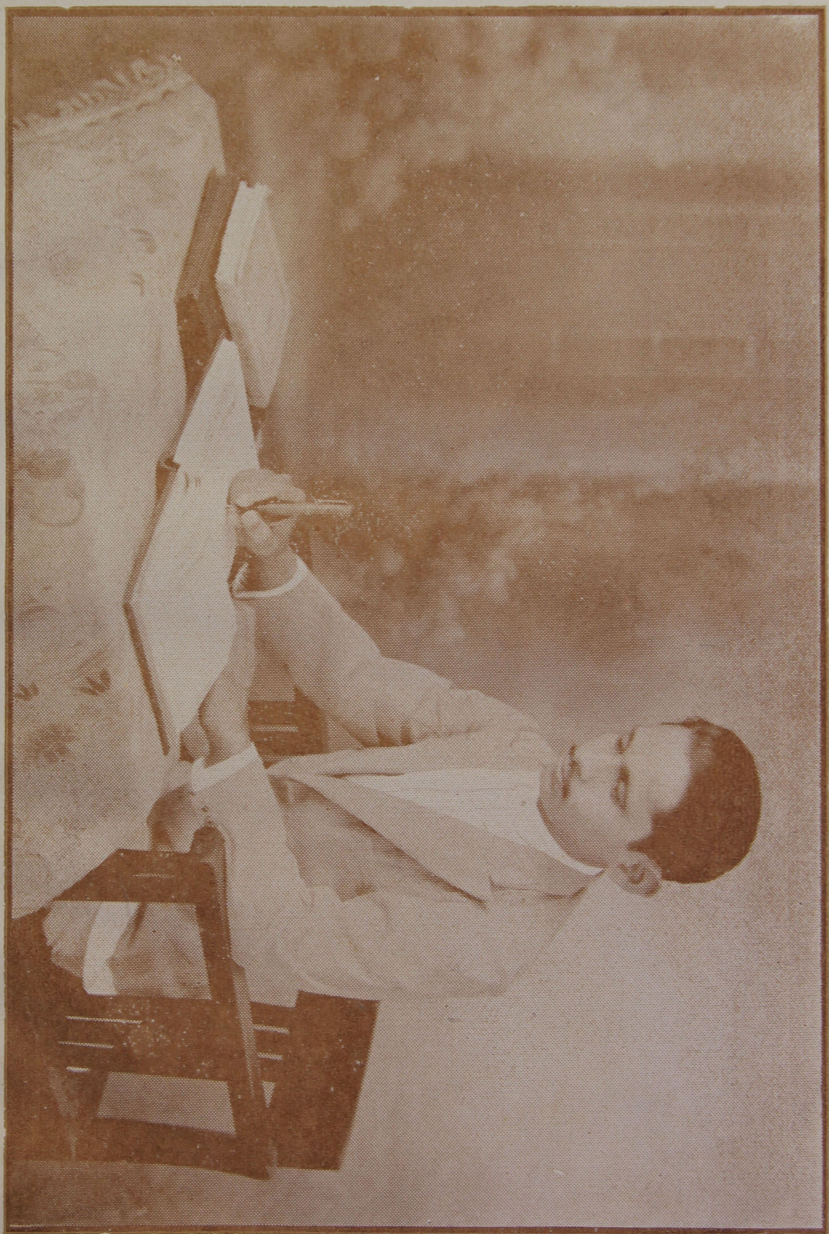
ચરિત્રની સત્ય હકીકત મેળવવા મેં જાતે પ્રયાસ કરી ગુરુવર્ય પૂજ્યશ્રી સ્વરૂપચંદ્રજી આગળથી સાંભળી કેટલુંક ટાંચન કરી તેના ઉપરથી અને બીજી રામજી દેવજી મડીઆ બગસરાવાળાએ પ્રસિદ્ધ કરેલા જીવન ચરિત્રમાંથી સત્ય હકિકતો મેળવી સત્ય ઇતિહાસના આધારે મેં તૈયાર કરેલ છે.

કલ્પિત વસ્તુ કે અસત્ય ઘટનાઓથી દૂર રહેવા દરેક વખતે કાળજી રખાઈ છે. વાંચ્યું, જાણ્યું અને સાંભળ્યું. તે દરેકનો આમાં સંગ્રહ છે. સુસ્ત વાંચકો હંસવૃત્તિએ નીરિક્ષણ કરે.

આ ચરિત્રમાં ત્રુટિઓ રહે તે સંભવિત છે. કારણ મહાન્ પુરુષનું જીવન ચરિત્ર લખવાનું ગળ ઉપરાંતનું સાહસ મારા જાલ્યવયમાં સ્વીકાર્યું. ખામી ન રહે તેને માટે ઘણી જ તૈયારી રાખી અને પક્ષપાતથી દૂર રહી સત્ય સિદ્ધાંતને જાળવી રાખી કોઈની પણ લાગણી ન દુઃખાય તે ધ્યેય સન્મુખ રાખી સત્ય ઇતિહાસ પ્રગટ કર્યો છે.

પૂજ્યશ્રીના બે ત્રણ જીવન પ્રસંગો એવા આલેખાયા છે કે જેથી સાંપ્રદાયિક દૃષ્ટિએ ઘણાને પક્ષપાત લાગે પણ સત્ય ઇતિહાસ પ્રગટ કરતાં મારી કલમ બંધ ન રહી. તેમ છતાં સત્ય રજુ કરતાં કોઈને પણ મન દુઃખ થાય તો દિલગીર.

માનવભવની વિશાળતા બતાવનાર સત્ય પ્રગટ કરતાં વંદનીય આત્માઓના વચનામૃતો ભેગા કરી જે વિચારો પ્રગટ કર્યા છે તે કોઈ પણ વ્યક્તિ કે સંપ્રદાય ઉપર કાંઈપણ સમજી લેવાની સંકુચિત માનસ ન રાખતાં વિશાળ દૃષ્ટિથી વાંચન કરવા નમ્ર અરજ છે.

જીવન ચરિત્રની અસલ નકલને સુધારવા
 વડીલ બંધુ શ્રી ભીખાલાલજીએ યોગ્ય પ્રયત્નો
 કર્યા છે. ઉપરાંત અમારા વિદ્વાન મિત્રો એચ. એસ.
 માસ્તર તથા ભાવનગર નિવાસી વડીલ વૃજલાલ
 બકોરદાસભાઈએ પોતાના કિંમતી વખતે આખું
 જીવન ચરિત્ર વાંચી અદ્વૈતાંશે રહેલા ભાષા દોષને
 સુધારી મારા પ્રયાસને સફળ કરવા મદદ કરી છે.

ગોંડલ.
 કાગળ શુદ્ધ ૧૫
 ૧૯૯૪.

}

યતિશિષ્ય
 રતિલાલજી.
 લોંકાગરુ ઉપાશ્રય.

પ્રસ્તાવના

જ્યારે બાલ્યવય હતું ત્યારે યતિમુનીરાજેની અનેક વાતો સાંભળી હતી. તેમની કીર્તિ મેં વિશેષ પ્રમાણમાં મંત્ર અને ચમત્કારીકપણામાં શ્રવણ કરેલી. ૧૯૪૨ માં પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી ગોંડલ મુકામે પધારેલા અને કંઈક ધાંધલ થયેલ તે પણ મેં બીજા મનુષ્યો પાસેથી સાંભળેલું પણ તે બાળુ રસવૃત્તી નહોતી. મારી ઉમર મોટી થઈ અને મુંબ-ઈમાં વસવાટ થયો તેથી ગોંડલમાં આવતા યતિ મુનીરાજેનો પરિચય ન કેળવી શક્યો અને તેથી તેઓશ્રી પરત્વે આકર્ષણ ન થયું. ત્યાર પછી કાળાંતરે ગોંડલમાં યતિ મુનીરાજેનો પગરવ ઓછો થવા લાગ્યો એટલે સમાજનો થોડો વર્ગ પણ જેની યતિ મુનીરાજે ઉપર રસવૃત્તી હતી તે પણ નરમ પડી ગયો. ૧૯૭૪ માં સ્વ. પૂજ્યાચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજી મહારાજ સાહેબ પધારેલા ત્યારપછી ગોંડલમાં કોઈ ન આવ્યું. ૧૩ વરસના વાણાં વાઈ ચુક્યા. ૧૩ વરસ પછી પૂજ્ય આચાર્યશ્રી ન્યાયચંદ્રજી વેરાવળથી વડોદરા જતા હતા. સંધને જાણ થઈ. સ્ટેશન ઉપર શ્રીસંઘે વિનંતિ કરી કે અમારો દોષ કયો ? કે અમારે ત્યાં યતિ મુનીરાજને ચાતુર્માસ ન મોકલ્યો. તે વરસે તો કોઈ ન આવ્યું. ચાર વરસ સુધી વિનંતિપત્રો મોકલ્યા પણ તે યતિ મુનીરાજેની

ટુંક સંખ્યાને લીધે નિરર્થક ગયા. ૧૯૯૨ ની સાલમાં
 પણ દર વર્ષ પ્રમાણે ચાતુર્માસ માટે વિનંતિપત્ર આચાર્યશ્રી ઉપર લખ્યો અને જવાબમાં યતિશિષ્ય રતીલાલજીનું
 ચાતુર્માસ ગોંડલ મુકામે નિમવામાં આવ્યું છે એમ
 આચાર્યશ્રીએ લખી મોકલ્યું. શ્રી સંઘમાં જાણ થઈ. ૧૮
 વરસ પછી લોકાગચ્છ ઉપાશ્રયે ચાતુર્માસ નિમાયું છતાં શરૂ-
 આતમાં શ્રી સંઘનો ઉત્સાહ જોઈએ તેવો નહોતો. કારણમાં
 રતીલાલજીથી અજાણપણું અને તેમની અદિક્ષીત અવસ્થા
 આઠ દિવસમાં તો તેમની વિદ્વતાની સાને જાણ થઈ. સૌનું
 આકર્ષણ થવા લાગ્યું. વ્યાખ્યાનની શરૂઆત થઈ અને
 સેંકડોની સંખ્યામાં સ્ત્રીપુરૂષો આવવા લાગ્યા. શ્રાવણ વદ
 ૧૦ આવી. પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજ સાહેબની નિર્વાણ
 તિથિ ઉજવવા રતીલાલજીએ વાત કરી. કેમ દિવસ ગોંડ-
 લના જૈન ઇતિહાસમાં બન્યું નથી અને નવિન વસ્તુ આવે
 એટલે તે પસાર થાય તે પણ કડીન. પણ શ્રીસંઘે જયં-
 તીના સરઘસ કાઢવા અંબધી ઠરાવ પસાર કર્યો. ૧૦ ને
 દિવસે ભવ્ય સમુહમાં ચારે સંઘની હાજરીમાં સરઘસ
 નીકળ્યું. ગોંડલના જૈન ઇતિહાસમાં તે દેખાવ પહેલો જ
 હતો અને તે જયંતીના કાર્યક્રમમાં જ સાહિત્ય પ્રકાશન
 માટે શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી જૈન ગ્રંથમાળા સ્થાપન કરવામાં
 આવી અને તેના પ્રથમ પુણ્ય તરીકે પંચ પ્રતિક્રમણ અર્થ
 અને ભાવાર્થ સહીત યતિશિષ્ય રતીલાલજીએ તૈયાર કરેલ
 ૧૯૯૩ ના માગશર શુદ્ધ પુનમે પ્રકાશીત કર્યું. માસ પસાર
 થયા. સુભાગ્યે યતિશિષ્ય રતીલાલજીનું બીજું ચાતુર્માસ
 પણ ગોંડલ શ્રી સંઘના આગ્રહથી નિમાયું. પ્રથમ વર્ષની
 જેમ જયંતી ઉજવાણી. બીજા પ્રકાશન રૂપે પૂજ્યશ્રી કલ્યા-

ભુવંદ્રજીનું જીવન ચરિત્ર અંતમાળા તરફથી અહાર પાડવા રતીલાલજીએ તૈયાર કર્યું. વાંચ્યું અને તેની પ્રસ્તાવના લખવાની ફરજ મહારા ઉપર આવી.

પાઠક ! પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી લોંકાગચ્છના આચાર્ય હતા. લોંકાશાહની સેવા દીગંતવ્યાપી રાખવા પૂર્વાચાર્યોએ લોંકાગચ્છ નામ રાખ્યું હતું. લોંકાશાહે માર્ટીન લ્યુથરની જેમ પોકાર કરી શાસ્ત્રોક્ત રીતે મુર્તીપુજનનું ખંડન કરી શીથીલાચારી સાધુઓના વૃત્ત સંયમ દૃઢ કર્યા. લોંકાશાહને લ્યુથરમાં ફેર એટલો જ કે માર્ટીન લ્યુથર પાદરી હતા અને લોંકાશાહ આદર્શ ગૃહસ્થાશ્રમી હતા. તે જ લોંકાગચ્છની પરંપરામાં પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી થયા જેમનું દ્રવ્ય જોતાં જ જૈન સંસ્કૃતિની છાયા દેખાઈ આવે. જેમની ધ્યાન અને સાધકવૃત્તિ સાંભળતાં સાચા જૈનભિક્ષુનું સ્મરણ થાય. તેઓ આધ્યાત્મીક હતા એટલે સંયમી હતા. બાહ્ય અને અભ્યંતર બંને સંયમમાં એકલીન હતા. તેમની આત્મશક્તિ અદ્વીતીય હતી. તેમની વિદ્વતા પણ અસત્યનું ઉન્મુલન કરનારી હતી. પૂજ્યશ્રીની વ્યાખ્યાન ભાષા ગુજરાતી અને મારવાડી બંને મિશ્રણ હતી અને તેથી તેમની મીડી ભાષાના પ્રતાપે શ્રાવકો અને શ્રોતાઓ ઉપર અકથ્ય છાપ પડી હતી. પૂજ્ય શ્રી કંઈ ઇશ્વર નહોતા તેમ ધર્મસર્જક પણ નહોતા પણ એક આધ્યાત્મપંથના પથિક હતા. સંયમી હતા. સંયમ પાળતા અને પળાવતાં. પૂજ્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મારવાડના જોધપુર સ્ટેટમાં આવેલા પાલીમાં જન્મ્યા. કુદરતના વાતાવરણમાં ઉછરી યૌવનવયમાં આવ્યા. લગ્નની વાતો વખતમાં તેમની વીચારક શક્તિએ જગતના દુઃખ તરફ દ્રષ્ટી કરી. જગત જાણે પોકાર કરી કહેતું હોય કે અમારા દુઃખ કાઢવા

તમે આવો અને દયાનો ઝરો વહેવરાવવા જગતને માર્ગ
 બતાવો તેમ ૧૯૦૮ માં તેમની વિચારક શક્તિ આ ચરિત્ર
 લેખકે યોજેલા દિક્ષાની ભાવના એ નાનકડાં ચોથાં પ્રકર-
 ણમાં પૂજ્યશ્રીની વિચારક શક્તિ અર્વાચીન ભારતમાં શોધી
 જડે નહિ. તેમની સાધક દશા તો આજે મોંઘી બની છે.
 આજના માનવ સમુહમાં તેમના જેટલી સાધક દશા ક્યાં
 સંતની છે તે કલ્પતા પણ બુદ્ધીને કસવી પડે. બાલ્યવયમાંથી
 પસાર થઈ ગુરૂના મંયોગે વિચારોમાં વૈરાગ્યનું મોજું
 આણ્યું. અને માતૃપિતાને સમજાવી ત્યાગવૃત્તમાં અલંકૃત
 થયા ત્યારપછી તેમનું જ્ઞાનબળ સંયમની આરાધના બ્રહ્મ-
 ચર્યના તપોવનમાં તેમનો વિહાર તત્ત્વજ્ઞાનની ઉચ્ચતમ શ્રેણીમાં
 દિવસે દિવસે આગળ વધતા તેમની આત્મસાધક વૃત્તીની
 અડગતાનો ખ્યાલ પાઠકગણને સુરતના ગામડાના બનાવ
 ઉપરથી જ અનુભવ થાય તેવો છે. અને આચાર્યપદ ઉપર
 આવ્યા પછી હજારો મનુષ્યોને મંત્રમુગ્ધ બનાવે તેવી વાક-
 પટુતા પણ અનેક વિદ્વાનોને શરમાવે તેવી હતી. તેમ
 ચારિત્રબળનો પ્રભાવ તો તેમના જીવનમાં ત્રણ પ્રસંગો
 એવા છે કે વાંચકને રહેજે તેમના ચારિત્ર ઉપર પૂજ્ય
 ભાવ પ્રગટે અને તે ચારિત્રબળને અંગે તેમની નિર્ભય
 વૃત્તી પણ દેખાઈ આવે. કર્તવ્યને માટે લોકાપવાદનો ભય
 પણ તેમણે જીવનમાંથી દુર કર્યો હતો. તેમનો વિહાર પ્રદેશ
 પણ અત્યારના મુનિવરોની જેમ સંકુચિત નહોતો પણ
 વીશાળ હતો તે સર્વ માહિતી તેમના અદ્ભુત જીવનનો
 પરિચય તેમના જીવનના સંપૂર્ણ વાંચનથી પાઠક વર્ગના
 ખ્યાલમાં આવશે.

સુઝ પાઠક સંસારની મુસાફરી ગહન છે તેમાંથી સહી
સલામત પસાર થવું તેથી પણ વિકટ છે. માટે તેમાંથી
પસાર થવા મહાપુરૂષોના આદર્શ જીવન તરફ દૃષ્ટી કર અને
મહાપુરૂષોના આદર્શો અદ્વિતિય ગુણો નિષ્કામ વૃત્તી વગેરે
ત્હારામાં ઉતરે તે રસ્તે જીવનને લઘ જઘ જીવન સાકલ્ય કર.

લી૦ સેવક,

ઝીકુલાલ બાલાચંદ.

મંત્રી શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી જૈન ગ્રંથમાળા.

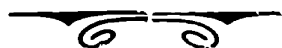
મોટી બજાર.

ગોંડલ (કાઠીઆવાડ.)

જીવન ચરિત્રમાં આવતા ફોટોઓનું સુચીપત્ર.

૧ પૂજ્ય સ્વરૂપચંદ્રજી.	૫૪.
૨ સંપાદક: યતિશિષ્ય રતિલાલજી	
૩ જ્ઞાનાચાર્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી. ... ,,	૧
૪ પૂજ્યશ્રીના શિષ્ય સ્વ. આચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજી... ,,	૧૬
૫ સ્વ. યતિવર્ય મહારાજ શ્રી મનોરચંદ્રજી. ... ,,	૩૨
૬ દીક્ષા સમયે નાગ નાગણીનું લટકવું. ... ,,	૪૫
૭ વર્તમાન આચાર્ય શ્રી ન્યાયચંદ્રજી સુરીશ્વરજી ... ,,	૪૮
૮ યતિશિષ્ય ભીખાલાલજી ,,	૬૪
૯ શિકંદરખાન તરફથી મળેલો પરવાનો. ... ,,	૮૦
૧૦ સ્વ. શેઠ રામજીભાઈ માધવજી. ,,	૯૩
૧૧ સાદડી તોફાન ,,	૧૦૨
૧૨ જોધપૂર સ્ટેટ તરફથી મળેલો પરવાનો નં-૧ ... ,,	૧૧૨
૧૩ ,, ,, ,, ,, ,, નં-૨ ... ,,	૧૨૮
૧૪ શિરોહી સ્ટેટ તરફથી મળેલો પરવાનો ... ,,	૧૪૪
૧૫ શ્રી સમાધી મંદીર. ,,	૧૬૨
૧૬ દીલ્હીના બાદશાહ તરફથી મળેલો પરવાનો ... ,,	૧૬૫
17 Stamp of Nine Coins ,,	167

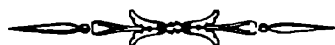
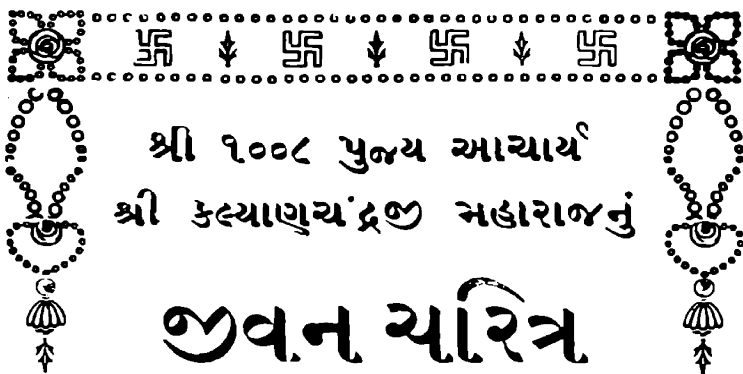

નોંધ: અંભાતમાં ભાવસાર જ્ઞાતિની સાથે લોકાગચ્છમાં વિશા-
શ્રીમાળીની પણ મોટા પ્રમાણમાં સંખ્યા છે.

જૈનાચાર્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી લોંકાગચ્છાધિપતિ

સ્વ. પૂજ્યાચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્ર સૂરીશ્વરજી

પાલીમાં જન્મ.

પ્રભાત કાળની ઉષા ચારે તરફ પ્રસરેલી હતી. આકાશમાં ચંદ્ર છેલ્લી અવસ્થામાં આવવાની તૈયારી કરી રહ્યો હતો. પુર્વ દીશા તરફથી ઉદયમાન થતો સુર્ય ધીરે ધીરે આકાશમાં સ્વયં તપિ પૃથ્વીને તપાવી રહ્યો હતો. ઉષ્ણતાને અંગે જન સમાજ ઉષ્ણતાથી બચવા વિવિધ પ્રકારના ઉપચાર કરી રહ્યા હતા. ગુજરાત તેમજ કાઠિયાવાડની ભૂમીમાં ઉષ્ણ-કાળના વખતમાં મરૂ ભૂમીના હીસાબે ગરમી ઓછી તે કથનની સાક્ષીરૂપ ચૈત્ર માસ અને તેમાં મરૂ ભૂમી એટલે તાપની અવધી. રહેઠાણ કરી રહેલા મનુષ્યોજ તે ગરમી સહન કરી શકે પણ બહારનો માણસ

તો ત્યાં આવવાના વિચાર કરતાં પણ ડરે. આવી ઉણુ ગરમી જે પ્રદેશમાં છે એવા મારવાડના સુપ્ર-સીદ્ધ પાલી શહેરમાં કે જે શહેર ઐતિહાસીક છે, અને ઇતિહાસની સાક્ષી રૂપે અનેક ખંડેરો સ્તુપો અસલી ઇતિહાસની સાક્ષી રૂપ જ્યાં ઉભા છે. જેના રાજ્યકર્તાઓ, સૂર્યવંશી રાઠોડની રૂડી જાતથી ઓળખાય છે ત્યાંના કુશળ અને બુદ્ધિચતુર સાહ-સીક વ્યાપારીઓ દેશ પરદેશથી ધન ઉપાર્જન કરી દેશમાં આવી પોતાનો વ્યવહાર સુખચેન પૂર્વક નિર્ગમન કરે છે. તેમજ આ જીર્ણ અને ઐતિહાસીક શહેરમાં જૈન ધર્મના પ્રાચીન ભંડારો જોવામાં આવે છે. ધર્મ અનુયાયીઓથી તે શહેર ઉજ્જવળ દેખાય છે. શ્રદ્ધાવાન આત્માઓ જ્યાં જપતપ નિયમ વગેરે કરી દરરોજ પ્રાતઃકાળે ધર્મ શ્રવણ કરી એમાં જ કર્તવ્યની ઇતીશ્રી માની રહ્યા છે. અને ધર્મ ઉપ-દેશક વર્ગ પણ દરરોજ ધર્મનું વાંચન જનતા સમક્ષ વાંચી ૨૪ કલાકમાં જાણે આ એકજ ફરજ છે એમ સમજી દીવસો નિર્ગમન કરે છે એવા પાલી શહેરમાં જ્યાં અનેક જાતીનો નીવાસ છે. ભીન્નભીન્ન પ્રકૃતિનો જ્યાં શંભુમેળો છે. છતાં ત્યાં હજી પશ્ચીમનો પવન અન્ય શહેરોના જેટલો આવ્યો નથી એટલે બીજા મોટા શહેરોની અપેક્ષાએ પાલી શહેર જરા પાછળ પડતું

હતું. જે સુધારો પશ્ચિમના દેશોમાં જન્મી હોઈના મુખ્ય મુખ્ય શહેરોમાં થયો હતો તેવો સુધારો પાલીમાં નહોતો. વાંચક! જગત સુધારો કોને કહે છે અને વાસ્તવીક તે સુધારો છે કે નહી તેનો વિચાર કરીએ હાલના વખતમાં તાર ટેલીફોન, વિજળી, આગબોટ, રેલ્વે, મોટર, લાયબ્રેરી, હોટલ વગેરે અનેક પ્રકારના સાધનો ઉપલબ્ધ થયા છે. તેનાથી કેટલીક સગવડો વધી છે અને તેને લોકો સુધારો કહે છે કે અમારા ગામમાં હવે સુધારો થઈ ગામ પ્રગતિને પંથે પડ્યું છે અને જ્યાં ઉપર લખેલ સુધારો નહોતો ત્યાં તે ગામ જમાનાની સાથે નથી, એમ કહેવામાં આવે છે એટલે વાસ્તવીક રીતે તે ગામના માણસોમાં જમાનાને અનુકુળ બુદ્ધિ નથી. એમ જે ગામમાં ઉપર લખેલ સુધારો થયો હોય તે માની લીએ છે. પણ વાંચક! તેમાં સુધારો નથી. એ સગવડોમાં માણસ પોતે પરોવાઈ પોતાનું ભાન ભુલી જાય છે. ખરો સુધારો ત્યારેજ કહેવાય કે જ્યારે જન સમાજમાં નીતી વધે પરસ્પર ભાતૃભાવ વધે. સંયમ પ્રત્યે પ્રેમ જાગે અને ચારિત્ર ઉચ્ચ કેળવાય. વર્તમાન સુધારાથી અને વર્તમાન કેળવણીથી બુદ્ધિ અને તર્ક વધ્યા છે પણ તેના પ્રમાણમાં હૃદય સુધર્યા નથી તેથી જ આધ્યાત્મીક પ્રકાશનો અનુભવ કરનારાઓ કહે છે કે આત્માને

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

જાણ્યા વગરનું જીવન ગાળવું તે સમુદ્રના જ્ઞાન વગર વહાણ હંકારવા જેવું છે. જેમ શરીરની રક્ષા માટે અને પોષણ માટે અન્ન અને પાણીની જરૂરીયાત છે તેમ આત્મોન્નતી માટે હૃદયમાં પવીત્ર અને નીર્મળ લાગણીઓની પણ જરૂર છે. ઉચ્ચ કોટીનું જીવન ગાળવામાં ક્ષણે ક્ષણે પોતાની જવાબદારી સમજવી પડે છે અને કેટલીયે વાર સ્વાર્થ ત્યાગની જરૂર પડે છે. આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હોય તો દરેક કામ વખતે શું કરવું શું ન કરવું તેની ચથાર્થ ખબર પડે છે. એટલે સત્યાસત્યનો નિર્ણય થાય છે. તેજ સાચો સુધારો છે. અત્યારે તો જગતની દ્રષ્ટિએ પાછળ રહેલા પાલી શહેરમાં આત્મજ્ઞાનીઓ જે સુધારો કહે છે તેવા સુધારામાં પોતાનું જીવન લઈ જઈ જગતને તે માર્ગે લઈ જનારા મહાપુરૂષો જગતમાં અનેક જન્મ્યા હતા. તેમાં વાંચક પાલીમાં જન્મેલા એક મહાપુરૂષને આપણે ઓળખવા છે. તે મહાપુરૂષનો જન્મ સુપ્રસિદ્ધ ઓશવાળની જ્ઞાતિમાં દોલાજી નામના વણીકને ત્યાં થયો હતો. દોલાજી પરાપુર્વથી જૈન ધર્મિ હતા. તેમના વડીલોની દાન ધર્મ કરવાની રીત ઘણીજ ખ્યાતિમાં હતી. અને દોલાજી પણ તેજ વિચાર શ્રેણીમાં ઉછરી મોટા થયા હતા. લાંબા કાળથી

તેમના ઘરની સ્થિતિ મધ્યમપણે ચાલ્યા કરતી હતી. નાનીશી કાપડની દુકાન ઉપર તેમનો જીવનનિર્વાહ હતો. છતાં મધ્યમ સ્થિતિમાં પણ ગરીબોને સંતોષવામાં જ પોતે આનંદ માનતા હતા. દુરના સગાઓ પ્રત્યે પણ અતુલ સ્નેહ રાખવા સ્વભાવ ટેવાઈ ગયો હતો. આતિથ્યસત્કાર તો તેઓ ખડુ જ પ્રેમથી કરતા. તેમની પત્ની નોજીખાઈ પણ પવિત્ર અને સરળ સ્વભાવી હતા. આર્ય પત્નીને દીપે તેવા જ તેમના કાર્યો હતા. આખા દીવસમાં લાગ્યે જ તેમને નવરાશ મળતી. સવારે ઉઠે કે તરત જ ધાર્મિક સંસ્કારની પ્રળળ છાપે સામાયક કરે. દરરોજ એક સામાયક કરવી તેવો તેમને નિયમ હતો અને ત્યાર પછીજ સંસારના ઘરકાર્યમાં પડતા. નવરાશ મળે એટલે આદર્શ પુસ્તકો વાંચી કાળ વ્યતિત કરે. આમ ખંને દંપતિ દીવસો નિર્ગમન કરતા હતા. મર્યાદા અને વિવેક જેમના હથીયાર હતા. અને તે હથીયારથી જ સમાજમાં નાનાથી મોટા દરેક મનુષ્યોને વશ કરવામાં વિજયી નિવડ્યા હતા. જ્ઞાતિમાં પણ તેઓ અગ્રેસર ગણાતા છતાં અગ્રેસર તરીકે આપ ખુદીનો જરા પણ અંશ નહોતો. જ્ઞાતિમાં અગ્રેસર હોય તેણે જ્ઞાતિ સેવા કરવી જોઈએ એમ માની જ્ઞાતી સેવા કરતા અને પોતાના એ મહુદ્ લાગ્ય

માટે ધન્ય માનતા. કમાણીનો દશમો ભાગ અનાથોને
 વહેંચતા. સાક્ષાત સાદાઈની ભૂર્તિસ્વરૂપ એવા દંપતિ
 પોતાની ફરજને યથાર્થ સમજતા હતા. સાંજના
 વખતમાં પોતાના સંતાનો પાસે શીયળવાન આત્મા-
 એના જીવન પ્રસંગો વંચાવી પોતે સાંભળે.
 પોતાના સંતાનોને પણ આડકતરી રીતે પૂર્વના
 શીયળપ્રાધ્યાન આત્માએના જીવન વંચાવે તેની
 અંદર તેજ છાપ પાડવા માટે અને એવા જ પુસ્તકો
 વંચાવવામાં તેઓ પુત્રનું હીત સમજતા હતા.
 વાંચક સંતાનોનું જીવન સુધારવા માટે દરેક માતા
 પીતા જો આવો અખતરો કરે તો જરૂર નૈતિક
 નિર્જાળતા જો આજના સંતાનોમાં દેખાય છે તે ન
 દેખાય. જન્મે દંપતિને સુદર્શન અને વીજ્ય શેઠની
 કથાઓ જાહુ ગમતી, ઘરમાં મોટા તરીકે પણ તેઓ
 હતા એટલે જન્મે સ્વતંત્ર હતા છતાં પણ સ્વતંત્રતાનો
 ગેરઉપયોગ નહોતો. તેમના મુખ ઉપર કોઈ અનોખું
 તેજ હતું. વર્તમાન પતિ પત્નીથી તેમની વિચારણાં
 જુદી હતી. દુનિયાના ભોગવિલાસમાં તેઓ
 સંલોગ ન હતા. વાંચક સંસારીક તેમજ આધ્યા-
 ત્મિક પુરૂષો ધડવાનું કાર્ય માતા અને પિતાનું છે.
 જ્યારે સ્ત્રી પુરૂષો કેવળ પોતાનો સખંધ ભોગવિલાસ
 માટે જ યોજાયેલ છે એમ જ્યારે માને છે ત્યારે

ઐહિક સુખો પછવાડે જીવનનું લીલામ કરી નાંખી મહાપુરૂષોને જન્મ આપવાની પવિત્ર ફરજથી પતિત થાય છે. જગતના તમામ ઇતિહાસના અપવાદ સિવાય મહાપુરૂષોના જીવન ચરિત્રો જોતા મુખ્ય તેઓના માતાપિતાઓના સંયમનીજ પ્રાધ્યાનતા દેખાય છે, અને તેથી બાળકો પણ સંયમિ બની મહાપુરૂષ તરીકે જગતમાં બહાર આવે છે. જ્યારે વર્તમાન સ્થિતિમાં તો બાળકોના વાતાવરણમાં વિકાર રમતો નજરે પડે છે. આજે મોટા શહેરોમાંથી વિકાર આડે વાડ જેવી મર્યાદા લોપ થતાં મનુષ્ય જીવન અવ્યવસ્થિત બની ગયું છે. આજે જે અવસ્થામાં અબ્રહ્મચર્યનો ખ્યાલ પણ ન આવવો જોઈએ ત્યાં બાળકોને હોમાતા જોઈએ છે. આજે સમજણ બાળકોને ઘરમાં રાખી એમના રહેઠાણમાં જ વાસનામય માતા પિતાની અમર્યાદિત વર્તણૂંકથી જ સંતતીને વિષયો બનાવવામાં આવે છે ત્યાં મહાપુરૂષની આશા ક્યાંથી રાખી શકાય. આજે વ્યભિચાર શિખાતો નથી પણ ગળથુંથીમાં આવે છે અને પારણામાં પોષાય છે. અદ્યપચાયુ, માયકાંગલા પાણું, અશક્તિ, દુર્બળતા તે પાપના જ ફળો છે. જ્યાં સુધી વાતાવરણ શુદ્ધ નહીં થાય, જ્યાં સુધી આંખ આગળ રમાતી વિકારની રમતો બંધ નહીં

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

થાય, ત્યાં સુધી સંતતી ઉપર પડતા વિકારના રજકણો નહીં અટકાવાય. અને આજે તેથી જ અડગ આત્મશ્રદ્ધા ક્યાંય દેખાતી નથી. દૃષ્ટિપાતથી ભસ્મ કરી નાંખનારું સતીત્વ આજે ક્યાં છે ? પવિત્રતાથી શૂળી ફેડી સિંહાસન બનાવનાર સુદર્શન ક્યાં છે ? આવા મહાપુરૂષોનો જન્મ આજના વખતના સ્ત્રી પુરૂષોએ ભેગા થઈને જ અટકાવ્યો છે. વાંચક દોલાજી તથા નોજીબાઈમાં પવિત્રતા હતી. સત્યતા હતી, સંયમ હતું અને તેને જ અંગે સર્વ સ્થળેથી અનુકૂળતા પ્રાપ્ત થતી હતી. એક દીવસે પ્રભાતના ટાઈમે નોજીબાઈ દોલાજી આગળ આવી, નમ્રતાપૂર્વક વાત કરવા માંડી. આજે પ્રભાતમાં સ્વપ્ન દેખાયું અને તેમાં મેં એક મોટા કેસરી સિંહને પુંછડું હલાવતો જોયો. અને ત્યાં મારી નિંદ્રા બલાસ થતાં આંખ ઉઘડી ગઈ અને બેઠી થઈ. વાંચક ! તેજ રાત્રીએ નોજીબાઈએ મોટી ઉમરે સ્વપ્નના પ્રભાવથી ગર્ભ ધારણ કર્યો. દોલાજીએ કહ્યું કે મહાન લાભ આપણને મળશે. અને આ સ્વપ્નનું રૂળ અલૌકિક મળવું જોઈએ એમ વાત કરી સૌ પોતપોતાને કામે વળગ્યા.

પાલીમાં જન્મ.

ઘર કામમાં નોજાખાઈ રોકાયા અને દોલાજી સવારનું નિત્યકર્મ કરી દુકાને ગયા. અનુક્રમે ગર્ભ વૃદ્ધિ પામતો ગયો. નવમાસ પૂર્ણ થયા પછી સંવત ૧૮૬૦ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૩ ની રમણીય પ્રભાતે નોજાખાઈએ બાળકનો જન્મ આપ્યો. કુંડુંગમાં આનંદ ફેલાઈ ગયો. દોલાજીના તો આનંદનો પાર રહ્યો નહીં. વાંચક! અત્રે જણાવવાની જરૂર છે કે આ બાળકના જન્મ થયા પહેલા એક પુત્ર અને એક પુત્રી જન્મ્યા હતા.

બાહ્ય કાળ.

બાળક જ્યારે જન્મે છે ત્યારે તેને પોતાની અને જગતની ખબર હોતી નથી. પોતે જન્મ્યો એવું જ્ઞાન પણ તેને હોતું નથી અને જગત એટલે શું તે વિષે પણ તે કાંઈ જાણતો નથી. તેજ પ્રમાણે નોજી-બાઈએ જન્મેલો બાળક પણ પોતાથી અને જગતથી અજાણ હોતો. લવિષ્યમાં આ કોઈ મહાપુરૂષ થાશે એમ તેના મુખ ઉપરના તેજ અને રેખાઓ ઉપરથી જણાતું હતું. ગર્ભ કાળથીજ ઉત્તમ દોહદ વડે અને જન્મ્યા પછી પ્રભાવીક પણાના ચીન્હો વડે બાળકનું નામ કાળીદાસ પાડ્યું. જન્મથી જ તેના શરીરનો બાંધો સુદૃઢ હતો સુશોભીત વદન કમળ, અષ્ટમિના ચંદ્ર જેવું લલાટ, દીર્ઘ ભુજાઓ કુર્મોન્નત ચરણ,

સુકોમળ આંગળીઓ, વિશાળ હૃદય, ઉજ્જવળ વર્ણ
મનરંજન ગતિ, અને દેખતાંજ પ્રિતી ઉપજાવે એવો
તેમનો દેખાવ હતો. સામુદ્રીક ભાવ સ્થળને જોતાંજ
આ કોઈ મહા પુરૂષ થશે એમ જ્યોતીષીઓ પણ કહેતા.

માતાપીતા અને વડીલ ભાઈ બહેનનું વાત્સ-
લ્ય સ્વભાવીક રીતે વિશેષ હતું. અનુક્રમે વય વધતાં
પાંચ વરસનો જ્યારે થવા આવ્યો ત્યારે બાળકની
ટુંકી બુદ્ધિ અનુસાર પોતાના પરિવારને ઓળખવા
મંડ્યો, જ્યારે બાળક ચાલતાં શીખે છે ત્યારે તેને લાગે
છે કે પોતે ચાલે છે. પોતાનું શરીર ચાલે છે તે હું
અને તે સિવાયનું બીજું બધું તે હું નહીં એમ
તેને લાગે છે. જે હું નહીં તેને તે જગત કહે
છે તે જગતમાં રહેલા બીજા માણસોની સાથે
તેને ધીરે ધીરે સંબંધ થાય છે. સામાન્ય
બાલ્યવયથી કાળીદાસની બાલ્યકીડા જુદીજ દેખાતી
હતી. કાળીદાસ જ્યારે રમતો ત્યારે પોતે યતિ બને
બીજા પોતાના સોળતીઓને શ્રાવકો બનાવે માટીના
પાત્રા બનાવી તેમના કલ્પીત માનેલા ઘરોમાં હોરવા
જાય. અને સાંજે પ્રતીક્રમણ કરે. સવારમાં વ્યાખ્યાન
વાંચે છોકરાંઓ સાંભળવા બેસે. જુદું બોલવું નહીં,
માબાપની સેવા કરવી, ચોકખા રહેવું. આમ બાલ્ય-

વયમાં રમત રમતાં પણ પુર્વના સંસ્કાર વડે આત્મામાં ધર્મને વીકસાવતો હતો. તેમ વળી કોઈવાર રમતા રમતા પોતાના સહોદર મિત્રોમાં જે તકરાર પડી હોય તો તેનો ન્યાય કરી તકરારને દૂર કરતો. અને બાળકો પણ તકરાર થાય કે તરતજ કાળીદાસ પાસે આવી ન્યાય કરાવે. બાલ્યવયમાંજ કાળીદાસની તીવ્રખુદ્ધિ જેઈ માતાપીતા ખુશી થતાં. જગતમાં પુત્ર જેવો પ્રેમ માતાપીતાનો બીજા કોઈ પણ ઉપર નથી હોતો. સંસારીક નિયમ મુજબ બાળક જેમ જેમ મોટું થતું જાય છે તેમ તેમ માયાના ક્ષેત્રમાં આવતું જાય છે. સગાઓમાં જે કાકો હોય તો પોતે તેનો ભત્રીજો થાય છે. તેને મામે હોય તો તે પોતે ભાણેજ થાય છે, આવી દરેક સગાઈ ઓળખતા શીખી સંબંધમાં અતિગાઢ બને છે. અનુક્રમે બાળ એષ્ટાઓ કરતા વય વધતાની સાથે ગુણ રૂપી વૃક્ષ પણ પ્રકુલ્લીત થતાં કાળીદાસની ઉંમર આઠ વર્ષની થઈ. એક દિવસે કોઈ અમલદારની ગાડી દોલાજીના ઘરે આવી ઉભી રહી તેમાંથી બહાર નીકળી આવેલ અમલદારે દોલાજીને કહ્યું કે તમે કાપડ લઈ બંગલે આવજો. થોડુંક કાપડ લેવું છે એમ દોલાજીને કહી અમલદાર ઘર તરફ જવા માટે ગાડીમાં બેઠો તેજ વખતે કાળીદાસે આવી

પીતાને ગાડીમાં બેસવાની પોતે ઇચ્છા બતાવી. દોલાજીએ કહ્યું કે આ ગાડી આપણી નથી ગાડીમાં બેસવા માટે તો કંઈક કાળા ઘોળા કરવા પડશે પીતાના કહેવાથી કાળીદાસે જાણ્યું કે આ જગતની દ્રવ્યમાન વસ્તુઓમાં કેટલીક આપણી નથી. અજ્ઞાન બાલ્યદશામાં મારું તારું હોતું જ નથી. અપવાદ સિવાય બાળક જે કંઈ પણ વસ્તુ અથવા ખાવાનો પદાર્થ લેશે એટલે પોતાના સોબતીઓને થોડું થોડું આપશે. વય વધવાની સાથે સંસારમાં સ્વાર્થભાવના પણ વધતી જાય છે. પીતાનો જવાબ સાંભળ્યા પછી કાળીદાસ પોતાના આત્મામાં જીવિયાર કરવા માંડ્યો કે ત્યારે આપણું શું ? ગાડીમાં બેસવા માટે કંઈક કાળા ઘોળા કરવા પડશે એ પીતાના શબ્દનો ગુંજારવ કાનમાં આવવા લાગ્યો. ત્યારે શું ગાડીમાં બેસનાર દરેક પાપ અને કાળા ઘોળા કરીને જ બેસતા હશે ? પાપ કર્યા વગર ગાડીમાં બેસાતું નહી હોય વિગેરે ઘણાંય વિચારો આઠ વર્ષની ઉમરના કાળીદાસને આવ્યા. બાલ્યવયમાંથી પણ હવે રસવૃત્તિ ઉડી જતાં બાલ્ય રમતો પણ બંધ કરવા લાગ્યો. જે ગંભીરાઈ મોટી ઉમરે આવવી જોઈએ તેને બદલે અત્યારથી જ થોડી ઘણો દેખાવા લાગી. દોલાજીએ આઠ વર્ષના કાળીદાસને નિશાળમાં બેસાડવા મુહુર્ત જોવાની

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

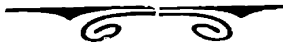
ગામઠી શાળામાં કાળીદાસને મુકયો. દરરોજ અન્ય જાળકોની સાથે ગામઠી શાળામાં ભણવા જાય અને ત્યાંથી સ્ત્રીદો ઘરે આવે. હવે એ સિવાય કાળીદાસને બીજું કાર્યક્ષેત્ર નહોતું. અભ્યાસમાં હંમેશ નિયમ સર રહેતો. કાળીદાસનો વિનય જોઈ માસ્તર પણ જાહુજ તેના પર પ્રેમથી જોતા. બીજા છોકરાઓની સાથે સંપથી રહી શિક્ષણમાં ઉચ્ચ નંબરના વિદ્યાર્થી તરીકે દરેકની પ્રસંશા મેળવી.

ઉંમરના વરસનો આંકડો વધતો ગયો અને શિક્ષણમાં વૃદ્ધી થતી ગઈ. પુસ્તકો તેજ તેના રમકડાં હતા. વરસ ઉપર વરસ આદ્યાં અને કાળીદાસની ઉંમર પંદર વર્ષની થઈ તીવ્રબુદ્ધિના પ્રતાપે વ્યવહારીક ધોરણે પસાર કર્યા. હવે સંસારીક કેળવણી ઉપરથી મન ઉઠી ગયું અને દીવસે દીવસે તેના પર અણુગમે આવવા લાગ્યો. એક દીવસે નિશાળમાં રજા હતી. તેથી અભ્યાસથી નિવૃત્ત થઈ ઘરમાંથી નીકળી જોરના ટાઈમે પિતાનાં પાસે દુકાને આવી બેઠો. પિતા તો ઘરાકોની સાથે માથાકુટમાં હતા. ઘરાકને કાપડ ઓછી કીંમતે જોઈતું હતું અને પિતાશ્રીને ઓછી કીંમતે આપવું નહોતું અન્તે ઘરાક ગયો. તેના ગયા પછી કાળીદાસે દોલાજીને કાપડની કીંમત પૂછી

ઘરાક ગયા પછી પીતાએ સાચી કીંમત કહી ત્યારે કાળીદાસે ઘરાકને કહેલી કીંમત સાથે સરખાવતાં પિતાએ કહેલી કીંમત વિશેષ હતી. એમ જાણી પિતાને કંઈ ન કહી શક્યા પણ ત્યારથીજ કાળીદાસમાં વ્યવહાર અને તેની કેળવણી પ્રત્યે ઉદાશીન ભાવ આવતો ગયો. વિચારવા લાગ્યા કે આ જ્ઞાન અને આ કેળવણી લઈને મારે તો પાપજ કરવાનું અને તેથી કાંતો પિતાને માર્ગે ચાલી દુકાન સંભાળું અને આ રીતે પિતા કરે છે તેમ સાચા જીંદગી કરી વ્યવહાર ચલાવું અગર તો નોકરીમાં જોડાઈ અનેક રીતે પરતંત્રતા ભોગવી જીવનની પરિપૂર્ણતા કરું. આવી રીતે વિચાર મગ્ન દશામાં લીન બની કાલીદાસ વ્યવહારીક કેળવણી તરફ અણુગમે ઉત્પન્ન કરતો ગયો. તેમનો આત્મા જ્યાં અપાર શાંતી હોય ત્યાં અને અત્યંત આત્મ આનંદ જે કેળવણીથી મળે અને કેળવણી મેળવ્યા પછી જ્યાં આત્મા કેળવાય અને જે કેળવણીથી સાચી શાંતિ પ્રાપ્ત થાય એવી કેળવણીનો માર્ગ કાલીદાસને લેવો હતો તેથી એમને વ્યવહાર ગુલામી ભર્યો લાગવા માંડ્યો. સંસારના ભેદથી તેમને અલીપ રહેવાની વિચારણા આવવા લાગી. કેળવણી લઈ એમને સ્વતંત્ર બનવું હતું અને તેથીજ વ્યવહારીક કેળવણીમાં તો કેવળ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

પરતંત્ર જીંદગી જોતાજ ઉદાસીન ભાવ પ્રગટ્યા હોતો. વ્યવહારીક કેળવણી લીધેલા અનેક માણસોને દુઃખી જોતા હતાં. કલ્પના માત્રમાં આંખ આગળ જગતનું તમામ દૃષ્ય નક્કી કર્યું. સુખી થવું હોય તો તેને માટે કંઈક જીંદગી રચના હોવી જોઈએ એમ મનમાં નક્કી થયું. સાચા સુખની ભુખ જાગી. આમ અનેક વિચારના મહાસાગરમાં ડુબકી મારતાં બાહ્યવચ પુરું કર્યું અને યૌવનમાં આવ્યા.

પૂજ્યશ્રીના વિદ્વાન શિષ્ય

સ્વ. આચાર્યશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી ખુબચંદ્રજી સૂરીશ્વરજી

ગુરુનો સંયોગ.

માણસ જ્યારે યુવાન થાય છે ત્યારે અનેક ઉપાધીમાં આવી જીવનને કંઈક ચોક્કસ દીશામાં લઈ જવું પડે છે. વાંચક! વીચારકોએ યૌવનના બે કીનારા બતાવ્યા છે. એક ઉગતો અને બીજો આથમતો. આ બન્નેની વચ્ચેમાં યૌવનનો પ્રવાહ વહે જાય છે. સામાન્ય સ્ત્રી પુરૂષો તેમાં અંધ બની અંપલાવે છે. ડુબકી ખાય છે. કીચડમાં ફસાય છે અને યૌવનનો આથમતો કીનારો જલદી લાવી મુકે છે. આમ જીવનના મહાસાગરમાં યૌવનનો વંટોલ ભયંકર ઉથલ પાંથલ કરી મુકે છે. યુવાનીના મદમાં આવેલ મનુષ્યો અંતર મંથનમાંથી નવરા ન થાય અને વ્યવહારીક ઉપાધિ તો વળગેલી જ હોય છે. અને ઘણું કરીને દરેકને એ નીચમ લાગુ

પડે છે. પુત્ર યુવાન થાય એટલે પિતાના મનમાં શાંતી થાય અને પોતાના ઉપરથી ભાર ઓછો થશે એમ માની સંતાનને વ્યવહારીક કાર્યમાં નાખે. યુવાન માણસને નાતના કાયદા, રાજ્યના કાયદા, ધર્મના કાયદા, સાચા માની તેનું યથાર્થ પાલન કરવું પડે છે અને તેથીજ યુવાનની ભુમિકાની શરૂઆત પરતંત્રતામય જ શરૂ થાય છે. તેથી બાળ માનસ કે યુવાન માનસ બાંધાએલી માન્યતાની અસર નીચે મોટું થાય છે. એટલે તે સ્વતંત્ર વિચાર કરી શકવા સમર્થ થતું નથી. ત્યારે જે આત્મા વિચારક નથી તે ગમે તેવું ખોટું પણ સાચું માની લે છે અને તે ઘણાનો શિષ્ય બની જાય છે. તેને કેટલીક માન્યતાઓ માળખ તરફથી મળેલી હોય છે. કેટલીક મીત્રો તરફથી અને કેટલીક નીશાળના શીક્ષક તરફથી પણ મળેલી હોય છે. અને કેટલીક તો નાટક અને સીનેમામાંથી પણ મળે છે. અને પછી ખોટી માન્યતાઓ પણ વિચારકપણાના અભાવને અંગે સાચી મનાય છે. સામાન્ય માણસો વ્યવહારને સાચો માની લે છે. અને તત્વ દૃષ્ટીએ ઘણા વ્યવહાર કલ્પીત હોય છે અને કલ્પીત વ્યવહારને તાબે થઈનેજ વિચારક બુદ્ધિનો ધ્વંસ કરાય છે. ચરિત્ર નાયક ૧૫ વરસની

ઉંમરમાં અનેક વિચાર કરી સત્યનો નિર્ણય કરવા મથી રહ્યા હતા. સ્વતંત્ર વિચારક તરીકે પોતે વિચાર કરતા હતા, સત્યની ઝાંખીમાં આત્માની તલ પાપડતાની સાથે તીવ્રતા હતી; તેજ વખતમાં ગુજરાત અને કાઠિયાવાડની ભૂમીમાં વિચરી ભવ્ય આત્માઓને સત્ય માર્ગ સમજાવતાં હૃદય સ્પર્ષી ઉપદેશ આપતા વિચરતા વિચરતા મારવાડના પાલી શહેરમાં આચાર્ય શ્રી પુજ્ય જયચંદ્રજી પધાર્યા, દરરોજ સવારમાં વ્યાખ્યાનની શરૂઆત થઈ હજારોની સંખ્યામાં ધર્મ શ્રવણ કરવા ધર્મ પ્રેમિ આત્માઓ આવવા લાગ્યા પુજ્ય શ્રી જયચંદ્રજીના આગમન અને વ્યાખ્યાનની કાળીદાસને ખળર પડી કે તેઓ પણ ધર્મ બોધ સાંભળવા ઉત્સુક થયા એક દીવસે તે પણ સાંભળવા આવ્યા. પુજ્યશ્રીનો અસરકારક ઉપદેશ સાંભળી હવે દરરોજ સાંભળવા આવવાનો નિશ્ચય કર્યો અને નિત્ય ક્રમ હોય તે પ્રમાણે સવારના સાત વાગે આવી જતા.

૧૫ દીવસના અખંડ વ્યાખ્યાન શ્રવણથી કાળીદાસ ઉપર ઉંડી અસર થઈ જૈન ધર્મના ઉચ્ચ તત્વો અદ્ભુત પ્રીતિસુપ્રી અમોઘ તત્ત્વજ્ઞાન વિગેરે જાણવા ઇન્તેજારી વધી હું જૈન ધર્મી છું અને મહારાજ ધર્મનું રહસ્ય ન જાણું તો જૈન

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ધર્મી શેનો એ વિચારે ધર્મના સિદ્ધાન્તો સમજવા એમ કાલીદાસે નક્કી કર્યું તે શીવાય ધર્મ પાલન સુયોગ્ય રીતે નહીં થઈ શકે માટે કોઈપણ ઉપાયે ધર્મના સિદ્ધાન્તો જાણું મનુષ્ય જીવનમાં કેટલાક એવા પરીચયો થાય છે કે જેને અંગે આખી જીવન નાવ સુધરે છે તે સિદ્ધાન્ત પ્રમાણે કાલીદાસ જ્યારથી પુજ્ય શ્રી જયચંદ્રજીના પરીચયમાં આવ્યા ત્યારથીજ તેમના સમાગમમાં રહી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું તે શીવાય આખું જીવન સત્વ વગરનું છે તેવો વિચાર નક્કી કર્યો. વાચક ! પૂર્વકાળથી ચાલ્યા આવતા રીવાજ પ્રમાણે પુજ્યશ્રી જયચંદ્રજી મહારાજ સાહેબ આગળ શ્રાવકોનાં સંતાનો જ્ઞાનાભ્યાસ કરવા માટે ગામો ગામથી આવતા અને સાથે રહી જ્ઞાનાભ્યાસ કરતા તે પ્રમાણે કાલીદાસે પણ માતા પિતા આગળ જઈ પોતાની ઈચ્છા પ્રગટ કરી યોગ્ય માર્ગ ઉપર જનારા પુત્રને ન રોકતા તેમ માતા પિતાની પણ ધાર્મિક અભ્યાસ કરાવવાની ઈચ્છા હોવાથી પુત્રને તેમાં સહાનુભુતિ આપી પુજ્ય શ્રી જયચંદ્રજી આગળ ભણવાની રજા આપી ત્યારથીજ કાળીદાસ દીવસનો મોટો ભાગ પુજ્યશ્રી આગળ કાઢવા લાગ્યા. થોડા દીવસ રહી પુજ્યશ્રીની સાથે કાળીદાસ પણ પાલીથી બીજે ગામ ગયા. અનુક્રમે કાળીદાસ ટુંક મુદતમાં

ધર્મ તત્વના જાણુ થવા માટે હૃદયની ઉત્સાહી દશાએ પ્રતીકમણુ નવતત્વ કર્મગ્રંથ વીગેરે કંઠસ્થ કર્યા. ત્યાં પણુ ખીજાએ કરતાં કાળીદાસનો નંબર ઉંચો હતો. પુજ્યશ્રી પણુ કાળીયા એવા ટુંકા પણુ વાતસહ્ય ભર્યા સ્નેહથી બોલાવતા. જ્યારે દરેકની પરીક્ષા લેવાનો ટાઇમ આવ્યો ત્યારે કોણુ હોશી-યાર છે તે જાણુવા પુજ્યશ્રી પરીક્ષા લેવા આવ્યા. જેટલો અભ્યાસ કર્યો હતો તેમાંથી થોડા સવાલો પુછ્યા. પછી બુદ્ધિની તિવૃત્તા જાણુવા બધા વિદ્યાર્થીઓ આગળ નિચેનો પ્રશ્ન કર્યો.

પ્રશ્ન:—એક ગામમાં એક વણીક વિધવા સ્ત્રી રહેતી હતી. દર વર્ષે ઘણાંય સાધુ સંતોને જમાડતી. એકવાર તે બાઈએ ચાર સંન્યાસીને પોતાને ત્યાં જમવાનું આમંત્રણ આપી ઘરે આવી. તેજ દીવસે ભરવાડણુ બાઈને બીજે દીવસે દુધ લાવવા કહ્યું કે સાડુ દુધ લાવજે મારે દુધપાક બનાવવો છે. બીજે દીવસે સવારે તે દુધવાળી ચોખ્ખું દુધ પોતાના ઠામમાં લઈ ચાલી. આવતી હતી. રસ્તામાં આકાશમાં ઉડતી એક સમડી મોઢામાં સર્પ લઈ જતી હતી. તે સર્પના મોઢામાંથી ઝેર નીકળ્યું અને

તે દુધવાળીના દુધમાં પડ્યું અને તમામ દુધ ઝેર થઈ ગયું. દુધવાળી પાસેથી વણીક બાઈએ દુધ લીધું અને હોંશથી તેનો દુધપાક બનાવ્યો. ટાઈમ પ્રમાણે સંન્યાસીઓ જમવા આવ્યા જમ્યા અને ત્યારપછી થોડા કલાકમાં તે સંન્યાસીઓ મરણ પામ્યા. આથી તે વણીક બાઈ ઘણું લય પામી પણ બીજા ઉપાયનહોતો. આ બનાવ બન્યા પછી થોડા દીવસ રહીને તેજ વણીક બાઈને ત્યાં બીજા કોઈ સંન્યાસી ભીક્ષા માગવા આવ્યો. તે બાઈ પાસે રહેનાર એક નીંદાખોર પાડોશણ બહાર નીકળી અને પેલા સંન્યાસીને કહેવા લાગી કે અરે મહારાજ તમારે જીવવું હોય તો અહીંથી ચાલ્યા જાવ, કારણકે થોડા દીવસ પહેલા ચાર સાધુને દુધપાકમાં ઝેર નાખી આ બાઈએ મારી નાખેલ છે. માટે તમે પણ તેના ઘરનું બાંધો નહીં, અને જમશો તો તમારી પણ તે ચાર સાધુના જેવી દશા થશે. આ વચન સાંભળી તે સાધુ ચાલ્યો ગયો. પાડોશણ બાઈ ખુશી થતી અંદર ગઈ. મનમાં બોલવા લાગી આજ

ઠીક લાગ આવી ગયો. કે બોલવાનું બોલી ચુકી હવે આ પ્રશ્નનો હે શીખ્યો ફક્ત એટલોજ જવાબ આપવાનો કે આ ચાર સાધુ મરણ પામ્યા તેનું પાપ કોને ? ” પુન્ય મહારાજશ્રીનો આ પ્રશ્ન સાંભલી બધા શિષ્યો વિચારમાં પડી ગયા કે આમા દોષ કોને આપવો સમગી નિર્દોશ, ભરવાડણુ નિર્દોષ, અને વણિક બાઈ પણ નિર્દોષ છે. બધા શિષ્યો વિચાર કરે છે પણ કોઈ જવાબ આપતું નથી એટલે કાળીદાસે જવાબ આપ્યો કે પડોશણુ બાઈ દોષને પાત્ર છે. કારણકે કોનો વાંક છે એ નહી જાણવા છતાં વણીક બાઈનો દોષ કાઢ્યો જેથી આ પાપ પાડોશણુ ઉપર છે. આવી રીતે કાળીદાસનો જવાબ સાંભળી પુન્ય મહારાજશ્રીએ શાબાશી આપી કહ્યું કે ખરેખર મોટા ધર્મ ગુરૂ થવાને તું લાગ્યશાળી થા અને મારી મહેનત સફળ કર. ભાવિના સુચક શબ્દો પુન્યશ્રી બોલ્યા. આવી રીતે બે વરસ સુધી કાળીદાસ ગુરૂના સંયોગમાં રહ્યા.

દિક્ષાની ભાવના.

મારવાડ પ્રદેશની ભૂમીમાં વિચરી ધર્મનું સૌંચન કરી પાછા ફરતા અનુક્રમે ફરી પાલી શહેરમાં પુજ્ય શ્રી જયચંદ્રજી પધાર્યા. તેજ વખતે પોતાના પુત્રને લેવા દોલાજી ગુરૂ વર્યા આગળ આવીને પુત્રને ઘરે આવવા સુચના કરી. મન કબુલ નહોતું કરતું. છતાં પણ પિતાજીની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન પણ થઈ શકે એમ નહોતું એટલે કાળીદાસ ઉદાસીન ભાવથી પિતાની સાથે તૈયાર થયા. પૂજ્યશ્રીને નમન કરી ત્રીજી વંદના કરતા ગુરૂનો સાથ છોડવો નથી એવા વિચારવાળા કાળીદાસ જતા જતા રડી પડ્યા. વાંચક ! ગુરૂથી હવે અલગ રહેવું પડશે એ વિચારે ખૂબ રડાવ્યા છતાં પિતાની સાથે જવા ફરજ પડી. મસ્તક ઉપર હાથ ફેરવી

પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કાળીયા ફરી આવજે. પૂજ્યશ્રીના વચન સાંભળી અશ્રુ સહીત દેહ પિતાની સાથે ઘર તરફ આવ્યો. પણ આત્મા તો ગુરૂ પાસેજ રહ્યો. અને આવ્યા પછી ઘરમાં ન ગમ્યું. દિવસ અને રાત ગુરૂની શિક્ષણ પદ્ધતિ વાણીવિલાસ, બીજા શિષ્યોની સાથે જ્ઞાન ગોષ્ઠિ વીગેરે યાદ આવવા મંડ્યા. એક દિવસ એક માસ જેવો લાગવા માંડ્યો. માતા પિતા, પુત્ર હવે યુવાન વયમાં આવ્યો છે માટે તેનો વિવાહ કરવો જોઈએ તેના વિચારમાં પડ્યા અને કાળીદાસે આ વાત જાણી. દુનિયામાં એવા પ્રસંગો ઉત્પન્ન થાય છે કે જે પ્રસંગથી માણસ વૈરાગ્યવાન બને છે. તદ્દનુસાર જ્યારે કાળીદાસે પોતાના વિવાહની વાત સાંભળી ત્યારે વિચાર કરતા સ્વગત મનમાં બોલવા લાગ્યા શું પરણ્યા વગર માણસથી ન રહેવાય ? શું ચૌવન એટલેજ પરણવું ? ચૌવનની પરિપૂર્ણતા એમાંજ લાવવાની ? શું પરણવામાં સુખ છે ? દુન્યવી આત્માઓ તેમાંજ સુખ માને છે ? અનેક પરણેલાઓની જીંદગીમાં આગ સળગે છે. અનેક પરણેલાઓને સંસાર કેમ ચલાવવો એ મુશ્કેલ બને છે. જ્યારે આ પ્રમાણે છે તો મારા આત્માને શા માટે દુઃખમાં નાખ્યું ? માનવ જીવનની ઉન્નતિનો

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

પાયો જો સંયમમાં હોય તો અવનતિના માર્ગમાં હું શા માટે જાઉં ? જેને સાધારણ જીવન બનાવવું હોય તે ઉચ્ચ માર્ગ ગ્રહણ કરી ન શકે. હવે તો હું ગુરૂના સંસર્ગમાં બે વર્ષ રહી સત્ય માર્ગ સમજ્યો છું. દુનિયામાં જીવે પોતે પરણી પરતંત્રતા મેળવી બીજાઓને પરતંત્ર બનાવવામાં રાજ હોય છે, તે હું ક્યાં નથી સમજતો ? વાંચક ! ગુરૂના સંયોગમાં કાળીદાસને સમજાઈ ગયું હતું કે આત્માની નિર્મળતા જ્યાં સુધી થાય નહીં ત્યાં સુધી મુક્તિ મળેજ નહીં. આ મહત્ત્વ વિચારેજ સંસારની અસારતા દેખાડી હતી. પોતાની નજરે ઉદર પોષણ અર્થે અનેક મનુષ્યોને છળ પ્રપંચ વિગેરે કરતા જોઈનેજ હૃદય વૈરાગ્યવાન બન્યું હતું. પ્રત્યેક ઘરે તથા સંસારિક કુટુંબીઓમાં લાઈ લાઈઓમાં ઈર્ષા વેર ઝેર અને અદેખાઈનો જન્મ થતો જોતા હતા. દેહના સુખ માટે આત્મભાન ભૂટી ધર્મની ગૌરવતાને દૂર કરીને વ્યવહારનું પોષણ કરતા અનેક કુટુંબોને જોયા હતા. કાળીદાસને લાઈ લાઈમાં ભેદ જણાયો. માતા પિતામાં ભેદ જણાયો. તમામનો સંબંધ સ્વાર્થમય છે એમ નક્કી કર્યું. તે સ્વાર્થમાં આપું જગત બંધાયું છે. મારે નથી બંધાવું એમ સ્વર્ગત બબડ્યા

વાંચક ! કાળીદાસને સ્વાર્થ જાળમાં બંધાવું નહોતું તેથીજ સંબંધ સ્વાર્થમય દેખાતા હતા. કાળીદાસે નિશ્ચય કર્યો કે માતા પિતા દુષ્ટાણુ કરે તો પણ મારે લગ્ન ચક્ષીમાં જોડાઈને તે ચક્ષીમાં પીસાવું નથી. દુનિયામાં અનેક આત્માઓ લગ્ન કરી જીવન પરવશ બનાવી મૂકે છે. અને તેની ભયંકર ચક્ષીમાં પીસાઈ જીવનની ખાના ખરાબી કરી ચાર દીવાલમાં જન્મી તેજ ચાર દીવાલમાં જીવન સમાપ્ત કરે છે તેમ મારા જીવનની એવી તુચ્છ રીતે પરિપૂર્ણતા લાવવી નથી. મારે તો મારા આત્માના દ્વાર ખુલ્લાં કરવાં છે. અને તેનો માર્ગ જગતને બતાવવો છે. સત્યના માર્ગ ઉપર વિચરી દુનિયાના આત્માઓને સત્યની ઝાંખી કરાવવી છે. અને તેથીજ કુટુંબની જાળ તોડી ભોગ વિલાસને ઉખેડી દેવા પડશે. ચારે તરફ અજ્ઞાનતા પ્રસરી રહી છે. અને તે અજ્ઞાનતાના પ્રતાપે વિમુઠ આત્માઓ કર્તવ્ય કરી શકતા નથી. ગરીબ મનુષ્યોને આત્મ કલ્યાણ કરવાની કુરસદ ન મળે ઉપરાંત તેજ ગરીબાઈના જોરે અનેક માણસો પાપમાં રક્ત બને છે. જીવનમાં અનેક ભૂખ છે. તે ટાળવા સંતોષવા ગરીબો તેમજ શ્રીમંતો સૌ પ્રયત્નો કરે છે અને શ્રીમંતો તેમને ધર્મની જરૂરીયાત હોય તેમ લાગતું નથી. તેઓ પોતાના વિલાસ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

વૈભવથી અને નિર્દોષ ગરીબો ઉપર અને મનુરો ઉપર ત્રાસ વર્તાવવામાંથી નવરાજ થતા નથી. કે ધર્મ કરે. ગરીબોના લોહીનું પાણી કરાવીને પોતાની શ્રીમંતાઇ ટકાવવાની મનોભાવના ક્યાં સુધી ફળે ? અરે એક મનુષ્યની રોજ ઉપર તાગડધીન્ના કરવાનો ખીજને હક શો ? અનીતિથી પેદા કરેલી લક્ષ્મી તેનો લોગવટો કરનારનું નખોદ કેમ ન કાઢે ? પણ પૈસાની પાટ ઉપર બેસનારાઓને ક્યાંથી ખખર હોય કે પૈસો કમાતા કેટલો શ્રમ પડે છે ? દુધ ચોખા ખાનારા મનુષ્યને ક્યાંથી ખખર હોય કે એક રોટલીના ટુકડા માટે કેટલો પસીનો વહાવવો પડે છે. પૈસાના ઢગ વળતા હોય એવા શ્રીમંતોને પાઈ પાઈ ઉત્પન્ન કરી પેટ ભરનારા ગરીબોની હાડ મારીનો ક્યાંથી ખ્યાલ આવે ? વાંચક ! આવા પાષાણ હૃદયના શ્રીમંતોમાં કે જેમની લક્ષ્મી ગરીબોના લોહીથી ખરડાઈ અપવિત્ર બની છે. ગરીબોના લોહીનું પાણી થઈ જાય એવી કાળી મનુરી કરાવી જે માલેતુજાર બન્યા છે. જેમની હવેલીઓના પથ્થરે પથ્થરે ગરીબોના ઉના આંસુઓ ભર્યા છે. એવા હૃદયહિન શ્રીમંતોમાં કાળીદાસને ધર્મ ભાવના ઉત્પન્ન કરાવવી છે. ગરીબોનું સ્થાન શ્રીમંતોમાં સ્થાપન કરાવવું છે. તેથીજ ઉપરના વિચારમાં ચરિત્ર

નાયક નિમગ્ન બન્યા છે. એક દિવસ વિચાર કર્યા કર્યો. માતા પિતા તેનું મ્હાન મુખ જોઈ તે પણ વિચાર કરવા લાગ્યા. બીજા દિવસની રાત્રે પણ તેજ વિચારોની અથડામણ. ત્રીજો દિવસ થયો રાત્રી પડી રાત્રીની કાળી ચાદરથી આખું શહેર ઢંકાઈ ગયું. આખું શહેર નિદ્રામાં પરવશ થયું ત્યારે કાલીદાસ અગાશીમાં ફરે છે. ફરી વિચારોનું તુમુલ યુદ્ધ શરૂ થયું. ત્રીજા દિવસની રાત્રીએ અનેક વિચાર આવવા લાગ્યા. રાત્રીનો અંધકાર અને એકાંત વિચારોને બળવાન બનાવે છે. અને એક નિશ્ચય પર આવતા લાગણીઓને પણ ઉશ્કેરી મુકે છે. સૂર્યના પ્રકાશમાં અશક્ય લાગતા કાર્યોને રાત્રીનો અંધકાર અને એકાંત શક્ય બનાવે છે. ચોર ખૂની અને વ્યભિચારી પણ પોતાનો વિચાર રાત્રીના ઘાઠ એકાંતમાં મક્કમ કરે છે. અને વૈરાગ્યવાન આત્માઓ પણ પોતાનો વિચાર એકાંતમાં નક્કી કરે છે. એજ એકાંતમાં કાળીદાસ વિચારના તરંગમાં ઉડી રહ્યાં છે. તેમણે અગાશીમાં ફરતા ફરતા અનેક નિશ્ચયો કરી નાખ્યાં. તેમાં એક વિચાર આવતા જરા થંભ્યા. પૂર્વના ઘણા પુરૂષો આવી જ કુટુંબ અથડામણીથી ત્રાસી જંગલમાં ચાલ્યા ગયા છે. તે માર્ગ કેવો ? સ્વગત વિચારવા લાગ્યા તેને માટે આખું કુટુંબ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

છોડતાં જરા કંપારી આવી એક તરફ આત્માનો પોકાર બીજી તરફ આખું કુટુંબ કેને માટે જીવન સમર્પણ કરું આ વિચારે અંતરમાં જળર યુદ્ધ મચાવ્યું. અંતે એક નિશ્ચય પર આવી ગયા. આંખોમાં તેજ આવ્યું. લાગણીઓમાં તિવ્રતા આવી અને આખા શરીરમાં ન અનુભવેલું બળ આવતાં જીવસાથી બોદ્યા જોઈ લીધું જગત અને તેના સુખ-દુઃખો એમ કહી ગુરૂવર્ય શ્રી જયચંદ્રજી આગળ જવાનો જેમનો નિશ્ચય છે તે કાળીદાસ કપડાં પહેરી છાની રીતે રાત્રે બાર વાગે ઉપાશ્રયે આવી બારણાં ખખડાવ્યાં. ઉપાશ્રયનું દ્વાર ખુલ્લું ઉપર ગયા ગુરૂવર્યને નમન કર્યું.

પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું “કાળીયા અત્યારે તું ક્યાંથી કેમ આવ્યો ?”

પ્રશ્નનો જવાબ આપતા પહેલાં આંખમાંથી આંસુ પડ્યાં.

કાળીદાસ—“જીંદગી વેડરી નાખવાં કુટુંબીઓ તૈયાર થયા છે જીવન નાવને ડુબાડવા સગાઓ મારી પછવાડે પડ્યાં છે. માટે આપને શરણે આવેલ છું. મારે સંયમી બનવું છે. તે સીવાય હવે જીવન ટકે તેમ નથી.”

આશ્વાસન આપતા પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું.

“ કાળીયા રાતના ઉંઘ લે. સવારમાં સૌ સારા વાના થશે. ”

પૂજ્યશ્રીનો જવાબ સાંભળી આજ્ઞા પ્રમાણે કાલીદાસ સુવા ગયા ઠેકાણે જઈ સુતા કાળીદાસને ઉપાશ્રયે નિંદ્રા આવી ગઈ.

પ્રભાત થયું. ગુરૂજીએ ઘરે જવા કહ્યું કારણ તારી માતા દુઃખી થયા હશે માટે જલ્દી ઘરે જા. દિક્ષા લેવી હોય તો માતા પિતાનો સંતોષ મેળવી તેમની આજ્ઞા લઈ આવ. વાંચક ! અત્યારના શિષ્ય લોભી ધર્મગુરૂઓની માફક પૂજ્યશ્રી જયચંદ્રજીની મનોદશા હોત તો આવો જવાબ આપી શકત ? અરે જરા પણ વિચારવાની તક આપ્યા વગર જ દિક્ષા આપત શિષ્યલોભી ધર્મગુરૂઓ બાહ્ય ઈચ્છાઓને આધીન થઈ શિષ્યો માટે જેવા ધમપછાડા કરે છે વૈમનસ્ય ઉત્પન્ન કરે છે તેવા જ ભાવો પૂજ્યશ્રી જયચંદ્રજી પણ ઉત્પન્ન કરત પણ તેઓશ્રી આવી પવિત્ર ભાગવતી દિક્ષાને વગોવવાની ઈચ્છા ધરાવતા નહોતા આજકાલની લેવાતી દિક્ષામાં કાયરતા સીવાય કંઈ જોવામાં આવતું નથી. અને તેથી જ સાધુઓ પણ તેજસ્વીને બદલે નિસ્તેજ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

અને તેમનામાં સંસારી જેટલી પણ આત્મશ્રદ્ધા રહેતી નથી. અને આ પ્રમાણે દિક્ષાના અમાનુષિભર્યા સાધુઓના વર્તનથી ઘણાખરો વર્ગ સારા કે ખોટા તમામ સાધુઓ પ્રત્યે અફેસીવાળો થયો છે. વસ્તુ સ્વરૂપે સ્વાર્થ હોય એટલે પરમાર્થ તરફ દૃષ્ટિ ન જાય. તદ્દનુસાર શિષ્યોના લોભે સિદ્ધાંતનું પણ ઉન્મુલન થાય. વાસ્તવિક રીતે જેને તેને ગમે તે રીતે દિક્ષા આપવાની પ્રથાએ અનેક મનુષ્યો દિક્ષા લઈ પૈસા મેળવી લાગી ગયાના અનેક દાખલાઓ જન્યા છે. છતાં સમાજના પૂજનીય તરીકે લેખાતા ધર્મગુરુઓના માનસમાંથી તે વાત નીકળતી નથી. અને તેથી જ શાસનની દુર્દશા પણ અટકવાની નથી.

અસ્તુ અત્યારે તો પુત્રની ફરજ માતા પિતાને સંતોષી દિક્ષા લેવી એમ કહી કાળીદાસને જવા આદેશ આપ્યો.

ગુરુદેવની આજ્ઞા સાંભળી સત્વર માતા પિતા આગળ રજા લેવા ગુરુવર્ય આગળથી રવાના થયા. રસ્તામાં માતા પિતાને સમજાવવાની વિચારણા નહીં કરી લીધી, તેજ વખતમાં પ્રભાત થઈ ગયું પછી કાળીદાસને ન જોતાં માતા પિતાના હૃદયમાં

આચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજીના વિદ્વાન શિષ્ય

સ્વ. યતિવર્ય મહારાજશ્રી મનોરચંદ્રજી

ચિંતા થઈ. ચારે તરફ શોધ કરાવી ત્યાં અચાનક કલુને (માતા કલુ કહીને બોલાવતી) આવતો જોઈ માતાએ તેને છાતી સરસો ચાંખ્યો.

માતાએ પૂછ્યું ક્યાં ગયો હતો ?

દિક્ષા લેવાની વાત કરીશ તો માતાને દુઃખ થશે એ વિચારે તે વાત દબાવીને સવારના ફરવા ગયો હતો એમ કહી માતાને સમજાવી દીધી. જેમ તેમ દિવસ પસાર કર્યો. રાત પડી અંધકાર શરૂ થયો. ચારે તરફ શૂન્યકાર થઈ ગયો. પાછી એજ વિચારણા હૃદયમંથન કર્યા પછી દિક્ષા લેવી તેનો નિશ્ચય કર્યો. પણ દિક્ષા લેતા એક મહાન વ્યક્તિ આડે આવશે તેનું શું અને તે માતા. ફરી વિચારો શરૂ થયા. શુંય ન ઉકેલાણી. જનનિ અને જન્મભૂમિ સ્વર્ગથી પણ અધિક છે. એમ જગત માની રહ્યું છે, તો મારે શું કરવું. ઘણા વિચારો કર્યા પછી અમુક ચોક્કસ નિશ્ચય કરી રાત્રે સુઈ ગયા. સવારે ઉઠી નિત્યકર્મથી પરવારી માતાની આગળ જઈ પોતાનો ભાવ વ્યક્ત કર્યો. ગુરૂદેવની આજ્ઞા છે કે માત પિતાની અનુમતિ લઈ આવ એટલે હું દિક્ષા આપીશ તેથી આપની અનુમતિ માગુ છું. કૃપા કરી આજ્ઞા આપો. એટલે મહત

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

પંથે વિચરું. વાંચક ! માતા અને પિતાના વાત્સલ્યની જગતમાં જોડી જ નથી. તેમના હૃદયોનું માપ પણ અમાપ છે.

પ્રેમમાં અદેખાઈ છે પણ વાત્સલ્યમાં અદેખાઈ નથી. પ્રેમી હૃદય માથું કાપે છે. અને આપે છે. જ્યારે વાત્સલ્ય ભરપુર હૃદય માથું આપે છે પણ તેને માથું કાપવાનો અવકાશ નથી. તોફાની સંતાનો, દોષવાન પુત્રીઓ અને અનીતિ માન પૌત્રોને માતા પિતાનું વાત્સલ્યજ આશ્રય આપે છે. તોફાની માણસ કે લુટારો જેલમાંથી બહાર નીકળતા જગત તેને તિરસ્કારશે. ભુખે મારશે પરંતુ તેનીજ ભુખ ટાળવા વૃદ્ધ માતા ભારેમાં ભારે ઘંટી ફેરવી તે તેવું દુષ્કર કામ કરી અરે પોતે ભુખે રહી પુત્રનું પેટ ભરવા પોતાનું જીવન અર્પશે. એજ માતા આર્જવતા ભરી દલીલ કરી રહી છે.

માતા:—કલું હું જેઠી છું ત્યાંસુધી સંસાર ચલાવ મારી હયાતી બાદ દિક્ષા લેવી હોય તો લેજે.

કલું:—માતા જીવન ક્યાંસુધી ટકશે. આયુષ્ય ક્યાંસુધી ચાલશે એજ જો બળર હોત

તો તેમ કરત. પણ સમયનો પણ પ્રમાદ કરવો હિતકારી નથી એમ શાસ્ત્રો કહે છે.

માતા:— પણ ભાઈ એક પણ પણ તારો વિરહ નહી સહન કરનારી એવી હું તારા ગયા પછી મારી કઈ દશા થશે તેનો તો વિચાર કર.

માતાની આંખમાં અશ્રુઓ પડે છે.

કલુઃ— માતા એકજ સંતાન હોય કુટુંબનો આધાર હોય છતાં દૈવ તેને ઉપાડી લેછે. એ આપણી નજરે જોઈએ છીએ ત્યારે હું તો ફક્ત ઘરનોજ ત્યાગ કરૂં છું. કાંઈ જીવનનો ત્યાગ કરતો નથી. માટે આજ્ઞા આપો એટલે દિક્ષા લઉં.

વાંચનાર સામે પિત્રુ હૃદય અને માત્રુ હૃદય હતું. પોતાનો પુત્ર આવી રીતે આજ્ઞા માગશે એવો સ્વપ્ને પણ જ્યાલ નહોતો. થોડા વખત પહેલા તો લગ્નની વાતોમાં રસ લેતા માતા પિતા પુત્રની વાત સાંભળી આશ્ચર્ય પામ્યા. જવાબ આપવાની વિચાર શક્તિ દિક્ષા લેવાની વાતથી ઉડી ગઈ. હૃદય વગરની દશા જેવી સ્થિતિ થઈ. ચૈતન નીકળી જતા જડ જેવી સ્થિતિ તેના માત પિતાની

યધ. મોહની આધીનતાએ આંખમાંથી અશ્રુ પડ્યાં. પુત્રના મોહે રૂદન કરાવ્યું ને પુત્રને કહેવા લાગ્યા કે કુટુંબમાં તો તારા વીવાહની વાત ચાલે છે. અને અમારી આગળ આ શું વાત કરી રહ્યો છે ? લોગ વયમાં તો ત્યાગની વાત ન શોભે. મોહ વિહ્વળતાએ અનેક દલીલ માતપિતાએ કરી પણ ત્યાગ પ્રધાન જેની મનોદશા છે એહવા પુત્રે જવાબ આપ્યો કે જેને તમો લોગવય કહો છો એનેજ હું ત્યાગ વય કહું છું. અને માનવ જીવનજ ત્યાગ માટે છે. અને ધર્મોપદેશકો ત્યાગમય જીવનજ સર્વોત્કૃષ્ટ કહે છે. લોગના રમકડાંની સાથે રમનારની કીંમત નથી માટે હવે મારા આત્માને લોગની ઉંડી ખાઈમાં ધકેલવાની આજ્ઞા ન કરશો. લોગની વાતોએજ મારા જીવનમાં વૈરાગ્ય પ્રગટાવ્યો છે. કાંટાની પથારીમાં સુઈ રહેનાર માનવીને જે પીડા થાય છે તેવીજ પીડા લોગની વાતો શ્રવણ કરવામાં મને થાય છે. માટે હવે જો મારા ઉપર સારી મમતા હોય, પુત્ર વાતસલ્ય સાચું હોય તો કૃપા કરીને આજ્ઞા આપો કે હું ચારિત્ર દિક્ષા લઈ આત્મધર્મમાં લીન બનું. હે પિતાશ્રી જો હું ન હુત, મારો આ દેહ હયાતીમાં ન હોત કે હું જન્મ્યો ન હોત તો કેના ઉપર મમતાનો દોર

ખાંધત. માટે તે મમતાનું વહેણ આત્માના કલ્યાણમાં વાપરી મને આત્મકલ્યાણ કરવા દો અને જો આપ હઠપૂર્વક મારી વાતને અવગણી વિવાહના કાર્યમાં મને જોડશે તો જાણશે કે તમારો આ પુત્ર દુનિયામાં નથી. સર્વ પ્રકારે વૈરાગ્ય વાસીત હૃદય જાણી કુટુંબીઓને પણ આવા સમાચાર મળતા દોલાજીને અને નૌજીભાઈને સમજાવ્યાં. કે કોઈ પણ રીતે હવે તમારો પુત્ર નહીં રહે માટે હવે તમે રાજપુત્રીથી રજા આપો. સર્વે કુટુંબીઓના કહેવાથી દોલાજી પોતાના પુત્રની સાથે ઉપાશ્રયે આવ્યા. પૂજ્યશ્રી જયચંદ્રજી આગળ આવી વિધિ સહિત વંદના કરી અને નમ્રતાથી કહેવા લાગ્યા કે હે મોક્ષ દાતા ભવોદ્ધી તારણહાર તીર્થ સમાન, આત્મ સ્વરૂપ, આપને વિનાંતિ કરી કહું છું કે આપને ગામે ગામ સર્વ શ્રાવકો અચેત વસ્તુ વહોરાવે છે જ્યારે હું આ મારો પુત્ર કે જેને આપના સમાગમથી સંસારની અસારતા સમજાઈ ગઈ છે અને આપના ધર્મોપદેશથી તેનું પુણ્ય જાગૃત થયું છે આપશ્રીના સમાગમના પ્રતાપે સર્વ જીવને અભયદાન સ્વરૂપ અને વિશ્વની મૈત્રીરૂપ દિક્ષા લેવાની તીવ્ર જાણસા ઉત્પન્ન થઈ છે અને તે જાણસા વિજળીની પેઠે રોમેરોમમાં વ્યાપ્ત થતાં

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

કુમતીએનો સંગ છોડી આત્મામાં ચારિત્ર લુપ્ત
જાગૃત કરી છે જેથી આ મારા પુત્રને પૌદ્ગલીક
સુખો તૃણુવત લાગવા માંડ્યા, આત્મામાં સત્ય
દીપક પ્રકાશવા લાગ્યો. સંવેગ રંગમાં આત્મા
રંગાયો જગત સંસાર બધું અનિત્ય અને સંબંધી
સૌ સ્વાર્થતત્પર જણાયા. સંસારીક સુખ વીજ-
ળીના ચમકારા જેવું ચલીત અને ક્ષણવીનાશી
લાગ્યું, જેથી આ મારા પુત્રને સંસારના ભોગવટામાં
માનવ જીવન નીરર્થક ન ગુમાવતાં સંયમ વડે
સાર્થક કરવાની ઇચ્છા દઢ થઈ છે જેથી હે ગુરૂદેવ
આપની સન્મુખ મારા પુત્રને લાવ્યો છું. માટે
આપ ઇચ્છા અનુસાર ચારિત્ર આપી તેના આત્માનું
કલ્યાણ કરો અને તેના આત્માને જોડો. દોલાજીના
વચન સાંભળી પૂજ્ય ગુરૂદેવે કહ્યું કે અમારાં
આચારને જાણીતો થશે ત્યારેજ હું એને ચારિત્ર
આપીશ. આ પ્રમાણે જવાબ સાંભળી પુત્રને ગુરૂ
આગળ મુકી પોતે પોતાને ધરે ગયા. વિચારોના
મંથન પછી દિક્ષાની ભાવના કાળીદાસે સફળ કરી.

જુનાગઢમાં દિક્ષા.

વાંચક ! અનુક્રમે પૂજ્ય શ્રી જયચંદ્રજી પાલી માંથી વિહાર કરી, અન્ય ગામો તરફ ફરવા ગયા. કાળીદાસ પણ પૂજ્ય શ્રી સાથે રહી આત્મજ્ઞાન મેળવવા માટે લીન બન્યા બીજા શિષ્ય વર્ગની સંગાથે રહી જ્ઞાન અભ્યાસ કરવા લાગ્યા. વ્યવહારિક જ્ઞાન મેળવવામાં જેટલી ઉદાસીનતા પૂર્વે સેવતા હતા તેટલોજ આનંદ અત્યારે અભ્યાસ કરવા વગેરેમાં મેળવતા હતા. વાંચક ! કાળીદાસ સાચું જ્ઞાન સાચું તત્ત્વ અને સાચી શ્રદ્ધાનાં રસીયા હતા. જ્ઞાન અભ્યાસ કરી તત્ત્વનું દોહન કરવાનું હતું. તમામ વિચારણા-ઓને દેશવટો આપી જ્ઞાન એજ ધન અને તેજ ધન મેળવવા જીવનચર્યાને વાપરી રહ્યાં હતાં. પૂજ્ય

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

શ્રી સાથે જ્ઞાનાભ્યાસ કરતાં તમામ શિષ્યોમાં કાળીદાસનો પ્રથમ નંબર હતો. અને વિદ્યાર્થી તરીકે પહેલા આભ્યા હતા તે કરતા અત્યારે ગુરૂવર્ય આગળ દિક્ષિત મનોભાવનાએ આભ્યા પછી બુદ્ધિ પણ તીવ્ર બની હતી. જાણે સરસ્વતી જીભ ઉપર બેઠી હોય તે પ્રમાણે શાસ્ત્ર અધ્યયનના દરરોજ ૩૦૦ શ્લોક કંઠસ્થ કરતાં અને ગુરૂજીની અપાર કૃપા મેળવતાં તમામ શિષ્યોમાં પણ પૂજ્ય ગુરૂવર્યની અમીદૃષ્ટિ બીજા શિષ્યોની અપેક્ષાએ કાળીદાસ ઉપર વધારે હતી. કાળીદાસ પણ ગુરૂની કૃપામાંજ પોતાનું સર્વસ્વ સમજતાં પોતે જાણતાં કે દુર્ગતિમાં પડતાં જીવોને ઉદ્ધાર કરવામાં ગુરૂ મદદ રૂપ છે. સત્ય માર્ગનો રસ્તો બતાવનારા કેવળ ગુરૂજી છે. તેના અવલંબન વગર મુક્તિનો માર્ગ પામવો આત્માને માટે દુર્લભ છે. આત્માને સન્માર્ગે ચઢાવનાર પણ ગુરૂ છે. આવી માન્યતા કાળીદાસમાં હતી, અને તેથી કોઈ અપેક્ષાએ દેવ કરતા પણ ગુરૂને અધિક ગણતા, કારણ સર્વ વસ્તુના જાણ કરનાર ગુરૂ છે. દેવના સ્વરૂપને સમજાવનાર પણ ગુરૂ છે. તેથી કાળીદાસના મનમાં જેટલો ભક્તિ ભાવ ગુરૂ તરફ હતો તેટલો અન્ય કોઈ ઉપર ન હતો. આવી મનોદશા બાંધનાર કાળીદાસ રાત્રી દિવસ ગુરૂભક્તિમાં તક્ષીન બનવા

સાથે તીવ્ર બુદ્ધિથી અભ્યાસ ક્રમ વધારવા લાગ્યા. પૂર્વે થોડુંક તો જ્ઞાન સંપાદન કર્યું હતું. તેમાં અત્યારે શિદ્ધ વૃત્તિથી આગળ વધતાં ન્યાય, તર્ક, અલંકાર, છંદ વગેરે શાસ્ત્રોમાં પારંગત બન્યા. સમાજના ઉદય માટે ભક્તિ અને જ્ઞાન અતિ આવશ્યક છે એવી તેઓની દૃઢ માન્યતા હતી અને તેથીજ પોતાનું સંયમી જીવન જ્ઞાનમય બનાવવા પ્રયત્નો કરી રહ્યાં હતા પૂર્વથી વૈરાગ્ય તો હતોજ. તેમાં જ્ઞાન અને ચારિત્ર ભાવનાની વૃદ્ધિ થઈ. વૈરાગ્ય વાસિત ભૂમીકામાં આનંદ માની અભ્યાસક્રમમાં વિચરતા તમામ પોતાના ગુરુબંધુઓને કહેતા કે ભાઈઓ ! સંસારનો ખ્યાલ મને પૂર્ણ રીતે આવ્યો છે. સંસારનું સ્વરૂપ ઇંદ્રની જાળ અને વિદ્યુતના ચમકારા જેવું છે. સંસારી આત્માઓની સ્થિતી પણ તેવીજ છે. એક સરખી સ્થિતી રહેતી નથી. પ્રત્યેક વસ્તુનો ખ્યાલ કરો સંસારના યોગાનમાં કોણ સુખી છે? કોઈને સ્ત્રી સંબંધી તો કોઈને પુત્ર સંબંધી કોઈને દ્રવ્ય સંબંધી તો કોઈને ઘર સંબંધી તો કોઈને મિત્રાદિકના વિયોગ સંબંધી એમ કોઈને કાંઈ દુઃખ તો રહ્યાજ કરે છે. કર્મને વશ પડેલા પ્રાણીઓ પ્રાપ્ત સુખી હોતાજ નથી. પ્રત્યેક મનુષ્યો પોતાથી વધારે સગવડતા જેને પ્રાપ્ત થઈ હોય તેને સુખી માને

છે અને તે બીજાને સુખી માને છે પણ પ્રત્યેકના હૃદયને પૂછશો તો કહેશે કે અમને આ દુઃખ છે. જ્યાં સંસાર છે ત્યાં દુઃખજ છે. અને દુઃખનો સંબંધ સંસાર સાથે છે. જ્યાં જ્યાં સંસારની ઉત્પત્તિ ત્યાં ત્યાં દુઃખની ઉત્પત્તિ છે જ. એ દુઃખની ઉત્પત્તિનો નાશ કરી આત્મસુખમાં રમણ થવું એજ આ મનુષ્ય જન્મની પ્રાપ્તિનું ફળ છે. મનુષ્ય જન્મની સ્થિતિ ભોગોમાં જોડાય. ઉદર પુર્તિની પછવાડે આત્મિક શક્તિઓ ખરચી ભોગોને ઉત્પન્ન કરીએ તો મનુષ્ય જીવન અને પશુ જીવનમાં બહુ તફાવત નથી. જેમ પશુઓ ઉદરવૃત્તિ કરી ભોગમાં જીવનને જોડી વિવેક વગર જીવનને સમાપ્ત કરે છે અને કુતરાઓ જેમ ઘર ઘર ભટકી લાકડીના પ્રહાર સહન કરી જીવનની પુર્ણાહુતિ કરે છે તેમ માનવ દેશ દેશ ભટકી ભોગની પરંપરા ઉત્પન્ન કરવામાં સેંકડો કર્મના પ્રહારો જો સહન કરે તો મનુષ્ય જીવનની ખરબાદી કરી તેને હારી જાય છે. ક્ષુદ્ર માણસો મોહની જાળમાં સપડાઈ ભવને ગુમાવી દે છે. સહાધ્યાયીઓને સારી રીતે કાળીદાસ નવરાશના ટાઈમમાં સંસારની અસારતા સમજાવતા વિશ્વની પ્રત્યેક વસ્તુઓ નાશવંત છે. અને સ્થિતી તો બદલાતી જ રહે છે.

લાઇએ. દૃષ્ટાંતથી વિચાર કરો. ભૂમીમાં ખીજ રોપાય છે. ફણુગો કુટે છે. છોડ થાય છે. રતુ આવતા કુલ આવે છે. ફળ લાગે છે. પાકે છે. પછી આપોઆપ સુકાવા માંડે છે. તે દૃષ્ટાંત યુક્ત પશુ હો યા પક્ષી, રંક હો યા રાજા, શેઠ હો યા નોકર દરેક માટે ઉપર મુજબનો ક્રમ છે. દૃષ્ટિ કરો જીવ ગર્ભમાં આવ્યો નવ માસ સુધી માતાના પેટમાં રહ્યો. તે પણ ઉંઘા માથે અનંતા દુઃખને સહન કરતો કાળ પૂર્ણ થતા જ બાળક તરીકે જન્મ થયો. જરા મોટો થયો બોલતા અને ચાલતા શીખ્યો. વ્યવહારિક જ્ઞાન મેળળી વ્યવહારમાં બંધાયો. યૌવનમાં પ્રવેશ થયો. લગ્ન થયા પાપને પોષતા પાપના ફળ રૂપ સંતતી જન્મી ત્યાં તો વૃદ્ધાવસ્થા આવી. શરીર જીર્ણ બન્યું. આત્માની શક્તિ ન રહી. અને જોતા વારમાં જ જીવન કાળપાશમાં ઘેરાયું. અને જીવન સમાપ્ત થયું. આવી રીતે અનેક કાળચક્રો આવાજ ક્રમમાં આપણા આત્માએ પસાર કર્યા માટે હવે કર્મની સત્તાને તોડવા આ સંયમની ભુમીમાં આત્માને લાવો. નવરાશના વખતમાં જ્યારે શિષ્યો ભેગા થાય એટલે કાળીદાસ આવી રીતે પોતાના સંગાથીએને વચનામૃતોથી સંસારની અસારતા સીદ્ધ કરતાં કોઈ કોઈ વાર પૂજ્ય શ્રી જ્યયંદ્રજી પણ છાના

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

રહીને કાળીદાસની સમજાવટને સાંભળી તેની અસરકારક સમજાવટથી તેઓ પણ ખુશી થતાં. ત્યારથી જ તેમણે પણ નક્કી કર્યું હતું કે શાસનમાં મહારી પાટ ઉપર આવી વિજય ડંકો વગાડવાની લાયકાત કાળીદાસમાં આવી ચુકી છે. મહારા કરતાં પણ શાસનમાં યશ કીર્તિ વધુ સંપાદન કરે એવી શક્તિઓ અત્યારથી જ દેખાઈ આવે છે. પુજ્યશ્રી અનુકમે મારવાડમાંથી નીકળી કાઠિયાવાડની ભૂમિ ઉપર પગલા માંડવા લાગ્યા. ત્રણ વરસ સુધી અભ્યાસ કરાવી ૨૦ વરસની ઉંમર જ્યારે કાળીદાસની થઈ ત્યારે હવે દીક્ષાકાળ થયો એમ જાણી વિહાર કરતા અનુકમે સંવત ૧૯૧૦ માં જુનાગઢ મુકામે પધાર્યા. સમસ્ત પરિવાર સહિત જુનાગઢ આવી શેષકાળ વિચરતા ત્યાંના શ્રી સંઘની ઇચ્છાથી વૈશાખ શુદ્ધ ૩ ના શુભ મુહુર્તે મહોટા મહોત્સવ સહીત ૨૦ વરસની ઉંમરે કાળીદાસને દિક્ષા આપી. કલ્યાણચંદ્રજી નામ પાડવામાં આવ્યું. પરીના તળાવ આગળ વડના ઝાડની નીચે પંચ મુઠી લોચ કર્યો. દિક્ષા મહોત્સવમાં જુનાગઢ શ્રી સંઘે તન મન અને ધનથી અપૂર્વ સેવા કરી. જે ટાઈમે દિક્ષાનો લોચ થયો તેજ ટાઈમે પૂજ્ય કલ્યાણચંદ્રજી વડના ઝાડની નીચે કાઉસગ ધ્યાનમાં પ્રવર્ત્યા. સમાજ વિખેરાયો. ધ્યાન

ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં રહેલા પૂજ્યશ્રી ઉપર નાગ અને નાગણીના
જોડાએ લટકવા માંડ્યું.

સ્થિતિમાં રહેલા પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજીના મસ્તક ઉપર નાગ અને નાગણીના જોડાએ પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી ઉપર લટકવા માંડ્યું. છતાં ખીક ન લાગી. થોડાક માણસોએ આ દ્રશ્ય જોયું. પૂજ્યશ્રી જ્ય-ચંદ્રજીને વાત કરવા ગયા. વાંચક! હવે સ્વ મને વિચાર કે તારૂણ્ય વયમાં જ પ્રાથમિક ભુમિકા જ કેવી અધ્યાત્મિક શક્તિથી શરૂ થઈ છે. ધ્યાનના જોરે નાગનું જોડું મસ્તક ઉપર હોવા છતાં કાંઈજ કરી શકતું નથી એ જેવી તેવી વાત છે? અનુક્રમે પૂજ્ય કલ્યાણચંદ્રજી જુનાગઢમાં આગરતજી અણુગાર થયા. મહાવૃત્તને ધારણ કરી અવીરત ભાવનું નીકંદન કાઢ્યું. ઐહિક, પૌદ્ગલીક, વાસના અથવા ઇચ્છાની તૃપ્તિ થવાથી સંસારી આત્માઓ જેમ હર્ષ પામતા થાય તેમ ચારિત્ર નાયક પણ જુનાગઢમાં દિક્ષીત થયા પછી આનંદીત થતા હતા.

ઉચ્ચ તપસ્યા અને સાધના

વાંચક ! જેણે પોતાની રિદ્ધિ એક વૈરાગ્યવૃત્તિને પોષવા માટે છોડી, કુટુંબ છોડ્યું, ઘરખાર છોડ્યા, માત પીતા છોડ્યા. એમની વૈરાગ્યવૃત્તિ કેવી હશે ? હવે તેઓની તપશ્ચર્યા કેવી છે તે ઉપર નજર કરવાની છે. દિક્ષાના બીજા જ દિવસથી રાત્રીના ધ્યાન ધરવા ગામનું કોઈ ખંઢેર હોય ત્યાં જતા. આખી રાત ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં ગાળી સવારના પાંચ વાગે ઉપાશ્રયે આવતા. ત્રણે રૂતુમાં એક કામળી ઉપર સુવાનો જેને નિશ્ચય હતો દિવસ અને રાત્રી મળી ચાર કલાકની નીંદ્રા લેતા અને બાકીના ટાઈમમાં આત્મ સ્વરૂપમાં લીન બનતા. પૂજ્ય ગુરૂવર્યની સાથે ગામેગામ વિહાર કરી પોતાના નિત્યક્રમ પ્રમાણે

રાત્રીના કોઈ અરણ્ય ભૂમીમાં એક પગે ઉભા રહી ધ્યાન કરતા. હું આત્મા છું અનંત શક્તિવાન છું અનંત વિર્યવાન છું. ધ્યાનના પ્રભાવથી ત્રણે લોકને ધુળવવા સમર્થ છું. ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં શસ્ત્રો મને છેદી શકશે નહીં. અગ્નિ મને બાળી શકશે નહિ. પાણી મને ખુડાડી શકશે નહી. પહાડોની આરપાર જવાની આત્મામાં શક્તી હોય છે. આવી રીતે કેવળ આત્મા અને તેની શક્તિનો જ ચારિત્રનાયક વિચાર કરતા અને આત્મીક આત્માઓ જેણે સત્ય સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યું છે તેનો વિચાર કરી પોતાની સ્થિતિ ક્યારે તેના જેવી થશે આત્માની અપૂર્વ સ્થિતિ ક્યારે પ્રાપ્ત થશે તે વિચાર આવતા ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં રેતા. કલાકોના કલાકો રોવામાં ગાળી વિચારણામાં ચઢતા વળી એક ચિત્ત થાતા ધ્યાનસ્થ અવસ્થામાં પણ અનેક ઉપસર્ગો તેઓશ્રીને આવતા અને તેમાં અડગ રહેતા. દિક્ષા લીધા પછી અનુક્રમે ૬ વરસ પૂજ્યશ્રી સાથે રહી ધ્યાનના દોર પર ચઢતા એકવાર પૂજ્યશ્રી જયચંદ્રજી ગુજરાતમાં વિચારતા હતા એવામાં ગુજરાતના સુરત પરગણામાં કોઈ : ગામે : આવ્યા ૨૬ વરસની યુવાનવય પૂજ્ય શ્રીની હતી તેમાં નિત્ય ક્રમ પ્રમાણે રાત્રી પડી એટલે ગામની બહાર ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં રહેવા ગયા. ત્યાં

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

આગળ રાત્રીના બાર વાગે કોઈ સ્ત્રી આવી. વાંચક ! જાણે બ્રહ્મચર્યની કસોટી કરવા આવી હોય તે પ્રમાણે કલ્યાણચંદ્રજીને કહેવા લાગી કે તમે મારા પૂર્વ ભવના પતિ છો માટે મારી સાથે વિલાસ સુખનું સેવન કરી મને સંતોષ પમાડો. એકાંત અરણ્ય અને રાત્રી તેમાં પણ યુવાન વય તે અવસ્થામાં વિષયના ઝેરને આત્માથી દુર કરવો એ રમત નથી.

સ્ત્રીનું વચન ગણકાર્યું નહીં એટલે તે માયાવી વિભૂતિ કલ્યાણચંદ્રજીના પહેરેલાં વસ્ત્રોને ખેંચવા મંડી, હાથ ખેંચવા મંડી, અંગોની ખેંચતાણ કરી મુકી. માફ કરેલું જો નહીં માને તો અગ્નિમાં બાળી મૂકીશ. નજીક અગ્નિ બળતો પૂજ્યશ્રીને દેખાયો પણ જરાયે હૃદયમાં ફેર પડ્યો નહીં. અને તે માયાવી વિભૂતિ ચાલી ગઈ. ધ્યાનસ્થની ઉંચ ભૂમિકામાં જનારા આત્માઓને અનેક નીતિના ઉપસર્ગો આવે છે. જેમાં આ એક કસોટી રૂપ ઉપસર્ગમાં પસાર થયા પછી બીજે દીવસે રાત્રી પડી અને તેજ જગ્યાએ ધ્યાન કરવા આવ્યા તે વખતે તો શરીરમાં એક જાતનો દાહ ઉપડ્યો. જ્યારે જ્યારે ઉંચ શ્રેણી ઉપર આત્મા જાય છે ત્યારે શરીરમાં રહેલાં વીકારો બળીને ખાખ થઈ જાય છે. તેજ પ્રમાણે પૂજ્યશ્રીના શરીરમાં અગ્નિના ઉપદ્રવથી વિકારમાં અગ્નિ ઉત્પન્ન

वर्तमान आचार्य

Shree Sankar Das
लोकाग्रज्जायति श्री न्यायचंद्रसूरीवर

થઈ છે એમ તેઓ સમજાવતા. વાંચક ! આ રીતે સાધનામાં લીન બનવા સાથે દરરોજ કંઈક ને કંઈક તપશ્ચર્યા તો ચાલુજ હતી. કોઈ દિવસ બે વાર તો ચારિત્રમાં આવ્યા પછી જમ્યા જ નથી. હવે બાહ્ય પ્રવૃત્તિમાં આગળ વધે છે. સ્થળે સ્થળે ગુરૂવર્ય સાથે જતા કષ્ટ એવી ક્રિયાઓથી આત્માને દમતા જ્ઞાન અને ક્રીયા બન્નેના સમાગમથી દેહની શોભામાં વૃદ્ધિ કરતા. પૂર્વના જ્ઞાનથી વિશાળ સમાજને સત્યનો એકધારો ઉપદેશ ગુરૂવર્યની આજ્ઞાનુસાર આપતા વાંચક ! તે વખતે યતિ સમાજ જેટલી પ્રબળતા સાધુ સમાજમાં ન હતી છતાં સાધુ સમાજનું જોર વધારે થાય તેમ દેખાતું હતું છતાં યતિ સમાજનો મુકાબલો કરી શકે એવા તે વખતે સાધુ સમાજમાં ન હતા. પ્રત્યેક સ્થળે લોકાંગચ્છના યતિવર્યો થાણા જમાવીને બેઠા હતા કે જે મહારથીઓની ચારે તરફ હાંક વાગતી. છતાં ચરીત્ર નાયક સમજતા કે વિદ્વાનોનું બળ હવે વધતું જાય છે માટે મારે પણ યોગ્યતાસર તૈયાર રહેવું જોઈએ. ગુરૂજીના ટાઈમની જેમ મારે પણ સત્યના સમર્થનમાં ઉતરવું પડે. ગુરૂવર્યના મુખેથી પોતે ૧૮૪૫ થી : લગભગ તે અરસામાં ૧૨ વરસ સુધી એટલે ૧૮૫૭ સુધી બે પક્ષોનો મૂર્તિપુજા સંબંધમાં સાણંદ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

મુકામે વાદ થયો હતો, તે સાંભળ્યો હતો. સિદ્ધાંતિક વાતોમાંથી અંગત વાતોમાં ઉતરતા કળ્યાણે મોટું સ્વરૂપ પકડ્યું અને વાત વધી પડતાં કોરટે કળ્યો ગયો. પૂજ્ય શ્રી જયચંદ્રજી સામેલ હતા. સિદ્ધાંતિક વાત બાબતે રહી અને જુદા સ્વરૂપમાં વાત આવતા કોરટમાં કેસ ચાલ્યો. અને પૂજ્ય શ્રી જયચંદ્રજીના લાલમાં પરીણામ આવ્યું. આ વાત બંને સમાજના મગજમાં હજી તાજી હતી તેને અંગે વિદ્વાન વર્ગ કે જેણે વાડાના બાંધનોમાં પોતાના આત્માને બાંધ્યો છે, તેવા વિદ્વાનો પણ પૂજ્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજીની તેજસ્વી પ્રતીભા, ગંભીર મુખમુદ્રા અને અમોઘ વ્યાખ્યાન શૈલીથી ગભરાતા. વાંચક પૂજ્યશ્રી મારવાડી દેહ, મનોરમ્ય પ્રભા, દિવ્ય કાંતી અને નીડર વ્યાખ્યાન શૈલીના પ્રતાપે અનેકોના મન આકર્ષ્યાં. કોઈની ખુશામતખેરી નહીં; કોઈની દાક્ષીણ્યતા નહી, અને મોટા વિદ્વાનોના ગર્વ ઘડીમાં ગાળી નાંખે એવી એમની વાક્યધારાથી સ્થળે સ્થળે જનતા હર્ષથી પાગલ બનતી. જ્યાં જ્યાં પૂજ્ય કલ્યાણચંદ્રજી ગુરૂવર્યની સાથે વિહારમાં જતા ત્યાં ત્યાં સામાન્ય જનતા, જ્ઞાન પીપાસુ આત્માઓ, પછી જૈન અથવા જૈનેતર સર્વે હજારોની સંખ્યામાં પૂજ્યશ્રીનો ઉપદેશ સાંભળવા ઉતરી

પડતા અને ધર્મ શ્રવણ કરતા. વાંચક ! આટલો બધો કોનો પ્રભાવ ? કહેવુંજ પડશે કે એમના ચારિત્ર અને ધ્યાનબળથી જાત્રત થએલી આત્મશક્તિનો પૂજ્યશ્રી પાંચે ઇન્દ્રિયોના સંયમમાં અહુર્નિશ તત્પર બનતા પાંચે ઇન્દ્રિયો જ્યારે કબજે થાય છે ત્યારે જ આત્મશક્તિ જાત્રત થાય છે. તેમ તેઓ સમજતા અને જનતાને સમજાવતા અને તેથીજ પાંચે ઇન્દ્રિયોમાંથી ઉત્પન્ન થતા વિકારનો નાશ કરવા જ્યારથી દિક્ષા અંગિકાર કરી ત્યારથીજ રસનો ત્યાગ કર્યો હતો. માદક વસ્તુઓને જીવનમાંથી દેશવટો આપ્યો હતો. દિક્ષિતોને ઇન્દ્રિય નિયંત્ર માટે દરેક પ્રયત્ન કરવા જોઈએ તેમ તેઓ માનતા. અને તદ્દસિદ્ધાંત અનુસાર જ્યારથી દિક્ષા પર્યાયમાં આવ્યા ત્યારથી અડદની દાળ અને બાજરાનો રોટલો તે સીવાય અન્ય જેમનો ખોરાક નહોતો. વાંચક ! આજે સાધુ દિક્ષામાં યા યતિ દિક્ષામાં આવનાર વ્યક્તિની કેવી દશા જોવાય છે તેનો ખ્યાલ પણ અસ્થાને નહીંજ ગણાય. અત્યારના દિક્ષિતોને ઉપરનો સંયમ તો દુર રહ્યો પરંતુ ગૃહસ્થોની જેમ નાશકારી વ્યસનો પણ દિક્ષિતોથી છોડાતા નથી. મોટા સ્ટેટ કરતાં પણ ચાનું સામ્રાજ્ય વધી પડ્યું છે રાય રંક શેઠ નોકર ત્યાગી અને રાગી સૌ કોઈ એના સામ્રાજ્ય નીચે આવી ગયા

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

છે. એટલે ત્યાગી વર્ગ પણ એનાથી બચે તે કાળની દૃષ્ટિએ યોગ્ય ન હોય તે આધારે ચાના સપાટાથી પણ ત્યાગી વર્ગ બચ્યો નથી. તે ઉપરાંત ખોરાકમાં પણ શ્રીમંતોથી અધીક બાહ્ય પદાર્થોની ભોગ સામગ્રીથી ત્યાગી વર્ગ વંચીત દેખાતો નથી. આવા વ્યસનોની પામરતાથી દિક્ષિતો ચલાયમાન થાય અને વ્યસનોને નાબુદ કરવાની શક્તિ જે દિક્ષિતોમાં ન આવે તો જન સમાજ ઉપર ધર્મ ઉપદેશની સાચી અસર ઉત્પન્ન કરાવવા તેવો શક્તિમાન નહીં બને. અને તેને અંગે જ્યાં જ્યાં પોતાના વ્યસનો પોષાતા હોય ત્યાંજ દિક્ષિતો પૂર્વના મઠધારી સન્યાસીઓની જેમ રહેઠાણ જમાવે છે. અને તે મર્યાદા બાંધેલ ગામો સિવાય બીજો વિહાર નથી કરી શકતા. એનાથી આગળ વધીએ તો તેજ મુનીવરો દિક્ષિતો પ્રાતઃકાળે વ્યાખ્યાન પીઠ ઉપર બેસી પોતાની વક્તૃત્વ શક્તિથી સંસારીઓની નિર્જાળતા ઉપર પ્રહાર કરી અનેક રીતે માર્મિક વચનો બોલી ટીકા કરે પણ પોતાની અંદર રહેલા વ્યસનોને નાબુદ ન કરી શકે. ઉત્તમ આત્માની ક્લિદ્સુષ્પી સમાજને સમજાવી શકે પણ પોતાના હૃદયની અંગત પામરતાને દૂર ન કરી શકે એ કેવી વિષમ વાત. પણ વાંચક ! હવે વ્યક્તિગત દિક્ષિતોના

∴ પર ∴

નિર્જાળ જીવનથી હવે સમાજ અન્નહ્યો રહ્યો નથી. વર્ષો સુધી શ્રદ્ધાના ઝેરને અંગે વેષધારી દિક્ષિત હોય તો પણ રૂઢીપૂજક વર્ગ કે જેમનામાં સ્વતંત્ર બુદ્ધિ અને વિચારકપણાનો નાશ છે. તેવા પૂજ્ય મુનીવરોમાં આપણું આત્મકલ્યાણ કરવાની શક્તિ છે એમ માની લીધું. અને પૂજ્ય માન્ય સાથે દલીલો કરતા ગયા કે દિક્ષિતોના અંગત જીવનમાં આપણે શા માટે હાથ નાખવો જોઈએ. આપણે તો મહાવીરના વેષને માનવો છે ને ! પગે પણ મહાવીરના વેષનેજ લાગવાનું છે ને. આવી ભાવના અને તેને દૃઢ કરાવનારા પણ તેજ દિક્ષિતો છે. તમારે તો ગુણગ્રાહક થવું અવગુણ જોવાની દૃષ્ટિનો નાશ કરવો. હંસ જેવી વૃત્તિ આદરણીય છે. વીગેરે વચનોથી જીનવાણી સમાજમાં શ્રદ્ધાને રેડે અને આજ આવીજ શ્રદ્ધાથી દિક્ષિત અવસ્થામાં રહેલા કેટલાએ દિક્ષિતોની પોલ ઉપર ઢાંક પીછોડા થાય તેમની શિથિલ વૃત્તિઓને પોષી રહેવાય. સત્ય માર્ગનું અવરોધન થાય અજ્ઞાન સમુદ્રની જેમ સંસારી કુલમાં જેમ એકની પછવાડે અનેક પોષાતા હોય તે પ્રમાણે દિક્ષિત સમાજમાં પણ મોટા સમુદ્રની સાથે વધારે સંખ્યામાં વિચરતા હોય તેમાં ભાર એકજ ઉપર. થોડું જ્ઞાન પણ એકનેજ

હોય. બાકી બીજા દિક્ષિતો વહોરવાના કામમાં પાણી લાવવાના કામમાં અને લુગડા ધોવાના કામ-માંજ દિક્ષિતો રોકાએલા હોય. પ્રાચે આજ સ્થિતિ નજરે જોવાતી હોય ત્યાં સ્વ અને પર સમાજને ધર્મ તેની ઉન્નતિની વિચારણા ક્યાંથીજ થાય. કદાચ તે દિક્ષિતો બાહ્ય પ્રવૃત્તિથી ત્યાગી દેખાતા હોય પણ છતાં આત્મ જગૃતી આવી જતી નથી. કારણ અંતર જગૃતિની મદદ રૂપ જે જ્ઞાન તેનો તો અભાવજ હોય, વાંચક ! આ સ્થિતિ જાણવા છતાં સમાજને તેની ચિંતાજ નથી. જે દિક્ષિતો જ્ઞાનાભ્યાસ કરી ધર્મ દેશના દેવા ઉપયોગી થાય અને જ્યાં ધર્મ નથી ત્યાં ધર્મ સ્થાપન કરે. દિક્ષિતોના અજ્ઞાન સમૂહના મોટા ભાગને જાણવા છતાં પણ સમાજની આંખ ન ઉઘડતી હોય જ્ઞાનાભ્યાસના યોગ્ય પ્રજાંધો ઘડવાની વિચારણા સમાજ ન કરી શકતો હોય તો જાણો કે જૈન સમાજની ઉન્નતીને સૈકાએની વાર છે. વાંચક ! યુગ કાળના આ જમાનાએ કેટલાકોની આંખ ઉઘાડી છે હવે પૂર્વની જેમ દિક્ષિતોની વાગજાળમાં ફસાઈ જાય એ જમાનો રહ્યો નથી. ઉપરાંત દિક્ષિતોને કર્તવ્યનું ભાન કરાવવા સમાજ તૈયાર છે. એથી આગળ વધતા હવે એમ પણ કહેવાની હીંમત કરે છે કે

ગુજરાત ને કાઠીયાવાડ તો બાપીકો દેશ છે. ત્યાં તો ધર્મ ધર કરીને રહેલો છે. અહીંયા તો ઘણાય મુનીવરોનો નિવાસ છે. માટે આપ વિદ્વાનો ત્યાં વિચરો કે જ્યાં ઉપદેશની વધારે જરૂરીયાત હોય. જ્યાં અજ્ઞાનતાના થર બાજ્યા હોય દર વરસે ઉપદેશકોના અભાવે જ્યાં ધર્મ છોડી દેવાતો હોય એવા મગધ, બંગાલ, પંજાબ વગેરે દેશોની ભૂમી ઉપર પધારી શાસન સેવા કરો. ગુજરાત તેમજ કાઠીયાવાડમાં આટલા વરસો સુધી દરરોજ વ્યાખ્યાન આપવા છતાં કોઈ પણ અજ્ઞેન જ્ઞેન બન્યો નથી. માટે આપ ત્યાંજ વિચરો કે જ્યાં ધર્મ શબ્દનો અર્થ જાણુતાજ નથી ત્યાં જઈ ધર્મનો ડંકો વગાડવો એમાંજ તમારી દિક્ષિત અવસ્થા ઝળહળી ઉઠશે. આ પ્રમાણે વિદ્વાનોને કહેવા જેટલી નીડરતા પણ હવે સમાજમાં આવી છે. વાચક ! જ્યારે ચત્તીસમાજ ભારતવર્ષમાં ઠેક ઠેકાણે હતો ત્યારે ચત્તીવર્યોના નામથી રાજ્યો અને સદ્ગતનો ડોલતી ત્યારે અનેક અન્ય ધર્મિઓને ચત્તીવર્યોએ જ્ઞેનધર્મી બનાવ્યા છે. અનેક હિંસાત્મક રાજ્યોને અહિંસક બનાવ્યા છે. અનેક બીજા દરશનના ધર્મગુરુઓ સાથે વાદ કરી રાગ રહીત એવા વિતરાગ ધર્મમાં લાવ્યા છે. અરે તેનાથી

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

આગળ વધતા જૈન ધર્મને અત્યાર સુધી ટકાવી રાખવાનું કામ યતીવર્યોએજ કર્યું છે. જૈન ધર્મની વિજય પતાકા દેશે દેશમાં સ્વાર્થત્યાગી બની અમર બલીદાનના ભોગે રાજસત્તાઓની સામે થઇને પણ ફરકાવી છે. શાસનની સેવા બજાવી છે. ઇતિહાસમાં દ્રષ્ટિપાત કરો કુમારપાળને ગુજરાતની ગાદી અપાવવા પ્રયત્ન કરનાર કળીકાળ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય યતીજ હતા. વીર વનરાજ આવડાની કીર્તિ પણ શીયળગુણસુરી યતીના પ્રતાપેજ હતી. સમ્રાટ અકબર આગળ જૈનધર્મ સંબંધી પહેલી જ વાર માહિતી આપનાર હીરવીજયસુરી યતીજ હતા. ત્યાર પછી તેજ ધર્મમાં વધુ રસ લેતા બનાવનાર પૂજ્ય લઘુવરસીંહજી પણ યતીજ હતા. જહાંગીર અને માનસીંહ આગળ અહીંસાનો પડહ આખા રાજ્યમાં પર્યુષણના દીવસોમાં વગડાવવાનો ઉપદેશ આપી હુકમ કઢાવનાર પણ તુલસીદાસજી યતીજ હતા. આવા એક નહીં પણ અનેક દૃષ્ટાંતો યતીવર્યોની સેવાના સાક્ષીરૂપ ઇતિહાસમાં મોજુદ છે. જે વખતમાં દિલ્હીની ગાદી ઉપર સમ્રાટ અકબરની હાક વાગતી તે વખતમાં ૧૬૦૦ ની સાલમાં સમ્રાટ અકબરે સર્વ ધર્મના ધર્મોચાર્યોને બોલાવ્યા. તમામ ધર્મના ધર્મગુરુઓની સાથે પોતાના મનનું નિરાકરણ કરવા

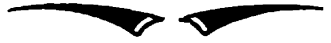
ધર્મ ગુરૂઓની સાથે ચર્ચા કરી. હીંસામાંજ જે ધર્મોએ આત્માનો શાંતી માની છે એ ધર્મના અનુયાયી સાથે વાદમાં મનનું નીરાકરણ ન થઈ શકવાથી તમામ ધર્મના પ્રવૃત્તકોને સમ્રાટ અકબરે મહેલોમાં પુર્યા. તેજ વખતમાં વિહાર કરતા લોકાગચ્છાધીપતી પુજ્ય લઘુવરસિંહજીનું આગમન દીલ્હીમાં થયું. સમ્રાટને જાણ થઈ, અને આચાર્યદેવને ખોલાવ્યા બીજા ધર્મગુરૂઓની જેમ આચાર્ય સાથે સમ્રાટે ચર્ચા કરી. સ્યાદ્રાદની જાળથી પૂજ્યશ્રીએ સમ્રાટની શંકાનું સમાધાન કર્યું. અને સમ્રાટે જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતો માનપૂર્વક ગૃહણ કર્યા અને આચાર્યદેવની આજ્ઞાનુસાર ધર્મ અનુયાયીઓને મહેલોમાંથી છોડી મુક્યા અને પૂજ્યશ્રીને મદદરૂપ એવા પરવાના સમ્રાટે લખી આપ્યા. અને સાથે હાથ નીચેના તમામ રાજા ઉપર પૂજ્યશ્રીને માન આપવા સંબંધમાં ફરમાન લખી મોકલ્યાં. એવા એક નહી પણ અનેક રાજ્યો યતીવર્યોને ગુરૂ તરીકે સ્વીકારતા. તેની સેવા શાસન અને સમાજથી અજાણી નથી. શાસનમાં તમામ આત્માઓ એકાંતે કબુલે છે કે અમે જે ધર્મમાં છીએ તે જૈનધર્મનો દિગ્વિજય કટોકટીના પ્રસંગોમાં જ્યારે ભારતના તમામ સંપ્રદાયોમાં અને સમાજોમાં પણ મોટા વિદ્વાનો હતા

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

તેવા વખતમાં જૈનધર્મનો દિગ્વિજય યતીવર્યોને જ આભારી છે. વાંચક ! જુગ જુના આ ભારતવર્ષમાં ગૌરવભર્યો જૈન સમાજ અને તે ગૌરવતા પ્રાપ્ત કરનારો વર્ગ તેજ યતીવર્ગ. વાંચક તે વર્ગ અત્યારે નિર્જા છે. ટુંક સંખ્યામાં છે. એટલે સમાજની દૃષ્ટિએ અત્યારે ઓછો પરંતુ તે વર્ગ જે સેવા કરશે તે સાધુ સમાજ નહીં કરી શકે તે નિશંક છે. યતી સમાજની નિર્જાતા જાણવા છતાં તેને પગભર કરવા તેના સેવકો તેના ઉપાસકો અને તેનો સર્વોપરી પદ ભોગવતા આચાર્યોના માનસમાં ઉન્નતીની વિચારણા જન્મતી નથી. તે કેટલી દીલગીરી ? અને યતીસમાજની દુર્જાતા સાથે સાધુ સમાજની સખળતામાં જૈનો જૈન ધર્મને છેલ્લી સલામ દર વરસે કરતા જાય તે પણ કેટલી દીલગીરી ? કાંતીના આ જમાનાને યોગ્ય દિક્ષિતો પોતાની દીશા નહીં બદલે પોતાની વિહાર ભૂમીને સંકુચીતમાંથી વિશાળ નહીં બનાવે અને જમાનાની સાથે રહી ધર્મ ટકાવવા પોતાના વ્યસનોને દુર નહીં કરે અને સમયસર યોગ્ય પ્રયત્ન નહીં થાય તો જાણો કે ગુજરાત અને કાઠીયાવાડ શીવાય ધર્મ દેખાવાનો નથી. વાંચક ! અત્યારે તો પૂજ્યશ્રી જેવા ત્યાગીનીજ જરૂર છે. ક્યાં અત્યારના દિક્ષિતોનું જીવન

ઉચ્ચ તપસ્યા અને સાધના.

અને કયાં પૂજ્યશ્રીનું જીવન અને તેનાજ પ્રતાપે પૂજ્યશ્રીના જ્ઞાન સાથે ક્રિયા અને ખોરાક રાત્રીના ધ્યાનની પ્રણાલિકા ઉચ્ચ તપશ્ચર્યા અને અઘોર આત્મ સાધના પૂજ્યશ્રી આચરતા તે પણ સમાજથી અજ્ઞ-ભયું ન રહ્યું એટલે પૂજ્યશ્રી દીવસના ધર્મનો બોધ સમાજને આપતા અને રાત્રે ખોતે બોધ લેવા રૂપ ધ્યાન ધરતા આવી ઉચ્ચ તપશ્ચર્યા અને આત્મસાધના ગુરુઆજ્ઞાનુસાર આચરતા અને આત્માનું શ્રેય કરવા તત્પર બનતા.

વડોદરામાં આચાર્ય પદ અને વિહાર

વાંચક પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી જૈન જગતમાં દરેક રીતે પ્રખ્યાત થઈ ચુક્યા હતા. એમની વિદ્વતા અને ધ્યાન અને તપશ્ચર્યાથી ઉત્પન્ન થતી આત્મશક્તિના પ્રતાપે જૈન જગતમાં નાનાથી મોટા પર્યંત દરેકના હૃદયમાં બહુ માન ઉપજાવ્યું હતું. પ્રત્યેક સ્થળોએ પૂજ્યશ્રીના વ્યાખ્યાનથી જનતા ઉપર બહુ સારી અસર થઈ ચુકી હતી. અને તે વખતમાં એમના જેવી વિદ્વતા અને એમના જેવા શાસ્ત્રના જ્ઞાણકાર થોડા હતા. પૂજ્યશ્રીની નમ્રતા અને સાદાઈ જોઈ તેમના સમાગમમાં આવનારા પ્રત્યેક મનુષ્યો આશ્ચર્ય પામતા. કોઈ કોઈ વાર તે પૂજ્યશ્રી નાના બચ્ચાની સાથે ગેલ કરાવા પણ લાગી જતા.

ખચ્યા સાથે રમતા અને સૌને કહેતા કે ખચ્યાની સાથે બાળકવૃત્તિ રાખીએ તોજ આપણી સાથે ખચ્યુ રમે તેમ કોઈ પણ કાર્યની સાથે જ્યાંસુધી તદ્દીન ન થાઓ ત્યાંસુધી કાર્યની સિદ્ધિ બહુ મોટી થાય. તેમ ફરમાવતા કાળને નિર્ગમ કરતા પુજ્યશ્રી જય-ચંદ્રજી સાથે વડોદરા મુકામે પધાર્યા. આચાર્યપદની લાયકાત કલ્યાણચંદ્રજીમાં જોઈને તથા વડોદરા શ્રી સંઘનો આગ્રહ પણ ત્યાંજ આચાર્યપદ અપાય એમ ઈચ્છા જાણી આચાર્ય પદવીનો દીવસ નક્કી કરી શ્રી સંઘમાં જાહેર કર્યું. આમંત્રણ પત્રીકાઓ બહાર પડી. ઉત્સવ ઉજવવા નિમિત્તે આચાર્ય પદ-વીના સમારંભમાં સ્થળે સ્થળેથી હજારો માણસો ભાગ લેવા આવ્યા. ત્યારબાદ વિક્રમ સંવત ૧૯૧૮ ના મહા સુદી ૧૩ ને દીવસે પુજ્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજીને ૨૮ વરસની ઉંમરે સમસ્ત શ્રી સંઘ સમક્ષ વિધી સહીત આચાર્ય પદ ઉપર આરૂઠ કર્યા. સર્વ જનતાના હૃદયમાં આત્મોદ્લાસ પ્રગટી નીકળ્યો. શાસનમાં ચારે તરફ જયજયકાર થયો. વિજયના પોકારો ચારે તરફ થયા. આખા સમાજમાં આનંદ પ્રસરી રહ્યો. ઘેર ઘેર સ્થળે સ્થળે હર્ષોન્માદ પ્રગટી નીકળ્યો. સમાજના નાયક તરીકે પુજ્યશ્રી નીમાયા. નાયક વગરનું સૈન્ય આંખ વગરના દેહ જેવું છે. નાયક

હોય તો પોતાની આજ્ઞામાં રહેલા સમાજને યોગ્ય માર્ગે લઇ જાય છે. તે હેતુએ સમાજે પણ પુજ્યશ્રીને નાયક તરીકે કબુલ્યા. શાસનની તમામ હિતાહિતની જવાબદારી પુજ્યશ્રી ઉપર આવી, સમાજ રક્ષણનું કાર્ય અને તેની જવાબદારી આચાર્ય ઉપરજ હોય છે. અને તે આચાર્યની પદવી પૂર્વના વખતમાં સમાજના નાયકો ભેગા થઇને યોગ્ય અને લબ્ધીવાન સાધુનેજ અર્પણ કરતા કે જે આત્મશક્તિના પ્રતાપે સમાજને ધર્મ ઉપર આવતી આપત્તિને અટકાવી શકે. વાંચક ! આજે તો સમસ્ત જૈન સમાજમાં આચાર્યની ખોટ નથી. મોટા શહેરોમાં નજર નાખો તો આચાર્ય દેખાયા વગર ન રહે અને જેની સત્તા તો ફક્ત પોતાના દિક્ષિત શિષ્યો ઉપર પણ ન હોય. શિષ્યની ભૂલ બતાવતા કદાચ શિષ્ય ચાલ્યો જશે એ બીકે ગમે તેવા વર્તનવાળા શિષ્યનો સંબ્રહ કરી આચાર્ય પોતાનું આચાર્યપદ સિદ્ધ કરે. જ્યારે પૂર્વના આચાર્યોની તો સમસ્ત સમાજમાં હાક વાગતી. એમની આજ્ઞાના પાલનમાં અહુરનીશ શ્રી સંઘ તૈયારજ રહેતા. અને તેથીજ ધાર્યા કામ પાર ઉતરતા. પૂર્વ પ્રણાલિકા અનુસાર લોકાગચ્છાધિપતિ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી વડોદરામાં આચાર્યપદે બિરાજ્યા. ત્યારપછી ચાર માસની અંદર ગુરૂવર્ચ

શ્રી જયચંદ્રજી ઝાડાની જિભારીને અંગે સ્વર્ગવાસ થયા. કાળના સપાટે કોણ નથી આવતો. જ્યાં કર્મ છે ત્યાં કાળની સત્તા છે. અને તે સત્તાની નીચે કર્મસ્વરૂપમાં રમણ કરનાર આત્માઓજ છે. અને તે સત્તા અખંડ અને એક ધારી છે. કર્મના બંધનમાં જ્યાં સુધી આત્માઓ અટવાય છે ત્યાં સુધી રહેશે. અસ્તુ.

પૂજ્ય ગુરૂવર્ય સ્વર્ગવાસી થયા પછી આચાર્ય દેવ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી વડોદરામાં રહ્યા. દીવસો જતાં ચાતુર માસનો કાળ નજીક આવ્યો. પોતે સર્વે યતીવર્યોનો ચાતુરમાસ માટે યોગ્યતા મુજબ નીમ્યા. અને પછી દેશાવરોથી આચાર્યપદ પ્રાપ્ત થયા પછી પ્રથમ ચાતુરમાસ પોતાના ગામમાં કરવાની આગ્રહ ભરી વિનંતીઓ આવવા લાગી. પોતાના ગામે પૂજ્યશ્રી ચાતુરમાસ માટે પધારે એમ સૌ કોઈ વીચારતા. આચાર્યપદ ઉપર આવતા પહેલા પૂજ્યશ્રીની કીર્તિ દિગંતવ્યાપી થયેલી હતી જેના પ્રતાપે સૌ ચાતુર મને વાટ જોઈ રહ્યા હતા. વડોદરાના શ્રી સંઘનો ચાતુરમાસ માટેનો આગ્રહ તો ચાલુજ હતો. તેમાં વડોદરા શ્રીસંઘને તો પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે તમોએ અપાર લાભ લીધો છે. તમારી ભક્તિમાં જરાએ કયાશ નથી. આ પ્રમાણે

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

વડોદરા શ્રીસંઘને પૂજ્યશ્રી સમજાવી રહ્યા છે. ત્યાં સુરતનો સમસ્ત સંઘ પુજ્યશ્રીને ચાતુરમાસ માટે તેડવા માટે આવ્યો. સર્વ શ્રાવકોએ તથા વડોદરા શ્રી સંઘે સાંજનો ટાઈમ હતો એટલે ભોજન કરવાનું આમંત્રણ કર્યું. સુરતના સદગ્રહસ્થોએ કહ્યું કે પૂજ્યશ્રી તરફથી અમને સંતોષકારક જવાબ મળશે ત્યાર પછી અમને આહાર પણ ખપશે. પૂજ્યશ્રીને પણ કહ્યું કે અમારા બાળબચ્ચા સર્વેને ભોજન કરાવવા મોકલવા હોય તો આ ચાતુરમાસ સુરત મુકામે કરવું, એ નક્કી કરો. અતુલ ભક્તિ ભાવ જોઈ અંતે પૂજ્યશ્રીએ સુરતનું ચાતુરમાસ નક્કી કર્યું. સુરતનો શ્રી સંઘ વડોદરા શ્રી સંઘના અત્યંત આગ્રહથી બે દિવસ નીવાસ કરી સુરત મુકામે ગયો. પૂજ્યશ્રીનું ચાતુરમાસ સંઘમાં જાહેર થઈ ગયું. સૌ આતુર નયને હવે પૂજ્યશ્રીની રાહ જોવા લાગ્યા. અનુક્રમે સંવત ૧૯૧૯ માં ચાતુરમાસ કરવા અશાઢ શુદ્ધ ૧ ને દિવસે સુરત મુકામે ૪૫ યતીઓ તથા ૨૭ શિષ્ય વર્ગ સાથે પધાર્યા. સંઘમાં અગાઉથી ખખર થવાને અંગે ભવ્ય સ્વાગતની તૈયારી થઈ ચુકી હતી. ગામની બહાર સ્ત્રી અને પુરૂષો મોટા સમુદ્ધમાં ભેગા થયા હતા. પૂજ્યશ્રીનું મહોત્સવ સહીત સામૈયુ થવાનું હતું. તેને માટે સર્વ તૈયારી થઈ જતા

A black and white photograph of a young man with glasses, wearing a suit and tie, sitting at a desk. He is looking down at a book or document on the desk. The desk is covered with a patterned cloth, and there are some papers and a small object on it. The background is a plain wall.

શાસન પ્રેમી આત્માઓએ લવ્ય સામૈયુ કર્યું. ધર્મ પ્રેમી આત્માઓને ઉત્સાહ અજળ અને આશ્ચર્ય-કારી હતો. અને અન્ય સમાજ પણ જાણે પોતાના ધર્મગુરૂ આવ્યા હોય અને જેટલો ઉત્સાહ હોય તેટલો ઉત્સાહ અન્ય સમાજમાં પણ દેખાતો હતો. ઉપરાંત હીંદુ મુસલમાન તમામ વર્ણ પુજ્યશ્રીનું સ્વાગત કરવા સામૈયામાં આવ્યા હતા. શહેરનાં મધ્ય ભાગમાં થઈ સામૈયુ પસાર થતાં પૂજ્ય ગુરૂદેવના દર્શન કરવા નગરના સ્ત્રી પુરૂષો બન્ને હારમાં ગોઠવાઈ ગયા. અને પુજ્યશ્રીની લવ્ય મૂર્તિના દર્શન થતાંજ તમામ પ્રજા આચાર્યશ્રીને નમન કરી પોતાના આત્માને ધન્ય માનવા લાગ્યા. પચરંગી પ્રજા સહિત પુજ્યશ્રીને ઉપાશ્રયે લાવ્યા. ઉપાશ્રયના ચોકમાં સમાજ ગોઠવાઈ ગયો ઘોંઘાટ તો અતુલ હતો. સંઘના ક્રમ પ્રમાણે પ્રતિષ્ઠિત માણસોએ ઉઠીને પુજ્યશ્રીના ગુણગાન ગાયનના રાગમાં સભા સમક્ષ ગાઈ બતાવ્યા. મહાપુરૂષોને પોતાના ગુણ સાંભળવાની વિચારણા હોતી નથી. ગુણ સાંભળીને મહાપુરૂષો ક્ષોભ પામતા નથી. તેમાંજ તેમની મહત્તા છે. કીર્તિ અને યશની ઝંખના જો દુનીયાની જેમ દુનીયાથી વિમુખ બનેલામાં જન્મે તો બાહ્ય ત્યાગ શીવાય અંતર ત્યાગ તેમાં રહેતોજ નથી. અને

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવમચરિત્ર.

અંતર ત્યાગ ન હોય તો દુનીયામાં અંતર ત્યાગી દેખાડવા અનેક દંભ કરવા પડે અને પછી અસ-
ત્યનીજ પ્રરૂપણામાં જીવન સમાપ્ત થાય. આત્માને
ઠગી દુર્ગતિમાં જવાય. અસ્તુ.

યશ અને કીર્તિની લાલસાને તોડી પુજ્યશ્રી
સુરતમાં આવ્યા; ભક્ત હૃદયોએ ભક્તિ બતાવી.
ભક્ત હૃદયને ભક્તિ બતાવ્યા વગર એન પણ
ન પડે. અને તેથીજ ભક્તિ એજ ભક્તોનું જીવન
હોય છે. તદ્દનુસાર ભક્તિવાન આત્માઓએ
પોતાની પુજ્યશ્રી ઉપરની ભક્તિ બતાવનારા વાક્યો
ખાલી કર્યા. ત્યાર પછી પૂજ્યશ્રીની દેશના સાંભ-
ળવા સમાજ શાંત થયો. નવકારમંત્રથી પ્રેરક
વાણી વડે મંગળાચરણ કર્યું કે ભાઈઓ મોટા
સમુદ્ધમાં તમો ભેગા થઈ મારું સ્વાગત કર્યું તે
તમારી અંદર રહેલી ધર્મ ભક્તિ છે. ભક્તિ એ
ઉન્નતીનું લક્ષણ છે છતાં મારા આ દેહનું સ્વાગત
કરી તમારા આત્માને બુદ્ધો તે નહીં ચાલે. મારી
જેમ તમારી અંદર રહેલી આત્મ શક્તીને જગાડી
સત્કાર કરો. માનવ જીવનનું ધ્યેય તે સીવાય બીજું
ન હોય. ચાતુરમાસના કાળમાં ધ્યેયની પુર્ણતા
કરવા પ્રયત્ન કરવાનો છે. આત્માને યોગ્ય માર્ગમાં
લઈ જવા સીવાયના ધ્યેયમાં દૂન્યવિ ધ્યેયને સિદ્ધ

કરવા તમારી આંતરિક શક્તિઓ વેડફી નાખશો. તો માનવ જીવન ગુમાવશો અને દુખમાં પડશો. પુર્વના મહર્ષિઓનો પુરૂષાર્થ આત્માની મુક્તિ માટેજ હતો. તીર્થપતીઓએ પણ પુર્ણત્વ દશા પ્રાપ્ત કરી આત્મકલ્યાણને માટે જગત સમક્ષ ધર્મની સ્થાપના કરી છે. તે મહાત્માઓએ અનુભવ્યું કે ભોગોમાં આત્માની શાંતી નથી. જડમાં આત્માને કયાંય સુખ નથી. જીવિત ચંચળ છે. કર્મના ફળ ભોગવ્યા વગર ચાલે તેમ નથી. કુકર્મના ભાવ કડવા છે. દુષ્ટ વાસનાને અનુસરવામાં આત્મહાની છે. જ્ઞાનીઓએ અનુભવ્યું માટે ભાઈઓ યોગ્ય ક્રિયામાં તમારા આત્માને જોડી સંસારના મૂળને નાશ કરો. આત્મવિકાસમાં જાતીનું બંધન નથી. કોઈ પણ જાતીને આત્મવિકાસ કરવાનો અધિકાર છે. અરહત ધર્મ આખા વિશ્વનો છે. વિશ્વધર્મ છે તેમાં સર્વેને સ્થાન છે. અમે સાધુ બન્યા એટલે આત્મવિકાસ થયો એમ પણ ન માનશો. કારણ વેશ પરિવર્તનની સાથે હૃદયનું પરિવર્તન થવુંજ જોઈએ. અને તેથીજ અરહત ધર્મ જ્ઞાન અને ક્રિયા બંનેની સહાય સ્વિકારે છે. માટે તમે પણ જ્ઞાન અને ક્રિયાથી ગુણ સ્થાનકની શ્રેણી ઉપર આત્માને ચઢાવો. રચનાત્મક રીતે તૃણાનો નાશ કરો. મન

એજ બંધ અને મોક્ષનું કારણ છે. વિકાસ એ દુર્લભ છે. અને પતન એ સુલભ છે. એક વાર પતન પામેલો આત્મા ઠેઠ નીચે પડે છે. આ મનુષ્યલવમાં તમોને પ્રાપ્ત થએલા સાધનો જેવા કે ધન, કુટુંબ, પુત્ર, ભાર્યા વગેરેનો મોહ આત્મામાં આસક્તિ ઉત્પન્ન કરે છે. આસક્તિ તે ભવની પરંપરા ચાલુ કરે છે માટે આસક્તિ ઘટાડવા ગમે તેવી કઠીનમાં કઠીન તપશ્ચર્યા કરીને પણ ભવોભવથી વારસામાં મળેલા, અને જીવનના આણુએ આણુના સંસ્કારમાં જડાએલા, આસક્તિ અને અજ્ઞાન; તેને નીવારવા પુરુષાર્થ ચાલુ કરો. ભોગોની રમતમાં આત્મા બંધાશે. ત્યાગની રમતથી આત્મા છુટશે. ભોગની લુપ્થતાએજ આત્મા પોતાના સ્થાનથી બ્રષ્ઠ થયો છે. આત્માનો સહજ સ્વભાવ જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્ર, તેના ઉપર આવરણ આવ્યા છે. જેના પ્રતાપે આત્મવિકાસ અટક્યો છે. ઘર ભુલેલા માનવીને દુનીયાના કોઈ પણ ઘરમાં કુટુંબી તરીકે જેમ આશ્રય મળતો નથી અને દુઃખ અનુભવ કરે છે તેમ આત્મા પોતાના સ્થાનથી પતિત બની અન્યત્ર પરિબ્રમણ કરી રહ્યો છે. ત્યાં સુધી આત્માને કયાંય સુખ અને શાંતી મળશે નહીં. માટે ભાઈઓ એવી પ્રવૃત્તિનો આદર કરો કે સ્થાનબ્રષ્ટ થએલા આત્માને પોતાનું સ્થાન પ્રાપ્ત

વડોદરામાં આચાર્ય પદ અને વિહાર.

થઈ જાય અને દુઃખમાંથી છુટી જાય. આત્માની સત્તા જ્યાં સુધી આવી નથી ત્યાં સુધી લવનું પરિબ્ર-મણુ પણ દુર થતું નથી. તમારાજ અનુભવથી સાબીત થયું છે કે અત્યાર સુધી આત્મા ઉપર વિષયોનાં ઝેર ચઢાવી ઝેરમય સ્વભાવ કરીને જ ઉન્નતિનો અવ-રોધ કર્યો છે. કાચના મકાનમાં ગએલો કુતરો પોતાનું સ્વરૂપ જોઈને જેમ દુઃખી થાય છે તેમ તમારો આત્મા પણ સ્વયં દુઃખ ઉત્પન્ન કરી બીજા ઉપર દોષ ચઢાવી મુકે છે. માટે ભાઈઓ રચનાત્મક પ્રવૃત્તિ કરી આત્માને જગાડો જે સુષુપ્ત દશામાં રહી પોતાની શક્તિનો નાશ કરી રહ્યો છે. પોતાના આત્મધનને ક્રોધ, માન, માયા, વીગેરે લુંટારા લુંટી જાય છે તેને અટકાવવા માલિકને (આત્માને) જગાડો. જ્યારે તમારો આત્મા જાગશે ત્યારે દુનીયાની આસક્તિ છુટશે. આજે તમારામાં ખોટી રીતે મારાપણાની ભાવના પોષાઈ રહી છે. તેનો નાશ કરો. હું અને માફ જ્યાં સુધી નાશવંત વસ્તુઓમાં છે ત્યાં સુધી તમારા સમસ્ત દુઃખો જીવતા છે. કારણ, એક વસ્તુમાં મારા પણાની ભાવના આવતા જ આસક્તિનો જન્મ થાય છે. અને આસક્તિના જન્મ પછી ક્રમ પ્રમાણે તેની પરંપરા રૂપ દુઃખો આવવાના છે તેમાં પણ દુન્યવી આત્માઓના દુઃખનું મોટું કારણ તેઓનાં

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

કૃત્યો નથી; પણ કૃત્યોની પછવાડે રહેલી આસક્તિ છે. આસક્તિથી મમતાપૂર્વક કર્મ કરવામાં આવે તોજ તેનાથી ઉફલવ થનારા દુઃખો કરતા તે બહુ જ દુઃખીત અવસ્થામાં ભોગવવા પડે. દ્રષ્ટાંત તરીકે કોઈ પણ મનુષ્ય નિરાધાર હોય તેના આધારભૂત એકનો એક પુત્ર મરણ પામતો જેવામાં આવે ત્યારે તેની સાથે જેનો સંબંધ નથી, એવા તમને કંઈ પણ દુઃખ થતું નથી અને તમને જે પાંચ સંતાન હોય અને સાથે સંપત્તિ પણ હોય એવા વળતમાં એક પુત્રનો વિયોગ થવાનો પ્રસંગ આવે ત્યારે તમને કેટલું દુઃખ થાય ? એકના નાશથી દુઃખ નથી થતું અને બીજાના નાશથી દુઃખ થાય છે. એજ સિદ્ધ કરે છે કે તમે તમારા પુત્રની સાથે જે મમતા રૂપ અધ્યાસ બાંધ્યો હતો તેવો અધ્યાસ બીજાના પુત્રની સાથે નહોતો બાંધ્યો. તેથી જ તમારા પુત્ર પરની આસક્તિને અંગેજ તમારા ઉપર દુઃખોનો પહાડ ખડકાયો. માટે જ જ્ઞાનીઓએ કહ્યું કે સંસારી આત્માઓના દુઃખનું મૂળ આસક્તિ છે. અને આસક્તિ જન્મી તો સૃષ્ટિની જાળ તૈયાર થઈ. મોહવશાત તેમાં ગુંથાવવું જ પડે માટે ભાઈઓ આસક્તિને તોડવા કૃપાની આશા રાખ્યા વગર નિષ્કામ કર્મ કરો. મારાપણની છાપ તમારા કોઈપણ

કર્તવ્યમાં ન લાવો. એથી જ સ્વ અને પરલોક સુધરશે. વીરના શાસનમાં જન્મી તેના જ પગલે ચાલી આધ્યાત્મિક શ્રેણી ઉપર આત્માને ચઢાવવા પ્રયત્ન કરી સૌ આત્માનું કલ્યાણ કરો. વાંચક ! ત્યાર પછી પુજ્યશ્રીએ સર્વ મંગલ માંગલ્યમ કહી પ્રવચન પૂર્ણ કર્યું. ભાવિક આત્માઓ કે જેઓ સમયનું ભાન ભુલી પ્રેરક વાણીથી મુગ્ધ થઈ સાંભળવામાં તટ્થીન બન્યા હતા, તેઓ એક પછી એક વીખરાયા. રસ્તે ચાલતા પણ વ્યાખ્યાનની જ વાત. બીજા દીવસે પણ સાંભળવાની ઉત્કંઠા દેખાઈ રહી હતી. વ્યાખ્યાનનો ટાઈમ સવારના સાડા છ થી સાડા નવ સુધી રાખવામાં આવ્યો હતો. અને તે ટાઈમમાં ચાતુરમાસ દરમીયાન ચર્યાત્મક વીષયોને છણી દરેક મનુષ્યોની શંકાઓનો સચોટ જવાબ આપી સાચું જ્ઞાન, સાચો માર્ગ, અને સાચી દીશા લોકોને બતાવી. આ પ્રમાણે ઉત્સવ સહીત પુજ્યશ્રીનું આચાર્ય પદ ઉપર આવ્યા પછી સુરતનું પહેલું ચાતુરમાસ પુર્ણ કર્યું.

મુંબઈમાં પ્રવચન

સુરત મુકામેથી પુજ્યશ્રી ચાતુરમાસનો કાળ પૂર્ણ કરી ઉઠ્યા. વિહારક્રમ યોજી મુંબઈ તરફ વિહાર પ્રદેશ નક્કી કરી યતિવર્યો, શિષ્યો અને ભાવિક આત્માઓ સાથે વિહાર કર્યો. મુંબઈનો માર્ગ લીધો. રસ્તામાં આવતા ગામોમાં યોગ્યતા મુજબ નિવાસ કરતા શાસનપ્રેમી આત્માઓના હૃદયમાં જ્ઞાનનું સીંચન કરતાં અન્ય ધર્મિઓના સ્થાનમાં નિવાસ કરતાં કરતાં મુંબઈ તરફ શ્રી સંઘની આગ્રહ ભરી વિનંતિથી અને રસ્તામાં મુંબઈ શ્રીસંઘના આગેવાનો પુજ્યશ્રીને ચાતુરમાસ માટે લઈ જવા આવ્યા. શ્રી સંઘના અત્યંત આગ્રહથી મુંબઈનું ચાતુરમાસ પુજ્યશ્રીએ નક્કી કર્યું અને અશાડ શુદ્ધ ૧ ને દીવસે

પુણ્યશ્રી પરિવાર સાથે મુંબઈ નગરીમાં પધાર્યા. ધર્મિ આત્માઓએ મોટા સમુદ્ધમાં ભેગા થઈ સામૈયા સહીત પુણ્યશ્રીને ઉપાશ્રયે લાવ્યા.

વાંચક ! આજથી ૭૩ વર્ષ પૂર્વે ની આ ભક્તિ આજે કેમ દેખાતી નથી ? તે વખત જેવી સુયોગ્ય લાગણીઓ જનતાના હૃદયમાંથી કેમ ઉડી ગઈ છે ? તે વખતની ધર્મ શ્રદ્ધા આજે કેમ મૃતઃપ્રાય થઈ ગઈ છે ? સંસ્થાઓ પણ કેમ નિર્બળ પડતી જાય છે ? સમાજ વ્યવસ્થામાં પણ ખામી દેખાઈ રહી છે. અત્યારના જેટલા તે વખતમાં નહોતા આડંબરો, તેમજ ધર્મના ઉત્સવો ઉપધાનો વીગેરે નહોતા છતાં ધર્મનો મહીમાં ચારે તરફ પ્રસરતો આજે કેટલાએ ધર્મગુરુઓ તરફથી ધાર્મિકક્રિયા કરવાનું દબાણ કરાય છે. છતાં ધર્મ પ્રચાર પહેલા જેવો નથી. ક્રિયાની અભિરૂચીવાળો અજ્ઞાન વર્ગ અત્યારે કેટલાએ પ્રદેશમાં છે જે ફક્ત સમજણ વગર ક્રિયાજ કરી પોતાને ધર્મી કહેવડાવી આનંદ માની રહ્યા છે. વાંચક ! આમાં ખન્નેનો સમાવેશ છે. દીક્ષીત વર્ગ અને ગ્રહસ્થ વર્ગ, જે દીક્ષીતમાં વિદ્રતા ન હોય તે પોતાના ઉપવાસ વીગેરે ક્રિયાઓના હુથીયારથી સમાજને આંજવા પ્રયત્નો કરે, અને ધર્મની ઉત્સવતા દેખાડે. છતાં પણ પૂર્વ જેટલી ધર્મશ્રદ્ધા

તો નથીજ. અને આવી ક્રિયા કરવામાં અને શ્રાવ-
કોની પ્રશંસા સાંભળવામાં તદ્દલીન રહેતા દીક્ષીત
વર્ગો ઉપર પણ પૂર્વના જેટલો પૂજ્યભાવ નથીજ.
પૂર્વનું બંધારણ લગભગ એક હતું. અને સમાજ
પણ એક હતો. અને તેથીજ ધર્મનો પ્રચાર પણ
સુંદર થઈ શકતો. અને મુનિવરોનો ઉપદેશ પણ
રાગ રહીત હતો તેને અંગે તેઓની પૂજ્યતા
વધતી અને આજના વાતાવરણમાં સમાજના કેટ-
લાએ આત્માઓના હૃદયમાંથી ધર્મ ઉપરની શ્રદ્ધા
ધર્મના ખોટા આડંબરોથી ઘટી છે અને સાથે
ધર્મગુરૂ પ્રત્યેનો પૂજ્યભાવ તેમની ખોટી સત્તાના
ઉપયોગથી ઓછો થયો છે. ગરૂડમવાદ જેને કહે
છે તેના ઉપદ્રવોથી સમાજ પણ અંદરખાનેથી
ત્રાસી ગયો છે. તેજ ગરૂડમવાદીઓ ચાતુરમાસ
રહે તે પહેલા નક્કી કરાવે કે અમારે માટે આટલો
ખર્ચો કરો તોજ અમારું ચાતુરમાસ થઈ શકશે
અને અમારું કહેવું પણ તમારે માન્ય રાખવું પડશે
આવા અનેક પ્રકારના પ્રયોગોથી ચાતુરમાસ રહીને
શ્રીમંતોને હાથા બનાવી પોતાની નામના માટે
પોતાનો ડોળ ચલાવે અને ત્યાંથી પણ આગળ,
વાંચક ! અત્યારના સમાજના ભાગલા તેમની ઝેરીલી
જીભના ઉપદ્રવથી જ પડ્યા છે. સમાજની છીન્ન

લિન્ન દશા પણ તે ગરૂડમવાદીઓના પ્રતાપથી જ થઈ છે. પોતાનું વચન કોઈ ન માને એટલે ગમે તે પ્રકારે તેને ઉતારી પાડી જનતા સમક્ષ તેને ખુલ્લો કરવા ઉપરાંત તેની અનેક પ્રકારે ટીકા કરી હલકું ચીતરતા વાર ન લગાડે. ખીજી તરફ પોતાની સમ્બાધનો ડોકો વગાડવા તે ગરૂડમવાદીઓ પાનાઓના પાના ભરી છપાવે. પરીણામે જૈન ધર્મને પાળનારા અનેક કુટુંબો ગરૂડમવાદીઓના પ્રતાપે અન્ય ધર્મમાં ચાલ્યા ગયા છે. અને તેનેજ અંગે જૈન સમાજનો સામાન્યવર્ગ પણ દીક્ષીતના નામથી ભડકી રહ્યો છે. વાડાઓની મજબુતાઈ અને તે મજબુતાઈને અંગે અંદર અંદરના કલેશોની હોળી સળગાવવા રૂપ નિમિત્ત પણ તે ગરૂડમવાદીઓ જ છે. અને તેના પ્રતાપે ધર્મગુરૂઓની ભક્તિ તેની અંદર રહેલી પુજ્યભાવના પણ ગરૂડમવાદીઓની નાદીરશાહીથી જ ઓછી થઈ છે. અને તેથી જ સમાજનું અધઃપતન ચાલુ રહ્યું છે. વાંચક ! મુંબઈ નગરીમાં તો ગરૂડમવાદથી લિન્ન જેનું માનસ છે તેવા પુજ્યશ્રી આબ્યા અને તેથી જ તેમના સામૈયામાં ઐક્યતાના દર્શન થતા હતા, અને ત્યારપછી અનુક્રમે પુજ્યશ્રીને મુંબઈના પુરાણ ઉપાશ્રયમાં લાવ્યા. અગણીત સંખ્યામાં નર નારીઓ લેગા

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

થયા હતા. પુણ્યશ્રીની અમૃતમય ધર્મ દેશના સાંભળવા મેદની શાંત થઈ ગઈ અને પુણ્યશ્રીએ શરૂઆત કરી. આજે તમે મોટા સમુદમાં ભેગા થઈ મને અહીં લાવ્યા. દરેકના આ સામૈયામાં હાજરી આપવાના કારણે ભિન્ન ભિન્ન હોય છે. કેટલાય ભક્તિથી આવ્યા હશે. કેટલાય ઉપદેશને વાસ્તે આવ્યા હશે. કેટલાય ધમાલ જોવા આવ્યા હશે. કેટલાય કુતુહલ કરવા આવ્યા હશે. આમ દરેકનું ધ્યેય જુદું હોય છે. વાસ્તવિક રીતે આ ધર્મસ્થાનમાં આવ્યા પછી દરેકનું ધ્યેય એક હોવું જોઈએ. ઉપાશ્રયમાં આવો અને તમારામાં રહેલી અજ્ઞાનતા, જડતા, સંકુચીતતા નાશ ન થાય અને વિકાસનો ક્રમ ન આવે તો આ ઉપાશ્રયમાં આવવાનો કંઈજ હેતુ નથી. ભાઈઓ આજ ઉપાશ્રયના સ્થાનમાંથી આત્મવિકાસનો માર્ગ ચહુણુ કરી શકો તોજ અજ્ઞાનતાની પ્રણાલિકા પણ બંધ પાડી શકશો. વિકાસના બે માર્ગ છે. શાસન સેવા અને સમાજસેવા. આ બેજ કર્તવ્ય મનુષ્ય જીવનના છે. સમાજસેવા કરી પોતાનામાં રહેલી ત્રુટીઓને પુર્ણ કરો. સામાજિક જીવનમાં રહેલી નબળાઈઓને ફગાવી દો. સમાજમાં રોગ લાગુ ન પડે તેનો યત્ન કરો અને રહેલા રોગને નાબુદ કરવા નીડરતા

પ્રાપ્ત કરો. કાંતીની ચીજીગારીએ પ્રગટાવે અને તેની જ્યોતમાં રોગના કીડાને ખાળી નાંખે. અને તેમ કરતાં જીનવાણી વીચારના પુરૂષોના શબ્દ પ્રહારો, ટીકા અને ઉપાલંબોને સાંભળી સહન કરવાની શક્તિ પણ ઉત્પન્ન કરો. જ્યાંસુધી સામાજિક જીવનમાં સડો છે ત્યાં સુધી શાસન સેવા કરી શકવાના નથી. સંપૂર્ણ સેવા ન કરી શકે તો સેવાના સાધનમાં જેટલા સાધનો સેવામાં લઈ શકતા હો તેટલા સાધનોને સેવાના ઉપયોગમાં લ્યો. શ્રીમંતો ! તમે ધનથી સેવા કરો, તમારા ધનનો ઉપયોગ બેકારીની ચક્કીમાં પીસાતા તમારા સઘર્મી ભાઈઓને ખચાવવા ઉપયોગ કરો. બેકારીની કીકીયારીઓથી તમારો જૈન સમાજ બચ્યો નથી. બેકારીના વાતાવરણમાં સમાજનો બાર આની ભાગ છે. તે બેકારો પણ તુટેલા ખાટલામાં રહી ભુંડની જેમ પ્રજોત્પત્તિ કરી ભીખારીઓ અને ગુલામો ઉત્પન્ન કરવામાં પાછા પડતા નથી. વાસના તારૂં ખપર કેવું છે. જ્યાં અન્ન નથી, ભીખ માગતા પેટ ભરાતું નથી. ત્યાં પણ તારો અધીકાર છે. શ્રીમંતો ! સુવર્ણમય ભારતભૂમિમાં આજે અન્નને માટે હાહાકાર છે. તે જરા આંખો ઉઘાડી જુઓ, અને તમારા ધનથી બેકારીના ત્રાસમાં કંટાળી ધર્મપલટો કરતા તમારા ભાઈઓને ખચાવો.

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

તન, મન અને ધન ત્રણેના યોગમાં જેનાથી તમે મદદ આપી સેવા કરી શકતા હો. તેનાથી સેવા કરી શાસન સેવા કરવા પણ તૈયાર થાઓ. તમારા શાસનની કેવી દુર્દશા થઈ રહી છે તેનો ખ્યાલ કરો. જેના ઉપર શાસનનો આધાર છે તે યતી વર્ગ પણ ઓછો થતો જાય છે. તેને વિસ્તૃત બનાવવા પ્રયત્ન કરો. જે યતિવર્યોએ તમારા શાસનને ટકાવવા અને સમાજને બચાવવા અગણીત પ્રયત્નો કરી પોતાનું જીવન સમર્પ્યું તેને મજબુત બનાવવા પ્રયત્નો નહીં કરો તો જાણો કે તમારો વિનાશ નજીક છે. શ્રીમાનો ! તમારી નિંદ્રા અવસ્થાનો સમયસર ત્યાગ નહીં કરો તો યાદ રાખો કે તમારો મૃત્યુધંટ વાગી રહ્યો છે. વિનાશના પડછંદા બોલી રહ્યા છે. ક્રમસર અત્યાર સુધી જૈન સમાજનો વિનાશ ચાલુ રહ્યો છે. તે અટકવો પણ અશક્ય છે. રોગવાળો મનુષ્ય જ્યાં સુધી રોગ હોય ત્યાં સુધી જેમ બળવાન થઈ શકતો નથી તેમ શાસન અને સમાજમાં અનેક રોગ દાખલ થયા છે. તે રોગોનો નાશ કરવા જોસ ભેર પ્રયત્નો શરૂ કરો. એમાજ તમારી ઉન્નતીનો શ્વાસ છે. વાંચક ! ઘણા ટાઇમ થઈ જવાથી પુણ્ય-શ્રીએ સર્વ મંગલ માંગલ્યમ્ કહી સમાપ્તિ કરી. અસીમ વાગ્ધારા વડે સર્વ સમાજ ચક્રીત થઈ ગયો.

મુંબઈમાં પ્રવચન.

સમુદાય વર્ગ પોતાની ખુદ્દિ અનુસાર પુજ્યશ્રીના વચનો ઉપર વિચાર કરતા સૌ ઘરે ગયા. આવી રીતે પુજ્યશ્રીના વ્યાખ્યાનો પ્રભાત કાળે દરરોજ ચાલતા. જાહેર વિષયો ચર્ચી લોકોમાં ઉત્સાહ લાવતા હતા. અનુક્રમે પુજ્યશ્રીના મુંબઈમાં થયેલ પ્રવચનો સમાજના શ્રોતા ગણોના હૃદયમાં અંકિત થઈ ગયાં.

પ્રેતાહિક ઉપદ્રવો અને અન્યત્ર ચાતુરમાસ

વાંચક ! મુંબઈના પુરાણા ઉપાશ્રયમાં પુજ્યશ્રી ચાતુર્માસ આઠ્યા તેજ રાત્રીના ઉપાશ્રયમાં પ્રેતનેા ઉપદ્રવ છે એમ સમાજનું માનવું હતું. તે પ્રમાણે પુજ્યશ્રી રાત્રીના જ્યારે ધ્યાનમાં બેઠા ત્યારે તે પ્રેત કે જેનું સ્થાન ઉપાશ્રયમાં વરસોથી હતું તે પુજ્યશ્રી આગળ આવી અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગો ધ્યાનથી ચલાયમાન કરવા માટે કરવા લાગ્યો. પુજ્યશ્રી તો નીડર હતા એટલે લય રહિત એવા પુજ્યશ્રીને તે પ્રેત કંઈજ ન કરી શક્યો. ત્યાર પછી પુજ્યશ્રી આગળથી નીકળી પુજ્યશ્રીનો છડીદાર જ્યાં સુતો હતો ત્યાં આવી તેને પગથી પકડી ઓરડામાં ખુબ ફેરવ્યો. ખુબ પાડતો પાડતો માંડ માંડ પ્રેત આગ-

शिकंदरखान तरकथी भणेलो परवानो

Shikandar Khan
28th March 1874

بسم اللہ الرحمن الرحیم
محکم دلائل سے مزین و متنوع و منفرد موضوعات پر مشتمل مفت آن لائن مکتبہ
مکتبہ اسلامیہ دہلی
مکتبہ اسلامیہ دہلی
مکتبہ اسلامیہ دہلی
مکتبہ اسلامیہ دہلی

محکم دلائل سے مزین و متنوع و منفرد موضوعات پر مشتمل مفت آن لائن مکتبہ
مکتبہ اسلامیہ دہلی
مکتبہ اسلامیہ دہلی
مکتبہ اسلامیہ دہلی

پراختارن باغ جرخان باج می دار کاکوٹ کوٹہ کے سمن کتا
جو گپے آفرنگ لکھا گاں گاں مری پڑجے و پسر جی مری مری
نہ پڑجے رات کے جے جاتا ہے آں کوٹہ مری پڑجے و پسر جی
کپٹان کے ساتھ سیمو مار گئے کوٹہ مری پڑجے و پسر جی
کی جی مری پڑجے و پسر جی مری پڑجے و پسر جی
چا پری مری پڑجے و پسر جی مری پڑجے و پسر جی
کی جی مری پڑجے و پسر جی مری پڑجے و پسر جی
میری پڑجے و پسر جی مری پڑجے و پسر جی
میری پڑجے و پسر جی مری پڑجے و پسر جی

ઝાંઝી છુટી રાત્રીના સમયમાં પુજ્યશ્રી આગળ આવી ધુજતો થર થર કાંપતો કહેવા લાગ્યો કે કોઈ અદ્રશ્ય પ્રેત મને હેરાન કરે છે. મને બચાવો નહીં- તર હું મરી જઈશ. દયા યુક્ત એવા વચન સાંભળી પુજ્યશ્રીએ પોતાની આત્મશક્તિ દ્વારા તે પ્રેતને જ્યાં તેનો નીવાસ હતો, ત્યાં આવી કહ્યું કે, તારે પાસેના ઝાડમાંથી કોઈ દીવસ બહાર ન નીકળવું. એવી આજ્ઞા કરી. આ આજ્ઞાને માન આપતો હોય તે પ્રમાણે, તે પ્રેત ઝાડમાં ચાલ્યો ગયો. અને ત્યારપછી કોઈ દીવસ બહાર નીકળ્યોજ નહીં. પ્રેતના ઉપ- સર્ગને નાશ કરી જનતાની બીકને દૂર કરી પુજ્ય- શ્રીએ મુંબઈનું ચાતુર્માસ પુર્ણ કર્યું. સંઘની રજા લઈ ત્યાંથી વિહાર કરી ધર્મનું સીંચન કરતા દરેક સ્થળે સત્કાર પામતા વીરમગામ શ્રી સંઘની વિનંતીને માન આપી સંવત ૧૯૨૧ નું ચાતુર્માસ કરવા વીરમગામ મુકામે પધાર્યા. ત્યાં પણ પુજ્ય- શ્રીના ધાર્મિક પ્રવચનો શ્રવણ કરવાથી બીજા ગામોની જેમ વીરમગામનો સમાજ મુગ્ધ બન્યો. ૧૫૦ ઘરની સંખ્યામાં રહેલા જૈનો તથા અન્ય કોમ વ્યાખ્યાનનો અત્યુત્તમ લાભ લેવા યુક્તા નહીં. ક્રમસર ત્યાંથી પણ પુજ્યશ્રી ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી વિહાર કરી વડોદરા તરફ આવ્યા. વડોદરા શ્રીસંઘે

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ચાતુર્માસ માટે હઠ કરવાથી સંવત ૧૯૨૨ નું ચાતુર્માસ વડોદરા મુકામે રહ્યા. જ્યાં જૈન ધર્મને પાળનારી ભાવસાર જ્ઞાતી છે. ધર્મની શ્રદ્ધા ઘણી જ છે છતાં સુક્ષ્મ તત્વોને નહીં જાણતા તેઓમાં પુજ્યશ્રીએ ચાતુર્માસના કાળમાં તત્વોનું બીજ આરોપણ કર્યું. અને ભાવસાર જ્ઞાતીને રંગા-ટનો ધંધો જે ધંધામાં અનંત હિંસા છે તે ધંધો ચાતુર્માસમાં ન કરવો એવી પ્રતિજ્ઞાએ અપાવી. આ પ્રમાણે ધર્મ શ્રદ્ધાળુ એવી ભાવસાર જ્ઞાતીએ હર્ષ સહિત પુજ્યશ્રીનું ચાતુર્માસ કરાવ્યું. ચાતુર્માસ પુર્ણ થયે ત્યાંથી ખંભાત, ખોરસદ, વસો, ખેડા વીગેરે સ્થળોએ કે જ્યાં વડોદરાની જેમ નાના મોટા સમુહમાં ભાવસારની જ્ઞાતિ છે અને જેઓ સમ્રાટ અકબરના વખતથી જૈન ધર્મી છે ત્યાં પુજ્યશ્રી શેષાકાળ પધાર્યા. ઘણા જ લક્ષિતભાવથી પુજ્યશ્રીને રાખ્યા. ત્યાંથી પાછા ફરતા વડોદરા શ્રી સંઘની બીજા ચોમાસાની અત્યંત માગણી અને વિનંતીથી સંવત ૧૯૨૩ નું ચાતુર્માસ કરવા પધાર્યા. તે ચાતુર્માસ પણ ઘણા મહોત્સવ સહીત થયું. ચાતુર્માસ પુર્ણ થયા પછી માગશર માસમાં શ્રી સંઘના ઘણા જ આગ્રહથી સ્વ. પુજ્યાચાર્ય શ્રી ખુણચંદ્રજીને તથા અન્ય શિષ્ય વર્ગને દીક્ષા

આપવામાં આવી. પહેલા ચાતુર્માસ કરતાં આ ચાતુર્માસ ઘણાજ આનંદથી પસાર થયું. ત્યાંથી પુજ્યશ્રી, ખુબચંદ્રજી આદિ શિષ્ય વર્ગને સાથે લઈ સંવત ૧૯૨૪ નું ચાતુર્માસ કરવા કુંડલા મુકામે પધાર્યા. વીસા અને દસા એમ બે જ્ઞાતીમાં વહેંચાએલો સમાજ ત્યાંનો ઘણોજ લક્ષિતવાળો છે. ત્યાં પુજ્યશ્રીનું ચાતુર્માસ પણ તેઓએ ઘણાજ લક્ષિતભાવથી કરાવ્યું. ચાતુર્માસ પુર્ણ થયા પછી પુજ્યશ્રી વિહાર કરી ત્યાંના પરગણાના નાના ગામોમા વીચરી સંવત ૧૯૨૫ ના ચાતુર્માસની વિનંતી જુનાગઢ શ્રી સંઘની આવતાં ત્યાં પધાર્યા. ટુંકી સંખ્યા હોવા છતાં લક્ષિત ટુંકી નહોતી. એટલે લક્ષિત તો ઘણીજ હતી. પુર્ણ ઉત્સાહથી જુનાગઢમાં ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી ત્યાંથી બીલખા, વીસાવદર, ભલગામ, ભાંડેર વીગેરે નાના મોટા તમામ ગામડાઓમાં વીચરી સંવત ૧૯૨૬ નું ચાતુર્માસ કરવા વેરાવળ પધાર્યા. ત્યાં ઓસવાલ અને શ્રીમાલી એમ બે જ્ઞાતિમાં સમાજ વહેંચાએલો છે. અને ત્યાંની ઓસવાલ જ્ઞાતિ ઘણીજ શ્રદ્ધાવાન છે. સંઘનું અગ્રપદ પણ ઓસવાલ જ્ઞાતિમાં છે. ત્યાં પ્રણાલીકા પ્રમાણે ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી ઉપરના ગામડાઓમાં શેષાકાળ વીચરી માંગરોળ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

શ્રી સંઘની વિનંતીથી સંવત ૧૯૨૭ નું ચાતુર્માસ કરવા માંગરોળ મુકામે પધાર્યા. ચાર મહીનામાં ધર્મ તેમજ વ્યવહારીક વિષયો જનતાને સમજાવ્યા. ધર્મચર્યાઓ કરી. પોતાના મનની શંકાઓનું સમાધાન કરી ધર્મી આત્માઓ પુજ્યશ્રીનો ઘણોજ લાભ લઈ પોતાને ધન્ય માનવા લાગ્યા. આ ઉપદેશ અને આ ગુરૂદેવ વરસો વરસ મળવા મુશ્કેલ છે એમ માની ભાવિક આત્માઓ દરરોજ પુજ્યશ્રીનો ઉપદેશ અને દર્શનનો લાભ લેવા ચુકતાં નહીં. ખીજા ગામોની અપેક્ષાએ ત્યાંના સ્ત્રી પુરૂષોમાં પ્રકરણ તેમજ સુત્રોનું સાફ જ્ઞાન હતું તેથી ત્યાં પુજ્યશ્રીએ અમોઘ તત્ત્વજ્ઞાન અને સુત્રોના ગુઢાર્થો અત્યુત્તમ શૈલીથી સમજાવ્યા. અતુલ જ્ઞાન અને પ્રભાવથી લોકોમાં પણ ભક્તિના પુર ઉછળ્યાં. સામાન્ય જનતા દરરોજ વ્યાખ્યાન સાંભળી મનનું નીરાકરણ કરવા જાપોરનો ટાઈમ ધાર્મિક ચર્ચામાં પસાર કરતા. આવી રીતે પુજ્યશ્રી માંગરોળનું ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરી ત્યાંથી પાસેના ગામોમાં વિહાર કર્યો. ગામડે ગામડે ફરી સમાજને જ્ઞાન અમૃત પાતાં જીવનને સાદાઈમાં જડી દેશ પ્રેમ શીખવતા દરેક સ્થળે રાષ્ટ્ર અને ધર્મના ઉન્નતીનો નાદ પોકારતા. વાંચક ! લખવાની જરૂર નથી કે એમના વસ્ત્રો જ દેશ પ્રેમનું ભાન કરાવે

એવા હતા. દેશી શાલ અને ખાદી શીવાય બીજી વસ્ત્ર જેમના ઉપર ન હતું. ખાદી પહેરીને જગતના મનુષ્યો સમક્ષ લોહીવાળા હિંસાત્મક વસ્ત્રોનો ત્યાગ કરી ગુલામીમાં પડી રહેલી ભારત માતાને છોડાવવા અહલેક જગાવતા. વાંચક ! સાચા સાધુ યા યતિને પણ હિંસા વગરના વસ્ત્રો પરીધાન કરી હિંસાથી વ્યાપ્ત એવા વસ્ત્રોનો પહેરવેશ સદાંતર બંધ કરવા પોકાર કરવો જોઈએ. પણ એજ દીલગીરી છે કે સંસારીઓ વીલાયતી વસ્ત્ર અને ખારીક વસ્ત્ર વગર જાડા વસ્ત્રોથી પોતાનું જીવન ચલાવી શકે પણ દીક્ષીતો વીલાયતી બીજી વસ્ત્રો શીવાય ચલાવી ન શકે. જે વસ્ત્રોમાં અહિંસાનો સીદ્ધાંત સચવાતો નથી, મહાવીરનો આદેશ પણ સંપૂર્ણ રીતે પાલન કરી શકાતો નથી, જે વસ્ત્રોમાં ધર્મની હાની સાથે રાષ્ટ્રની હાની છે, છતાં અહિંસાનો આદર્શ જગત સમક્ષ ધારણ કરતા પુન્ય દીક્ષીતો વીલાયતી વસ્ત્રોનો મોહ છોડી શકતા નથી. વાંચક ! ત્યાગી બન્યા છતાં વસ્ત્રો પર મોહ શો ? જે વસ્ત્રો ઉપર પશુઓનું લોહી છાંટવામાં આવે જેને માટે ચરબી વાપરવામાં આવે તેવા વસ્ત્રોને દીક્ષીતોથી અડકાય જ નહીં તો પછી પરીધાનતો કેમ જ કરાય ? હિંસાયુક્ત વસ્ત્રોનો સ્વિકાર એટલે હિંસાને ઉત્તેજન તે નાનું બાળક પણ સમજી શકે, જૈનદ્રષ્ટિએ,

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણુચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

કરનાર કરાવનાર, અને અનુમોદનાર, ત્રણેને પાપના લાગી બનાવ્યા છે. માટે પુજ્ય દીક્ષીતોની સાથે સમાજના ચારે અંગો સાધુ, સાધવી, શ્રાવક અને શ્રાવીકાઓએ અપવિત્ર અને હિંસા યુક્ત વસ્ત્રોને ફગાવી અહિંસાના સીદ્ધાંતનું યોગ્ય રીતે પાલન કરવું જોઈએ. પણ સમાજનો એક વર્ગ હયાત છે કે જે વર્ગ પોતાના જ સંતાનોને પહેરવા વસ્ત્ર જોઈએ તો આપતા વીચાર કરે, પણ દીક્ષીતોને વીલાયતી મલમલની પછેડી વહોરાવી પોતાના જીવનને ધન્ય માને. જ્યાં સુધી આવા અપવિત્ર વસ્ત્રો આપનારા ઉદાર પુરૂષો સમાજમાં છે ત્યાં સુધી પુજ્ય દીક્ષીતો પોતાના અપવિત્ર વસ્ત્રો ત્યાગ કરવાની ફરજ સમજવાના નથી. અને બીજાને સમજાવી શકવાના નથી. પુજ્ય ગુરૂદેવે તો ખાદીને અપનાવી હતી. વિહાર પ્રદેશમાં વીચરતા ચાતુર્માસનો ટાઈમ નજીક આવતાં સંવત ૧૯૨૮ નું ચાતુર્માસ કરવા દીવ મુકામે પધાર્યા. પુર્વવત ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી કાઠિયાવાડ પ્રદેશમાં વિહાર કરતા કરતા ધારી, અમરેલી, બગસરા વીગેરે સ્થળોએ ફરી સંવત ૧૯૨૯ નું ચાતુર્માસ કરવા મહુવા આવ્યા. ત્યાં દશા તેમજ વીશા શ્રીમાલી એમ બે જ્ઞાતીમાં થઈને શ્રાવકોની સારી સંખ્યા છે. પુજ્ય મહારાજશ્રીએ ભાવિક આત્માઓને પ્રેરક

વાણીથી સારો ધર્મબોધ આપી ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી
 શેષાકાળ અન્યત્ર ગામોમાં વીચરી સંવત ૧૯૩૦માં
 ચાતુર્માસ કરવા ભાવનગર મુકામે પધાર્યા. ધર્મનો
 ઉદ્યોત કરાવતા ચાર માસ પુર્ણ કરી સીહોર પધાર્યા.
 ત્યાંથી દેવગાણા, ટાણા, વરલ, ભદ્રાવલ, ઢુંઢસર
 વીગેરે ગામોમાં વિહાર કરી ત્યાંથી વળા મુકામે
 આવી ટુંક મુદત રહી ઉમરાળા શ્રીસંઘને વંદાવી
 પાછા સીહોર પધારી બોટાદ મુકામે પધાર્યા. ત્યાં
 એક માસ રહી ધર્મોપદેશ આપી કાઠીયાવાડના
 અન્ય ગામોમાં જવાની વીચારણા કરવા લાગ્યા.

રાણપુરમાં તોફાની પ્રસંગ

વાંચક ! પુજ્યશ્રી બોટાદમાં એક માસનો કાળ પસાર કરી ત્યાંથી વિહાર કરતા પહેલો મુકામ રાણપુર કર્યો. વીશા શ્રીમાલીની જ્ઞાતીમાં રહેલા ત્યાંના શ્રીસંઘે લબ્ય સામૈયું કરી “તપસ્વિના ઉપાશ્રયે” લાવ્યા. થોડા દીવસ પસાર થયા. એક દીવસે બે યતિવર્યો ઠંડીલ ભૂમીએથી પાછા ફરતા નગરના મુસલમાનોએ ઉઢાપોહ કર્યો કે અમારા પીરને કબ્રસ્તાનમાંથી સેવડા એટલે યતિઓ લઈ જાય છે. ગામના મુસલમાન તાલુકદારોએ સામાન્ય મુસલમાનોને ઉશ્કેરી મુકયાં. તાલુકદારોએ હુકમ કર્યો, અને અજ્ઞાનતાના પ્રતાપે લોહીના ઉશ્કેરાઈ જવાથી ધાર્મિક ઝનુને મોટું કોલાહલ કરી મુકયું. ધર્મના

નામે ઇતિહાસમાં આર્ય અને અનાર્ય બન્ને સમાજ અત્યાર સુધી અનેક બળીદાન આપી ચુક્યાં છે. ધર્મના ઝનુને અનેક મનુષ્યોનો સંહાર થઈ ગયો છે. ધર્મને માટે કુટુંબોને કતલ કરીને ધર્મ ઝનુન સાચવ્યું છે અને તેથી જ અમર બન્યું છે. દુનિયાની તમામ સંસ્કૃતિ કરતા આર્ય સંસ્કૃતિ ઉજ્જવલ છે. જે સંસ્કૃતિને પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો પણ માનની નજરે જુએ છે. ધર્મ ઝનુને અનેક જીવમો ધર્મધ રાજવીઓએ પ્રજા ઉપર ગુજાર્યા છે. અને સીતમો સહન કરીને પણ આર્યોએ આર્ય સંસ્કૃતિ દીપાવી છે. વાંચક ! અહિં તો ધર્મના એક ખોટા ઝનુનથી લયંકર સ્વરૂપ ઉપસ્થિત થયું છે, ગામના મુસલમાનો લેગા થઈને “ તપસ્વીના ઉપાશ્રયે ” ખીરાજમાન થયેલા, આચાર્ય દેવ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી અને અન્ય યતિવર્યોને મારવા માટે લાકડીઓ લઈ ૫૦૦ માણસો આવ્યાં. ભાવિક શ્રાવકો લેગાં થઈ ગભરાતા વિચાર કરવા લાગ્યા કે હવે શું થશે ? પુણ્યશ્રીનું રક્ષણ કેવી રીતે કરીશું ? આ પ્રમાણે વીચાર કરતાં પુણ્યશ્રી આગળ આવી કહેવા લાગ્યા કે, આપશ્રીને મારવા ગામના મુસલમાનો ઉશ્કેરાટ પુર્વક આવી રહ્યા છે માટે આપ ઉપાશ્રય ઉપર આલ્યા જાવ. અમે નીચે ઉભા છીએ અમારા દેહમાં

જ્યાં સુધી આત્મા છે ત્યાં સુધી અમે તમારૂં રક્ષણ કરીશું. અમારા પ્રાણના બલીદાને આપને બચાવવા પ્રયત્ન કરશું. અને આપના બચાવમાં અમે પ્રાણ રહીત થશું તો આપના બચાવને ખાતર અમારા દેહની કીંમત નથી. માટે આપ કૃપા કરી ઉપર ચાલ્યા જાવ. અમારૂં જે બનવાનું હશે તે બનશે. તેમ ગભરાઓલા અવાજે શ્રાવકો પુજ્યશ્રીને કહી રહ્યા છે, ત્યાં માણસોનો કોલાહલ નજીક આવતો સંભળાયો. શ્રાવકોને વધુ ભયભીત થતા જોઈને પુજ્યશ્રીએ શાંત સ્વરે કહ્યું કે તમે ગભરાઓ નહી. અમારે ઉપર જવાની પણ જરૂર નથી. કારણ સંસારથી ત્યાગી બનેલાઓને મરણનો ભય હોતો નથી. અને તેમાંય તમે જેનાથી ગભરાઓ છો તે મારવા આવનારા મનુષ્યોનો આગેવાન જ આંધળો છે ત્યાં તે શું મારી શકવાના હતા. આ પ્રમાણે પુજ્યશ્રી શ્રાવકોને કહી રહ્યા છે ત્યાં તો ખુમરાણ કરતું મારો મારોના પોકાર કરતું ટોળું ઉપાશ્રય આગળ આવ્યું. ઉપાશ્રયમાં પ્રવેશ કરવા જતા બારણા આગળ ૫૦૦ માણસો સ્થંભી ગયા, અને તેનો આગેવાન ખરેખર આંધળો થયો. આ દિવ્ય ચમત્કાર જોઈને લોકડીઓ લઈ મારવા આવેલા માણસો ભાગી ગયા. રાણપુરમાં આ ચમત્કારની વાત વાયુ વેગે ફરીવળી,

સૌ પોત પોતાની તુલનાત્મક શક્તિ અનુસાર વાત કરવા લાગ્યા. શ્રદ્ધાવાન વર્ગ અને જીનવાણી સમાજ તો એ પ્રમાણે વાતો કરવા લાગ્યો કે યતિઓ ખડુ ચમત્કારી હોય છે. તેઓ ઘણી મંત્ર વિદ્યા સીદ્ધ કરે છે અને તેથીજ મારવા આવનારા મુસલમાનોને પુજ્યશ્રીએ સ્થંભાવી દીધા.

વાંચક ! બ્રહ્મચર્યના ઉપાસકોમાં પણ ઉપરની શક્તિ આવે છે. બ્રહ્મચર્યથી વચનોના અતીશયો વધે છે અને વચન સીદ્ધી પ્રાપ્ત થાય છે, પાંચ મહા વૃત્તો સમ્યક્ રીતે પાલન કરનારાઓમાં દિવ્ય શક્તિ પ્રગટ થાય છે. અને તેમાં એક બ્રહ્મચર્યના ગુણે જ પુજ્યશ્રીને મારવા આવનારાઓ પાછા હટ્યા. મંત્ર શાસ્ત્ર પણ બ્રહ્મચર્યની પછવાડે છે. સંયમ વગર મંત્રની સીદ્ધી થતી નથી. બાકી યતિવર્યોની છાપજ એવી છે કે જેમને દેખતા જ સમાજનો વહેમી અને નિર્બળ વર્ગ કલ્પના કરી લીએ કે આ કંઈક પણ જાણતા હશે. માટે આપણાં દુઃખોનું નીવારણ કરાવી લઈએ. જેમનામાં કમાવાની તાકાત નથી, પૈસો મેળવવો છે અને પુરૂષાર્થ કરવો નથી, અને પૈસા ખરચીને કંઈ પણ કાર્ય કરવું નથી, એવા માનસવાળા માણસો યતિવર્યો પાસે આવે છે. પરીણામે કંઈક યતિઓ મંત્ર શાસ્ત્રના નામે પોલ ચલાવી પોતાની

આજીવીકા ચલાવતા હશે. પુર્વ મહર્ષિઓના ચમત્કારના ઉદાહરણોજ આજે કેટલાકોના ઉદર પોષણના સાધન થઈ પડ્યા છે. અને તેથીજ સમાજના ભોળા માણસોને ઠગી પૈસા ભેગા કરવાને અર્થે મંત્ર શાસ્ત્રનો ઉપયોગ કરનારા યતિઓએ જ મંત્ર શાસ્ત્રની કીંમત ઘટાડી છે, અને સમાજની અંદર મંત્ર શાસ્ત્ર ઉપર અશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરી છે. તેનાથી આગળ પુર્વના યતિવર્યોની કીર્તિને ઝાંખપ લગાડી છે. આ વિચારણા દરેક યતિવર્ગમાં નથી. કવચીત અપવાદ રૂપે આ વસ્તુ દેખાઈ રહી છે. વાંચક! અહીં રાણપુરમાં તો વચનાતિશયોના જોરે અને બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપે પુજ્યશ્રીનું રક્ષણ થયું. બીજા દીવસે વળી પાછું ઉગ્ર સ્વરૂપ થયું. પુજ્યશ્રી ત્યાંથી વિહાર કરી નાગનેશને માર્ગે જતા રસ્તામાં પાછળ મુસલમાનોનું ટોળું આવ્યું હતું. પરંતુ પુજ્યશ્રીને આત્મ શક્તિના પ્રતાપે કંઈ પણ કરી શકતા ન હતા. જે માર્ગલ સુધી સાથે આવી ટોળું પાછુ ફર્યું. પુજ્ય શ્રી નાગનેશ વંદાવી ચુડા પધાર્યા. સમાજમાં રહેલા ખોટા વહેમોને ધર્મોપદેશથી નાશ કરવાનું સુચવી લોકોને જાગૃત કરી અંધ શ્રદ્ધાને સમજાવટથી દુર કરવાનું સુચવી આઠ દીવસ રહી ત્યાંથી વિહાર કરી વીચરતા વીચરતા

પૂજ્યશ્રીના અનન્ય લક્ષ્મી સ્વં શેઠ રામજી માધવજી

સંવત ૧૯૩૧ નું ચાતુર્માસ કરવા સ્વ. શેઠ રામજીલાઈ માધવજીલાઈની વિનંતીથી પોરબંદર મુકામે પધાર્યા. ત્યાં ચાતુર્માસમાં ધર્મ શ્રદ્ધાવાન આત્માઓએ વ્યાખ્યાનનો ઘણોજ લાલ લીધો, અને તેજ વરસમાં ચાતુર્માસની અંદર સ્વ. શેઠ રામજીલાઈએ ત્યાં પાંચમનું ઉજમણું કરી અઠાઈમહોત્સવ કર્યો અને ધર્મનો ઉદ્યોત કર્યો. પુણ્યવાન આત્માઓજ ધર્મના ક્ષેત્રમાં પૈસાનો વ્યય કરી શકે છે. તેમ રામજીલાઈએ કરી બતાવ્યું. સ્વ. રામજીલાઈની પુણ્યશ્રી ઉપર અનન્ય ભક્તિ હતી અને સાથે પુણ્યશ્રીની પણ રામજીલાઈ ઉપર પુર્ણ અમી દષ્ટી હતી. અરસપરસ બેઉના હૃદય ખેંચાણકારી હતા તેને અંગે પુણ્યશ્રીનું જ્યાં ચાતુર્માસ હોય ત્યાં રામજીલાઈ આવવાનો વીચાર કરતા અને આવીને દર્શન કરી જતા. પુર્વવત પોરબંદરમાંથી પુણ્યશ્રીએ ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી સંઘની સાથે વિહાર કર્યો. ત્યાંથી પાનેલી થઈ ઉપલેટા આવી એક માસ રોકાયા. ત્યાં ધ્રાક્ષથી લવચંદ્રજી માંદા છે એમ સમાચાર મળતા લવચંદ્રજીને જોવા સમસ્ત પરિવારને ઉપલેટા રાખી એક છડીદાર સાથે લઈ ધ્રાક્ષ પધાર્યા. લવચંદ્રજીને જોઈ ત્યાંથી તરતજ પાછા ફરી ઉપલેટા આવી ત્યાંથી વિહાર કરી ધોરાજી

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

આવ્યા. થોડો કાળ ત્યાં પણ વીતાવી ચોમાસુ નજીક આવતા જુનાગઢથી વેરાવલ, વંદાવી સંવત ૧૯૩૨ નું ચાતુર્માસ કરવા દીવ મુકામે પધાર્યા. પરદેશથી કમાઈ સુખ પુર્વક જીવન ગાળતા ત્યાંના અગ્રેસરોએ પુજ્યશ્રીની બહુ સારી સેવા કરી. ત્યાંથી પણ શ્રી સંઘની રજા લઈ ટુંક મુદતમાં કાઠીયાવાડમાં રહી ગએલા ક્ષેત્રોમાં ફરી સંવત ૧૯૩૩ નું ચાતુર્માસ કરવા વડોદરા શ્રી સંઘની વિનંતીથી ત્યાં પધાર્યા. ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી મારવાડ તરફ જવાને માટે કે જ્યાં ઘણા વખતથી ક્ષેત્ર ખાલી છે તેમાં પણ પાલનપુર શ્રી સંઘની વિનંતી ચાતુર્માસ માટેની આવેલ હતી. જેથી પુજ્યશ્રીએ વડોદરાથી પાલનપુર તરફ વિહાર કર્યો. વચમાં આવતા ગામોમાં શેષાકાળ વીતાવી ચાતુર્માસના ટાઈમમાં પુજ્યશ્રી સંવત ૧૯૩૪ નું ચાતુર્માસ કરવા પાલનપુર આવ્યા. ત્યાંના અગ્રેસરો કે જેઓ ઘણે ભાગે ઝવેરાતનો જ વેપાર કરે છે તેઓએ ઘણીજ લાગણીથી પુજ્યશ્રીને ચાતુર્માસ કરાવ્યું. ચાતુર્માસ પુર્ણ થયે ત્યાંથી વિહાર કરી પુજ્ય શ્રી મારવાડના સંસ્કાર વિહીન પ્રદેશમાં ભમતા સત્યનો ઉપદેશ આપતા ધાર્મિક તત્વજ્ઞાન શીખવતા સાદાર્થના મહાન મંત્રને

આપતા વૈભવોને લાત મારી ત્યાગમય જીવન બનાવવાનું સુચવતા તેમાં જ મનુષ્ય જીવનની ઉજ્જવલતાનો આદેશ છે. એમ સૌને કહેતાં અનુક્રમે સ્થળે સ્થળે ધર્મનો નાદ પોકારતા, મહાવીરસંદેશ સંભળાવતા, સત્યના રાહ ઉપર ચઢાવવાનો ઉપદેશ આપતા, દેશની પરાધિનતાનો ખ્યાલ આપતાં, ભારતની પરતંત્રતાની બેડી તોડવા ખાદી પેહેરવાનું સુચવતા, અસ્પૃશ્યતાને ફગાવી વિશ્વપ્રેમ બતાવતા, અને સ્પૃશ્ય-સ્પર્શના ભેદનો નાશ કરવાનું શીખવતા. વાંચક ! અસ્પૃશ્યતાના રાક્ષસે હિંદુ સમાજનું ઘણું એ નુકશાન કર્યું છે. અને તે એપ હિંદુ સમાજમાં જન્મી જૈન સમાજમાં પણ આવ્યો છે. જે અસ્પૃશ્યતા અને નીચ વર્ણ પરત્વે તીરસ્કાર વૃત્તિ ગુજરાત અને કાઠીયાવાડમાં છે તેવી મારવાડની ભુમીમાં તો નથીજ. ગુજરાત ને કાઠીયાવાડ જેટલી અસ્પૃશ્યતાની ભાવના પણ ખીલી નથી. આજ પણ નાના ગામડાઓમાં મેઘવાળ અને બ્રાહ્મણ એક ગોળે પીતા નજરે જોવાય છે. ત્યાં નથી નીચ ઉંચની ભાવના. સ્પૃશ્યસ્પર્શની તુચ્છ વૃત્તિ હજી મારવાડની ગ્રામ્ય જનતામાં જન્મીજ નથી અને તેથીજ ત્યાં બધાએ વર્ણુ ઐક્યતાથી રહે છે. સર્વવર્ણના અત્યાચારો ગુજરાત કાઠીયાવાડને જ મુખારક !! પુજ્યશ્રી તો સ્થળે સ્થળે કહેતા કે જ્યાં

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ઉંચ નીચની ભાવના છે ત્યાં આત્મવિકાસ નથી. માટે તે ઉંચ નીચના ભેદને મુજબાંથી કાઢી નાખો. આ પ્રમાણે ગામડે ગામડે ઉપદેશ આપતાં, મારવાડમાં ચાણોદ મુકામે પુજ્યશ્રી સંવત ૧૯૩૫ નું ચાતુર્માસ કરવા પધાર્યા. પરીવારની સંગાથે ચાણોદનું ચાતુર્માસ પુર્ણ કરી મારવાડની ભૂમીના અજાણ પ્રદેશમાં જાણ થવા અણખેડાયલા ક્ષેત્રોમાં જવા અને પાસે સાદડી મુકામે જવાનો પુજ્યશ્રી વીચાર કરવા લાગ્યા.

સાદડીમાં તોફાન

વાંચક ! પૂજ્ય શ્રી મારવાડની ભૂમીના તમામ ગામોમાં એક પછી એક જવા માટે ચાણોદ મુકામે ચાતુર્માસ પુર્ણ કરીને ત્યાંથી સાદડી તરફ આવવા વિહાર કર્યો. ચાણોદ શ્રીસંઘે પૂજ્યશ્રીના આગમનની અગાઉથી સાદડી શ્રીસંઘને ખબર આપી. સાદડી સંઘને ખબર મળતાં તરતજ કેવી રીતે સ્વાગત કરવું, તેનો વિચાર કરવા લાગ્યા. આખા ગામમાં પૂજ્યશ્રીના સમાચાર ફરી વળ્યાં. તપગચ્છમાં પણ પૂજ્યશ્રી ચાણોદ મુકામેથી અહીં આવે છે તેમ ખબર પડી. “ હજુ તો તેમનાં દર્શન થયા ન હતાં તે પહેલાં ” અંહી પણ પૂજ્યશ્રીની વિદ્યતાના વખાણ પહોંચી ગયા હતા. તેમની પ્રભાએ અહીં પણ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ઘણાંયના મન આકર્ષિ લીધા હતા. સાદડી શ્રીસંઘે લોંકાગચ્છની રૂઢી પ્રમાણે સામૈયું કરી જેમ પહેલાના આચાર્યોને લાવવામા આવે છે તેવી જ રીતે ગાજતે વાજતે લાવવા એ પ્રમાણે નક્કી કર્યું. સામૈયાની વાત પણ જૈન સમાજમાં ફરી વળતા, તપગચ્છના સંચાલકો સાદડી લોંકાગચ્છ શ્રી સંઘના અગ્રેસરોને આવી કહેવા લાગ્યાં કે:—

તપગચ્છશ્રી:—“ શ્રી પૂજ્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી સૂરિશ્વરજીના આગમન થયા પછી તમે મોટી ધામધુમ સહીત નગર પ્રવેશ કરાવવાના છો તેમાં જણાવવાનું કે ગામમાં આવતા અમારું દેરાસર વચમાં આવે છે તો ત્યાં થઈ અંદર દર્શન કરી પૂજ્યશ્રી પછી ઉપાશ્રયે જાય, અથવા દર્શન કરવા ન આવે તો દેરાસર આગળ આવતાં વાજા બંધ થાય. ”

આ હકીકત સાંભળી લોંકાગચ્છ શ્રીસંઘ હવે આનો વીચાર કરે છે. ત્યાં ગામથી બે ગાઉ દુર પૂજ્યશ્રી આવી ગયા છે એમ સમાચાર મળતાં સંઘના

માણસો સામા લેવા ગયા. અને રસ્તામાં જ પૂજ્ય-શ્રીને ગામની પરીસ્થીતીની વાત જણાવતાં પૂજ્યશ્રીએ ગામની બહાર તંબુ તાણી વસવાટ કર્યો. સાદડી શ્રીસંઘે પૂજ્યશ્રી ને કહ્યું કે:-

લોકાગચ્છ સંઘ—“ તપગચ્છવાળા એમ કહે છે કે આપ સાદડી ગામમાં આવતા રસ્તામાં જે દેરાસર આવે છે તેમા દર્શન કરી, પછી આપ ઉપાશ્રયે પધારો.”

પૂજ્યશ્રી:—“ સામૈયામાંથી રસ્તામાં આવતાં દેરાસરમાં દર્શન કરવા જવાનો મારો આચાર નથી. પુર્વની પરંપરા તોડી હું દેરાસરમાં ન આવી શકું.

માટે હવે આવા નજીવા કારણસર નાહકની તકરાર તમારા આપસ આપસમાં થશે માટે હવે મને અહીંથી સીધો જવા દયો. અથવા આપ બન્ને સંઘના માણસો મારી આગળ આવો જેથી હું તમારા બન્નેના વિચારોની જુદાઈ કેવી છે તે સમજાવી સંગઠનનો માર્ગ સરળ કરી આપું જેનાથી કલેશ નાશ પામે. ” પૂજ્યશ્રીની આ વાત સાંભળવાથી લોકાગચ્છ શ્રીસંઘે તપગચ્છના સંચાલકોને પૂજ્યશ્રી

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

આગળ આવવા આમંત્રણ કર્યું પણ તેઓ ન આવ્યાં. પૂજ્યશ્રીએ લોંકાગચ્છ શ્રીસંઘ પાસે ગામમાં ન આવતા અહીંથી સીધા જવાની રજા માગી.

સાદડી લોંકાગચ્છ સંઘના અગ્રેસરોએ પૂજ્ય-શ્રીની વાત સાંભળી કહેવા લાગ્યા કે તેતો અઘટીત થાય. આપને નગરમાં લઈ જવા તે તો નિશ્ચય જ છે.

લોંકાગચ્છ સંઘ:—“ આપને નગરમાં લાવતા કદાચ વિદ્વ આપે તો અમે સહન કરીશું. ગુરૂ દર્શન કરતા કયું વીશેષ છે ? માટે આપ અહીંથી જવાની તો વાત કરશો જ નહીં. ”

આમ પૂજ્યશ્રીને આગ્રહ કરી રહ્યા છે તેવા વખતમાં સાદડીના હાકેમને આ સમાચાર મળ્યા કે શ્રીપૂજ્યજી ગામ બહાર આવ્યા છે અને ગામમાં આવ્યા વગર પાછા જાય છે. હાકેમે પણ પૂજ્યશ્રીની પ્રશંસા અનેક વાર સાંભળી હતી તેજ પોતાના ગામ આગળથી આવી પાછા જાય તે ઠીક ન લાગતા તેઓ પણ પૂજ્યશ્રીના તંબુ આગળ આવી આગ્રહ કરવા લાગ્યા.

પૂજ્યશ્રીને લોંકાગચ્છના અનુચારીઓ તથા

હાકેમ તરફથી અત્યંત આગ્રહ થતા ગામમાં આવ-
વાની પૂજ્યશ્રીએ હા પાડી. લોંકાગચ્છ સંઘના અગ્રે-
સરોએ તપગચ્છના સંચાલકો ઉપર કહેવડાવ્યું કે
આપે કહેવડાવેલ હકીકત જાણી છે પણ અમારા
ધર્મશુરુઓનો સામૈયામાંથી દેરાસરમાં દર્શન કરવા
આવવાનો રીવાજ નથી તે પરંપરાથી વિરુદ્ધ છે.
ઉપરાંત અમારા અત્યાર સુધી આવેલા ધર્મશુરુઓ
ગાજતે વાજતે જ આવ્યા છે અને તેને માટે તો
લોંકાગચ્છાધિપતીઓને પરવાના પણ જોધપુર સ્ટેટ
વિગેરે તરફથી મળ્યા છે તેથી પુજ્યશ્રીનું થનારૂં
એક ભવ્ય સામૈયું તેના વાજા બંધ રહેશે નહીં.
અત્યાર સુધીમાં તમારા દેરાસર આગળથી વ્યવ-
હારીક અનેક વરઘોડા નીકળ્યા હશે. ઇતર પણ
બીજા એવા અનેક ઉત્સવોના વરઘોડા નીકળ્યા તેમાં
તમોએ અટકાવ કર્યો નથી અને આ એક મહાન
ધર્મશુરુનું સામૈયું થાય છે તેના વાજા બંધ કરા-
વવા તે યોગ્ય નથી. આવો વાંધો કોઈ પણ ગામમાં
ઉઠ્યા નથી તેથી પણ તે યુક્ત નથી.

વાંચક, ચારે તરફ આસપાસના ગામોમાં
પણ આ વાત ફરી વળી કે સાદડીમાં આવી રીતે
મતભેદ બે સમાજો વચ્ચે પડ્યાં છે. શીરોહી ખબર

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

મળતા શીરોહી શ્રી સંઘે પૂજ્યશ્રીના સામૈયામાં તોફાન ન થાય તેનો ખંદોબસ્ત રહે તેને માટે અરજી પણ કરી. હાકેમ તરફથી ખંદોબસ્ત પણ રખાયો. સાદડી શ્રી સંઘના અતુલ ઉત્સાહથી પ્રચંડ માનવપુર સાથે પૂજ્યશ્રીનું ગાજતે વાજતે ભવ્ય સામૈયું થયું. ગામના પ્રતિષ્ઠિત માણસો હાકેમ વીંગેરે અમલદાર વર્ગ પણ હતા. નગરમાં પ્રવેશ કરતાંજ પૂજ્યશ્રીએ શિષ્યોને કહ્યું કે નગર પ્રવેશ યોગ્ય નથી માટે તે અનિષ્ટનું સૂચન કરે છે એવી આગાહી કરી. શ્રાવકોના સમુદાય સાથે પૂજ્યશ્રીની પાલખી સાદડીના મધ્ય ભાગે આવી કે જ્યાં દેરાસર છે ત્યાં સામૈયું આવતા શરૂઆતમા વીરોધી મનુષ્યોએ વાજા ફેડી નાખ્યા. તરતજ કંઈજ ન બોલતા શ્રાવકો ફરી વાજા લાવ્યા તે પણ વિરોધીઓ તરફથી ફેડવામાં આવ્યા. અને પહેલેથી ગોઠવણ કરી હતી તે પ્રમાણે દેરાસરની જોડેના આબુખાબુના મકાનોમાંથી પથ્થરો પડવા લાગ્યા. શાંત વાતાવરણ તોફાનમાં ફેરવાઈ ગયું ખંને પક્ષોએ ઉગ્ર સ્વરૂપ ધારણ કર્યું પુજ્યશ્રીની પાલખી ત્યાંજ ઉભી રહી. રજપુતો પોતાની ઢાલથી પાલખી ઉપર આવતા પથ્થરો રોકવા લાગ્યા. એક મીનીટમાં તો મોટું રમખાણ શરૂ થયું.

ગુરુગ્રંથો

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

વાંચક, જૈન સમાજની પડતીનું કારણ બીજા કારણોની સાથે ઉપરનું પણ કારણ છે કે જૈન સમાજના સંચાલકો અંદર અંદર લઢીને પોતાની શક્તિઓનો વ્યય કરી નાંખે છે. અને શક્તિના દુરુપયોગથી જૈન સમાજ પોતાના હાથે પોતાનો સંહાર કરી રહ્યો છે. આજ પર્યંત જૈન સમાજે પ્રખર વિદ્વાનો ઉત્પન્ન કર્યા છે. ત્યાગી તેમજ રાગીમાં અનેક લડવીર જન્મ્યા છતાં બંનેએ અત્યાર સુધી અંદર અંદર લઢવામાંજ પોતાનું મંડન અને પારકાનું ખંડન કરવામાંજ જીવનની પુર્ણાહુતી કરી નાખી છે. અને તેના પ્રતાપે વિદ્વાનો જન્મવા છતાં કાંઈપણ રચનાત્મક કાર્ય કરી શક્યા નથી. ગરુડ કે સંપ્રદાય જુદા હોવા છતાં ઐક્યતાનો ધ્વની કેમ ન નીકળે ! અરે એક ગરુડ કે સંપ્રદાય ક્રિયાઓથી ભલે જુદો રહ્યો છતાં મનુષ્યોના હૃદયો શા માટે લિન્ન હોય ?

એક કુટુંબના બે સંતાન હોય તેમાં એક કાપડની દુકાન કરે અને બીજો અપર દુકાન કરે તેમાં દુકાન જુદી છતાં ઘર તો એકજ હોય તેમાં જ કુળની આબાદી છે. તેમ ક્રિયાઓથી લિન્ન એવા ગરુડો અને સંપ્રદાયોમાં અરસ પરસ પ્રેમ જાગે બ્રાતૃભાવ જાગે સહકાર અને પ્રેમ કેળવાય તો જ

દેશની અંદર ખીજા સમાજો સાથે ઉભા રહેવાનો વખત છે. સહકાર અને સંગઠન નહીં કરનારી પ્રજા અંદર અંદર લઢીને ઢુનીયામાં જીવંત રહીજ નથી માટે વાંચક, તારામાં પણ જો સાંપ્રદાયિક ઝેર હોય તો તું પણ કાઢી નાખી વૈમનસ્યને ફગાવી દેજો અને સમાજમાં સંગઠન ફેલાવવા કફની ધારણ કરજો. સંગઠનનો અર્થ તો ઘણોજ વિશાળ છે. જૈન સંગઠન એટલે જૈન નામ ધરાવતા આ આચાર્ય ભૂમીના એકેએક જૈનને જૈનત્વના ઝંડા નીચે ઉભો રાખવો તે. જૈન સંગઠન એટલે ગમે તે ગરુડ કે સંપ્રદાયની ક્રિયા કરવા છતાં હૃદયમાં જૈનત્વનું ઉજવળ અભિમાન રાખતા લાખો જૈનોને જૈનત્વની દુહાઈ સ્વીકારતા કરવા તે. જૈન ધર્મનું પાલન કરનારા તથા દરરોજ પ્રાતઃકાળે ધર્મ શ્રવણ કરી ધર્મની ક્રિયા કરનારા ઉભય ટંક પાપને આલોવવા જાણીને કરેલા પાપોની માફી માગવા પ્રતિક્રમણ કરનારા અને અન્ય મનુષ્યોએ એટલુંજ જાણવાની જરૂર છે કે સમાજના હૃદયમાં આ પૃથ્વી ઉપરથી નાશ કરી નાખવા એક પ્રકારનું સાંપ્રદાયિક ઝેર ઉત્પન્ન થયું છે અને તે ઝેરના કેફથી સમાજની પ્રવૃત્તિઓ વિનાશકારી દેખાય છે. જૈન સમાજ ઉપર આક્રમણ કરવા ખીજા સમાજો તૈયાર થયા છે. અને તે

આક્રમણ વખતે સમાજ જો નિષ્ક્રિય રહેશે તે નહીં
ચાલે જૈનની અત્યારની મનોદશા એ તેની નિષ્ક્રિ-
યતાનુંજ પરિણામ છે.

હુનીયાની કોઈ પણ પ્રજા જેને માટે મગરૂર
ખની શકે એવા જૈનધર્મ અને જૈનસંસ્કૃતિ ઉપર
સમાજના કલુષિત વાતાવરણથી આક્રમિત ઝુઝુમી રહી
છે માટે કાંતો જૈનત્વની ઉદ્દઘોષણા કરવા સમાજ
તૈયાર થાય અથવા ક્રાંતિની આગમાં ભીડતાપૂર્વક
આ ધર્મ અને સંસ્કૃતિને નાશ પામવા દે. જૈનોની
સાંપ્રદાયિક ઝેરની મનોદશા જો સમય સર નહીં
ખદલાય તો જૈનકોમ અને તેની સંસ્કૃતિનું આયુષ્ય
ખડુ ન ટકે. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિના અવલોકનથી
નક્કી થાય છે કે જૈનસંસ્કૃતિ અને જૈન જીવન
કયાંય મળે તેમ નથી. છતાં ઉજ્જવલ એવી સંસ્કૃ-
તિને રાખવા માટે પ્રવૃત્તિ અને મનોદશા જૈનો
ફેરવતા નથી એ કેટલી ખેદની વાત ? જ્યાં સુધી
સંસ્કૃતિનું અભિમાન જૈનોના માનસમા વિશાળ
દૃષ્ટિએ આવે નહીં ત્યાં સુધી સંગઠન કેળવાય નહીં
અને જ્યાં સુધી સંગઠન ન કેળવાય ત્યાં સુધી
ઉન્નતી થાય નહીં. અરે આજે તો સાંપ્રદાયિક
ભિન્નતાને અંગે ચારે તરફથી વિચીત્ર સુરો સંભળાઈ
રહ્યા છે. સમાજમાં ન ધણીયાતા સૈન્યની જેમ જેને

જેમ ફાવે તેમ ચાલે, નથી કોઈ પૂછનાર કે બોલનાર અને આ અંધાધુધી સંગઠન ના અભાવેજ પોષાઈ રહી છે. ઐક્યતાના દોર ઉપર જૈન જીવન શરૂ થશે ત્યારે જૈન ભાનુ પ્રગટશે, જ્યાં સુધી સમાજમાં કુસંપની આંધી પ્રસરેલી છે તે તો ભયંકરતાનું જ સૂચન કરે છે. અરે કોઈ પણ જગ્યા કે કોઈ પણ ગામ એવું પ્રાચ્યે નહી હોય કે જ્યાં જૈનોમાં ફાટકુટ ન હોય.

વાંચક, જ્યારે આર્ય સમાજ બ્રહ્મોસમાજ વીગેરેની રચના જુઓ. તેઓની કાર્ય પદ્ધતીથી આપણને ભાન થાય કે તેમનામાં રહેલી સંગઠન શક્તિ જ તેમને દુનીયામાં આગળ લાવે છે. જ્યારે જૈન ધર્મનું પાલન કરનારાઓને વિતરાગ જેવો પવિત્ર ધર્મ મળવા છતાં કલુષિત અધ્યવસાયો ઉપર કાબુ ન મેળવે તો તે ધર્મની અસર શી ? જે જ્ઞાતિ ન્યાય કરવામાં બીજાના કલેશને બુદ્ધિથી શાંત કરવામાં અત્રેસર ગણાતી તેજ જ્ઞાતી પોતાની અંદર સળગી રહેલા કલહના અગ્નિને શાંત કરવામાં કાયર બની ગઈ છે. છીન્ન ભિન્નતા અને સંગઠનના અભાવે જૈનો પોતાનું તેજ ગુમાવતા જાય છે કે જે તેજ આખા દેશમાં એક વાર ફરી વલ્યું હતું. તે તેજ લાવવા માટેજ સંગઠનના માર્ગો છે.

વાંચક, પણ તે સંગઠન કાંઈ એમ ને એમ નહિ થાય. બીજા સમાજોની જેમ સ્વાર્થનું બલીદાન આપવા ભાવના જન્માવવી પડશે. પશ્ચીમના દેશો બલીદાન શક્તિથીજ પોતાના દેશના વિધાતા બન્યા છે અને દરેક ક્ષણે પોતાના ઉપાડેલા કાર્યમાં આગળ વધી વિજય પ્રાપ્ત કરે છે. નિદાન સંગઠન ને માટે સ્વાર્થ ત્યાગીએ જન્મે તો જ સંગઠન થઈ શકે. ઉપરાંત તિબેરી ઉપર ચોકી કરનારા શ્રીમંતો જે પોતાની સ્વાર્થ ભાવના છોડવા ન માંગતા હોય જ્ઞાતિના અગ્રેસરો પોતાના અહંભાવને ત્યાગવા ન માંગતા હોય અને નવ યુવકોની પલટણ સમાજ સેવાને માટે ઉતરીપડવા તૈયાર ન હોય અને સાથે પૂજનીય ગણાતા માન્યવર મુનિવરો માનપાન અને પદ્ધિના મોહનો ત્યાગ કરી સમય ધર્મની હાકલ કરવામાં તેઓને ધર્મની હીણતા દેખાતી હોય તો સંગઠનની વાતો આકાશ કુસુમવત્ છે. જ્યાં સમાજ ઉચિત બલીદાન આપવા તૈયાર ન હોય ત્યાં ઐક્યતાને પોષણ મલતુ નથી. દરેકના માનસમા સ્વાર્થ ત્યાગની ભાવના જન્મે તો જ સંગઠન શક્ય છે નહીં તો સંગઠન વગર હવે જૈન જાતિના મૃત્યુના દિવસો નજીક આવતા જાય છે.

વાંચક, સંગઠનના માર્ગનો હેતુસર વીચાર

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

કરતા સમસ્ત જૈનસમાજના ચારે અંગોનું સંગઠન ત્યારે જ થાય કે જ્યારે દીક્ષીત અવસ્થામાં રહેલા મુનિવરો પોતાનું સંગઠન કરે સંસારીઓની જેમ સાધુ સમુદાયમાં પણ વૈમનસ્ય. છીન્નભીન્નતા, કલુષિત માનસ વીગેરે જન્મી ચુક્યા છે. સ્થાનકવાસી યા તપગચ્છ દરેકમાં પોતપોતાના ગચ્છ કે સંપ્રદાયમાં ઐક્યતા ન દેખાય ત્યારે તપગચ્છ કે સ્થાનકવાસી સાધુ સમાજને ઐક્ય થવાની આશા જ ક્યાથી રાખી શકાય ? જ્યારે વાંચક ! કલુષિત વાતાવરણથી કેવળ એક યતિ સમાજજ ગચ્છો છે. ઐક્યતાની ભાવનાના અંગે ગમે તે ગચ્છ કે સંપ્રદાયના યતિઓ ભેગા થાય તો પૂર્ણ સહકારથી ભેગા રહીને દિવસો નિર્ગમન કરે ત્યારે એકજ ગચ્છના યતિઓમાં કેટલું સંગઠન હશે ? તે સંગઠનને લીધે જ યતિ સમાજની દીવાલ ટકી છે. જ્યારે યતિ સમાજનું માનસ વૈમનસ્યથી દુર છે ત્યારે સાધુ સમાજનું માનસ વૈમનસ્યથી ભરપૂર છે. આખા વિશ્વ સાથે મૈત્રી ભાવના રાખવાનો દાવો કરવા વાળા મહાત્માઓ પરસ્પર મૈત્રી ભાવ ન રાખી શકે તે કેટલી ખેદની વાત ? સાધુઓના ઝઘડા હવે સામાજીક અભણપણ નથી. એક સાધુની કીર્તિ બીજા સાધુથી ન સાંભળી શકાય એક આચાર્ય બીજા આચાર્યને મળવા ન જઈ શકે. એક પક્ષ

ખીજ પક્ષની નીંદા કરે, આશ્ચર્ય થાય છે કે આત્મ કલ્યાણને માટે રાગ દવેષનો નાશ કરવા વિશ્વ ઉપકારને અર્થે દીક્ષાને ધારણ કરી છે તેમા સંસારી કરતા વધારે ઈર્ષા વધારે મમત્વ, વધારે પક્ષાપક્ષી, અને ખેંચા ખેંચી કંઈ સમૃદ્ધિ માટે, કયા રાજપાટ માટે જ્યાં સુધી સાધુ સમાજમાંથી વૈમનસ્ય નીકલ્યુ નથી ત્યાં સુધી ગૃહસ્થ વર્ગમાંથી નીકળવાનું નથી. એ દીવસ વહેલો આવે કે લગવાન મહાવીરનો વેષ પહેરી વિચરનારા દીક્ષીતો એક સ્થાનકે ભેગા થઈ શાસનના અભ્યુદય માટે વીચાર કરી વિશ્વના જોનોને એક છત્ર નીચે લાવવા કોશીશ કરે.

વાંચક ! અત્યારે તો જ્યાં વૈમનસ્યનું એક છત્ર હતું ત્યાં ઐક્યતાના અભાવે સાદડીમાં તોફાનની શરૂઆત અને વરસાદની જેમ પથ્થરો વરસવા લાગ્યા ગામના હાકેમને પથ્થર જરા લાગતા તેઓ પોતાના રહેઠાણમાં જઈ પોલીસોને હુકમ કર્યો જલદી જાઓ અને તોફાન કરનારાઓને અટકાવો અને અટકાવવા માટે જે પ્રયાસ થાય તે કરો. પોલીસો હુકમ સાંભળી તરતજ જ્યાં તોફાન હતું ત્યાં આવી ખાલી અવાજ કર્યા તે અવાજ સાંભળી મામલો શાંત પડવા લગ્યો. તોફાની માણસો વીખરાયા લોકાગચ્છ

સંઘે ફરી વાજ મંગાવ્યા અને ત્યાંથી ફરી વાજતે ગાજતે પૂજ્યશ્રીની પાલખી ઉપાશ્રયે આવી. વાતાવરણ કંઈક શાંત પડ્યું તેજ વખતમાં અંદર અંદર પથ્થરોની ફેંકાફેંકીમા તપાગચ્છના એક માણસને સખ્ત વાગ્યું અને તેનાજ દરદમાં તે લગભગ થોડા દીવસમાં મર્ણુ પામ્યો આવી રીતના બનાવ બનવાથી પ્રતિસ્પર્ધિઓ લેગા થઈ નક્કી કર્યું કે આ મરણના ખુનનો આરોપ શ્રી પૂજ્યશ્રી ઉપર મુકીએ તેમ નક્કો કરી સેંકડો માણસો મૃતકને ઉપાડી ઉપાશ્રયના બારણા આગળ નાખી ખુદ્દા યોગાનમાં બધા બેઠા અને ગામમાં વાત ફેલાવી કે શ્રી પૂજ્યશ્રીની ઉશ્કેરણીથી આ માણસને મારવામાં આવ્યો છે. તેથી અમારે તેનો અહીંયાજ અગ્નિ સંસ્કાર કરવો છે. આવી વાત ગામમાં ફેલાવાથી લોકાગચ્છ શ્રી સંઘના શ્રાવકો ગભરાવા લાગ્યા કે હવે શું થશે. ઘણા કલાક સુધી મૃતકને ત્યાં પડી રહેવા દીધું ત્યાં પૂજ્યશ્રીએ શાસન દેવનું ધ્યાન ધર્યું. તેજ વખતે ઉપાસરા પાસે સરકારી છાવણીનો દરવાજો હતો તે દરવાજામાથી ઘોડેસ્વાર આવી બધાય ને પુછવા લાગ્યો કે

ઘોડેસ્વાર કહે છે:—“ અહીં આ બધી શું ધમાલ છે ? ”

તપગચ્છના શ્રાવકોઃ—“અમારા માણસનું ખુન થયું છે તેના મૃતકને લઈ બેઠા છીએ તેનો અગ્ની સંસ્કાર પણ અહીં જ કરવો છે. ”

ઘોડેસ્વારઃ—“ શું ગામ ઉજડ કરવું છે કે ગામમાં સ્મશાન બનાવવું છે જાઓ અત્યારે જ અહીંથી ઉઠાવી જાઓ. ”

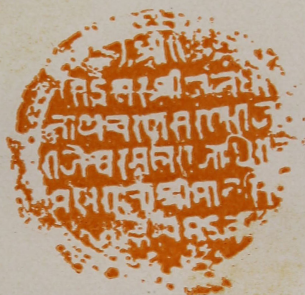
ઘોડેસ્વાર કોઈ મોટો સત્તાધારી અમલદાર જેવો હતો, જેથી બધા ગભરાઈને મુડદાને તરતજ ઉપાડી લઈ ગયા. મૃતકને લઈ ગયા પછી તે ઘોડેસ્વાર પાછો છાવણીમાં ચાલ્યો ગયો. પુજ્યશ્રી તથા સર્વે સમાજને શાંતી વળી સૌ પોતપોતાને ઘરે ગયા. વિરોધીઓ વિચારમાં પડ્યા અને પુજ્યશ્રીએ આરામ લીધો.

જોધપુરમાં કેસ.

વાચક, વિરોધી પક્ષે જે વાર પૂજ્યશ્રીને હેરાન કરવા વીચાર કર્યો. હુમલાઓ કર્યા. છતાં મનની ઇચ્છા મનમાં જ રહી ગઈ. ઇચ્છાઓને તાબે જગતનો ઘણોખરો અજ્ઞાન વર્ગ થાય તેમા તે ઇચ્છાની સીદ્ધી થવી અથવા ન થવી તે કર્મધીન છે. છતાં ગુજરાતી કહેવત છે કે ખાડો ખોદે તે પડે. અહીં પણ એમજ બને છે. પૂજ્યશ્રીને હેરાન કરવા હવે નવી વિચારણા વિરોધી વર્ગ કરવા લાગ્યો. મૃતકને સ્મશાનમા અગ્નિ સંસ્કાર કરી આવ્યા પછી સરકારી છાવણીમાં જઈ ઘોંઘાટ કરવા લાગ્યા પણ કોઇએ દાદ સાંભળી નહી. ત્યાર પછી છાવણીમાં આ બાબતની જાણ કરવી જ એમ વીચાર નક્કી કરી

श्रीजवंधरनाथजीमल्ले

॥ श्रीश्रीश्रीराजराजेश्वरमहाराजाधिराजमहारा
जाश्रीमांनसिंघजीवननात॥ तच्चादरबाररीहद
मैकुंझागठरासिरीपूजजैबंदरौमांमेवोगजाबाज
सुंमदामंदळवैछैजिएमाश्रद्धुवांजामीओरगठ
रोजतीआवड्डुपामरैदेवरैपोमावजगैबाजतां
अउबीडरणनपावै।संबत५५२राज्यासोजमुद
मुहांमंपायतवतगठजोधूपुर

સંચાલકોએ બીજા દિવસે ચાર ખાટલા તૈયાર કર્યા તેમાં ચાર માણસને સુવાડ્યા. શરીર તેમજ મોઢા ઉપર ૩ દબાવી દીધું. ઘણું વાગ્યું હોય તે પ્રમાણે પડયંત્ર તૈયાર કરી ખાટલા ઉંચકી સરકારી છાવણી આગળ આવ્યા અને ત્યાં કોલાહલ કરવા લાગ્યા. સાહેબને ખબર પડતા સીપાઈને પુછ્યું આ શી ધમાલ છે ?

સિપાઈએ કહ્યું: ગામના પ્રતિષ્ઠિત મનુષ્યો દેખાય છે.

સિપાઈના કથનથી સાહેબ બહાર આવવા લાગ્યા. દરવાજાની બહાર નીકળતા સાહેબની મુલાકાત કરવા શીરોહીના વકીલ પુનમચંદલાઈ બેઠા હતા. સાહેબે તેમની મુલાકાત કરી અને તરત જ બહાર આવી સૌને આવવાનું કારણ પુછ્યું.

તપગચ્છના શ્રાવકો:—જૈન સમાજના લોકાગચ્છ
પ્રીરકાના શ્રી પૂજ્ય અમારા
ગામમાં આવતા રસ્તામાં
તેમના સમાજે તોફાન કર્યું
તેમની સાથે રહેલા પોલી-
સોએ બંદુક મારી જેનાથી
અમારા પાંચ માણસોને
ઇજા થઈ તેમાં ત્રણ દિવસ

થયાં એક માણસ મરણ
પામ્યો અને ચાર માણસોને
કેટલું વાગ્યું છે તે જોવા
આપની પાસે લાવેલ છે.

વાંચક, આ જુઠાણું ક્યાં સુધી ચાલવાનું
છે પોતેજ તોફાન ઉપસ્થિત કરી જેમાં ન ફાવતાં
પૂજ્યશ્રી ઉપર આરોપ મુકી સરકારી છાવણીમાં
અરજો આપ્યા છે ત્યાં પણ હવે જુઠા પડે છે. વાત
સાંભળ્યા પછી ડોક્ટરને બોલાવવા કહ્યું. સિપાઈ જઈ
ડોક્ટરને બોલાવી લાવ્યો. ઘાને તપાસવા ડોક્ટરે
હથીયાર કાઢ્યા. ખાટલામાં સુતેલા મનુષ્યો વિચા-
રવા લાગ્યા, આપણે તો સારા છીએ કેાઈ પણ
જાતનો ઘા પડ્યો નથી. હમણા ડોક્ટર આપણા
શરીરમાં હથીયાર ભેંકશે અને ઉપાધી ઉભી થશે.
આ બહીકે ખાટલામાં સુતેલા બનાવટી દરદીએ
ભાગવા લાગ્યા. નાશભાગ શરૂ થઈ. સાહેબે ક્રોધે
ભરાઈ સિપાઈને હુકમ કર્યો જાવ બધાયને કાઢી
મુકો. અસત્ય ક્યાં સુધી ટકે. વીરોધી વર્ગ ચારે
તરફથી નિરાશા મેળવવા લાગ્યો અને છેલ્લો દાવ
અજમાવવા જોધપુર પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી ઉપર
કેસ કરવા વિચાર કરવા લાગ્યા. કેસના ખર્ચ માટે
શ્રીમંતોએ ફાળા કર્યા અને ફરીયાદ દાખલ કરી

કે આ સાદડી મુકામે આચાર્યના આગમનથી તોફાન થયું અને તેમાં તેમની ઉશ્કેરણીથી અમારા માણસનું ખુન થયું. આવી વસ્તુને સમજાવતો કોર્ટમાં કેસ દાખલ કર્યો. તેનો શરૂઆત થઈ કેસનો નિકાલ ના આવે ત્યાં સુધી ગામમાંથી બહાર ન જવું તેવો જોધપુર સ્ટેટ તરફથી પૂજ્યશ્રી ઉપર ફરમાન નીકળ્યું. રાજ્ય આજ્ઞાનો અમલ કરવા પૂજ્યશ્રીને રોકાવું પડ્યું વીરોધી પક્ષ તો આ કેસમાં પૂજ્યશ્રીને સજા થાય એમ ઇચ્છી રહ્યો હતો અને તેથી પોતાની લાગવગ લગાવી રહ્યો હતો. મોટા અમલદારોની મુલાકાત કરી રહ્યાં હતાં. મહારાજશ્રીને જેલમાં બેસાડવા તેમાં શું ? એમ બોલી રહ્યા હતા. કેસ તૈયાર થતા કેસની તારીખ પડી આચાર્યશ્રી કોર્ટમાં નહીં આવી શકે એમ શ્રાવકોના કહેવાથી રાજ્યે પણ ધર્મશુર જાણી તેમના માન ખાતર નાજર જુગાની લેવા તેમના સ્થાને આવશે એમ કહ્યું. કેસ ચાલ્યો જુગાનીઓ લેવાણી. પૂજ્યશ્રીની જુગાની આવતા તે જુગાની લેવા નાજર જોધપુરથી ઉંટ ઉપર રવાના થઈ આવ્યા. આજે પૂજ્યશ્રીની જુગાની છે એમ આખા ગામમાં વાત પ્રસરી ગઈ હતી. નાજર આવતાં પૂજ્યશ્રી પાસે તો સમાજ ભરતક બેઠો હતો. નાજર પૂજ્યશ્રીની પ્રતીભામાં અંજલો

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

મુખ ઉપર અલૌકિક નીર્દોષતા હતી આંખોમાં સંયમનું તેજ હતું. પૂજ્યશ્રીના વચનામૃતો નાજરે સાંભળ્યા. પૂજ્યશ્રીની જીભાની લખી અને નાજરની ભાવના અને મનોદશા તો ફરી ગઈ હતી. તેણે તો મનમાં નક્કી કર્યું હતું કે આવા પવિત્ર અને ઉપકારી પુરૂષોને ઉતારી પાડવાની આ જાળ છે. એમ વીચારી પૂજ્યશ્રીને નમન કરી જોધપુર જઈ જીભાની રજી કરી વીરોધીઓએ કહ્યું, તે મહારાજ તથા તેમના સેવકો ઘણાજ પૈસાવાળા છે. નાજરને પૈસા આપ્યા છે માટે ખીજો મોકલો. ખીજીવાર પૂજ્યશ્રીની જીભાની લેવા ખીજા નાજરને મોકલવામાં આવ્યા ઉંટ ઉપર તે પણ પૂજ્યશ્રી આગળ આવ્યાં ભવ્ય મુખ મુદ્રાના અપૂર્વ તેજમાં જીભાની લેવા આવનાર ક્ષોભ પામ્યા. જ્યાં સાક્ષાત પવિત્રતાજ નીતરતી દેખાય એવા પૂજ્યશ્રીના વચનો સાંભળી નક્કી કર્યું કે વીરોધી પક્ષનો એક જાતનો પ્રપંચ છે. પૂજ્યશ્રીને દોષીત બનાવી તેમની અપકીર્તિને જગતમાં પ્રચાર કરવાનો આ હેતુ છે. વીશ્વ આખું જેને નમન કરે એવા જેના આચાર અને વીચાર છે. વીશ્વમાં આવા મહાત્માઓ થોડાજ હોય છે એમ સ્વગત કહી ત્યાંથી પૂજ્યશ્રીને નમન કરી પૂર્વવત જોધપુર આવી જીભાની રજી કરી. ખીજીવાર પણ

વીરોધીપક્ષ તરફથી વાંધો લેવામાં આવ્યો અને ત્રીજીવાર જીખાની લેવા રાજ્યના વયોવૃદ્ધ કાજી હતા તેમને મોકલવામાં આવ્યાં. રાજ્યમાં તેમના જેટલો વીશ્વાસુ ખીજો કોઈ માણસ નહોતો. અને તે પણ ઉંટ ઉપર જેસી પૂજ્યશ્રીની જીખાની લેવા આવ્યા તે વખતે પૂજ્યશ્રી પાસે ઈતર સમાજના નાયકો બેઠા હતા. દરેક ધર્મોની તુલના ચાલતી હતી ત્યાં કાજીનું આગમન થયું. ખંને વીદ્વાન આત્માઓ ભેગાં થયા દરેક ધર્મોને સમન્વય કરવાની પૂજ્યશ્રીમાં અગાધ શક્તિ જોઈ વયોવૃદ્ધ કાજી પણ અંજનયા.

વાંચક, પૂજ્યશ્રીની પ્રતીભાજ મોટા વીદ્વાનો અને મહર્ષિઓને ગાળી નાંખે તેવી હતી. અપૂર્વ સંયમનોજ આ પ્રભાવ છે. પ્રખર સંયમ વગર આવો પ્રભાવ ન પડે. સત્યનો સૂર્ય જ્યાં જાય ત્યાં પ્રકાશ કરેજ અને તેના પ્રતાપે અસત્ય રૂપી ધુવડો ગલરાયા વીના ન રહે. કાજીની સાથે પૂજ્યશ્રી જ્ઞાનચર્યામાં પડ્યા બે કલાકની જ્ઞાનગોષ્ઠિએ કાજીનું મન હરી લીધું. પૂજ્યશ્રીની જીખાની લઈ કાજી જોધપુર ગયા. અને પૂર્વની જેમ જીખાની મુકી. અને ત્યાર પછી કોર્ટ તરફથી પૂજ્યશ્રીના લાલમાં ઠરાવ બહાર પાડ્યો. વીરોધી પક્ષ પરાજીત થયો. રાજ્ય તરફથી પૂજ્યશ્રીને ૧૦૧ રૂપીયા ભેટ આપ-

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

વામાં આવ્યાં. વીરોધીઓના મ્હાન મુખ થઈ ગયા. આટલી મહેનત, તનતોડ પ્રયત્નો કરવા છતાં આવી નીરાશા મળી પણ હવે શું થાય કાંઈ ઉપાયજ નહોતો એટલે શું થાય ? અન્ય સમાજમાં તો 'પૂજ્યશ્રીનું' ઘણું જ માન વધ્યું. ચારે તરફથી હેરાન કરવામાં વીરોધીયો ન ફાવી શક્યા ત્યારે શાન્ત થઈને બેઠા ત્યારથી સાદડીમાં બંને સમાજમાં મોટો કલહ પ્રવેશી ગયો કે અત્યાર સુધી જ્યાં સંપનું નામ નથી. આજે પણ આ વાત સાદડી અને આસપાસના ગામેમાં પ્રસિદ્ધ છે. તોફાની મામલો બધો શાંત પડી ગયા પછી પૂજ્યશ્રી ત્યાંથી વિહાર કરવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા.

અન્યત્ર વિહાર.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રી હવે સાદડીથી શ્રાવક વર્ગની સાથે વિહાર કરી મરૂભૂમીના નાના મોટા ગામોમાં વિચરવા લાગ્યા. પૂજ્યશ્રીની આ મુસાફરીમાં પૂજ્યશ્રીને મારવાડના ઘણાં સ્ટેટો ઉપરાંત જોધપૂર પોલીટીકલ એજન્ટ વિગેરેની મુલાકાત થઈ હતી. અનુક્રમે પૂજ્યશ્રી મારવાડ તેમજ કચ્છ પ્રદેશમાં વિચરતા. શારીરિક ઉપસર્ગોને સહન કરતા અડદની દાળ અને રોટલો જ ખોરાક હતો જેથી ત્યાં પણ તેમના ખોરાક સંબંધી વાંધો હતો જ નહીં. આ રીતે ધર્મ ઉદ્યોત કરતા કચ્છમાંથી વિહાર કરી પાછા મારવાડને રસ્તે વિચરતાં વિચરતાં જયપુર અજમેર, વિગેરે શહેરો ઉપર થઈ રાણી સ્ટેશને

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

પધાર્યા. ત્યાંથી સોનાણા, ગામમાં કે જ્યાં પહાડની વચ્ચે લોંકાગચ્છની ગાદીના અધિષ્ઠાત્રીક શાસન દેવનો નિવાસ છે ત્યાં પૂજ્યશ્રી પૂર્વે આવી ગયેલા હતા. છતાં સાદડીનું સંકટ નાશ થઈ ગયું તેથી ખીજવાર શાસનદેવ આગળ ત્રણ દીવસ અઠમ તપ કરી ત્યાંથી ચોથા જ દીવસે પારણું ત્યાં ન કરતા પાછા ફર્યા અને રસ્તાના ગામોમાં પારણું કરી અનુક્રમે વિચરતા વિચરતાં સંવત ૧૯૩૬ નું ચાતુર્માસ કીસનગઢ શ્રી સંઘના આગ્રહથી ત્યાં પધાર્યા. ચાતુર્માસમાં સવારના ધર્મ પ્રવચનમાં હજારોની સંખ્યામાં આવતા શ્રોતાઓ સમક્ષ સંસારના સુખને અનિત્ય સમજાવી અનેકોને વિતરાગ ધર્મના રાગી બનાવ્યાં. ચાતુર્માસની પૂર્ણાહુતી કરી વિહાર કરતા જ્ઞાનદષ્ટિની વીશાળતા સમજાવી. અસ્ત થઈ ગયેલા જીવનને ઉદ્ધરનો માર્ગ દેખાડતા પૂજ્યશ્રી સંવત ૧૯૩૭ નું ચાતુર્માસ કરવા બાલાપુર મુકામે પધાર્યા. લક્ષિતવાન આત્માઓએ લક્ષિતના વાત્સલ્ય ભરપુર માનસથી પૂજ્યશ્રીનું ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરાવ્યું. ત્યાં એકવાર કારતક વદમાં રાત્રીના સમયમાં આંત્રીક્ષમાં જાણે આવ્યા હોય તે પ્રમાણે જે દીગંબરી સાધુઓ પૂજ્યશ્રીને વંદણા કરવા આવ્યા હતા અને વંદણા કરી ચમત્કારી રીતે કોઈને દર્શન ન આપતા અદૃશ્ય

રીતે પૂજ્યશ્રી આગળથી વિહાર કરી ગયા તે મુની રાજની પછવાડે તેઓશ્રીને વળાવવા બીજા યતિઓ ગયા ત્યારે થોડે સુધી સાથે રહ્યા અને પછી અદૃશ્ય થઇ ગયા. દીગંબર મુનિઓની આવી અઢીતીય શક્તિની વાત પૂજ્યશ્રી આગળ આવી ચતીઓએ કરી ત્યારે પૂજ્યશ્રીએ પણ તેઓની શક્તિમાં વીશ્વાસ મુક્યો. ત્યાર પછી બાલાપુર મુકામે શ્રી સંઘના અત્યાચરુથી માગશર સુદ ૧૧ કરી ત્યાંથી વિહાર કર્યો બરાડના ગામોમા વિચરતા ત્યાંથી નાગપૂર વીગેરે નાના મોટા શહેરોમાં વિચરી પૂના તરફ આવ્યાં. મહારાષ્ટ્રીય પ્રજામાં ધર્મનો ધોધ વરસાવતા મહારાષ્ટ્ર અને બરાડમાં પૂજ્યશ્રીને ગુજરાત અને કાઠીયાવાડની અપેક્ષાએધાર્મીક અભીમાન વિશેષ જણાયું હતું. મહારાષ્ટ્રનો પ્રવાસ પૂર્ણ કરી ગુજરાત તરફ પધારી સંવત ૧૯૩૮ નું ચાતુર્માસ કરવા વડોદરા મુકામે પધાર્યા ત્યાંથી ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરી કાઠીયાવાડની ભુમીને ફરી પવિત્ર કરવા સંવત ૧૯૩૯ નું ચાતુર્માસ કરવા જુનાગઢ મુકામે પધાર્યા.

ચાતુર્માસમાં વાંચક સાંભળવા પ્રમાણે તે વખતમાં જુનાગઢ સ્ટેટનો કંઈક કેસ ચાલતો હતો. દિવાન સાહેબ બાઉદીનભાઈને પૂજ્યશ્રીના આવા ગમનની ખબર પડી તેથી તોષાખાના ઉપર ઉપરીપણ

ભોગવતા શેઠ કૃપારામભાઈને કહ્યું કે તારા ગુરુ પધાર્યા છે અને તેઓમાં ઘણા પુરૂષો ચમત્કારી હોય છે માટે અપણા કેસ વીષે તેમની આગળ વાત તો કર ? મહાપુરૂષની દૃષ્ટિથી કદાચ આપણને લાલ મળી જાય દિવાન સાહેબની વાત સાંભળી કૃપારામભાઈએ સાંજના ટાઈમમાં પૂજ્યશ્રી પ્રતિક્રમણ કરી રહ્યા પછી એકાંતમાં હતા ત્યાં પૂજ્યશ્રીને કેસ સંબંધી વાત કરી. કૃપારામભાઈ ઉપર પૂજ્યશ્રીની અનહદ કૃપા હતી તેથી વાત સાંભળીને પૂજ્યશ્રીએ નવકાર મંત્રના પાંચ પદ યંત્રના આકારે ગોઠવી કૃપારામભાઈને આપ્યાં. વાંચક ! સંયમ અને તપના સાન્નિધ્યથી જેની શક્તિ અતુલ છે અને સંયમનો પ્રભાવ અહરનીશ જેની મદદમાં છે એવા પૂજ્યશ્રીએ આપેલ નવકાર મંત્રની વિભૂતિથી સ્ટેટના લાલમાં તત્કાલ પરીણામ આવ્યું. જે કેસનો નીકાલ વરસો થયા નહોતો આવતો તે આ મહા પુરૂષના પ્રભાવથી તત્કાળ આવ્યો એમ સ્ટેટને જાણ થઈ. જુનાગઢ સ્ટેટમાં ઘણા ફકીરો મઠધારી મહંતો બાવા અને સાધુઓને સ્ટેટ તરફથી ગામ ગરાસ મદ્યા છે તેમ આ મહાપુરૂષને પણ રાજ્ય તરફથી ગામ આપવા જોઈએ એમ રાજ્યે નક્કી કર્યું. અને ત્યાર પછી રાજ્યના હુકમથી દિવાન સાહેબ બાઉદીનભાઈ પૂજ્ય-

શ્રીને મળવા જુનાગઢ સંઘને ટાઈમ કહેવડાવ્યો જે ટાઈમ જણાવ્યો હતો તે ટાઈમે દિવાન સાહેબ એક ગામનો રૂઢો લખી સાથે લઈ પૂજ્યશ્રીને ભેટ ધરવા ઉપાશ્રયે આવવા રવાના થયા.

તે વખતમાં સંઘના અગ્રેસરો ઉપાશ્રયમાં બેઠા હતા. ઉપાશ્રયના પ્રવેશ દ્વારથી દિવાન સાહેબ દાખલ થયા તેજ વખતે પૂજ્યશ્રી ઉપાશ્રયના બીજા દ્વારથી જંગલ જવાના બહાને બહાર નીકળી ગયા. દિવાન સાહેબ આવ્યા અને પૂજ્યશ્રી બહાર ગયા એમ સાંભળી દિવાન સાહેબ જરા હસ્યા. અને સંઘના અગ્રેસરોને કહ્યું કે અમારા જેવા પામરોને એ મહાત્માના દર્શન ક્યાંથી થાય ટુંક સમય પૂજ્યશ્રીની રાહ જોઈ પૂજ્યશ્રી ન આવ્યા ત્યારે દિવાન સાહેબ ચાલ્યા ગયા. દિવાન સાહેબના ગયા પછી પૂજ્યશ્રી તરતજ આવ્યા. થોડા દિવસના જવા પછી કોઈને ખબર આપ્યા વગર અચાનક દિવાન સાહેબ પૂજ્યશ્રી આગળ આવ્યા નમન કરી ચરણમાં એક ગામનો રૂઢો મુક્યો. પૂજ્યશ્રીએ ગામ લેવાની ના પાડી. અમને એ ગામનો ભાર સહન ન થાય કારણ કે ગામનો ભાર અમને કર્તવ્યથી વિમુખ બનાવનારો છે. પૂજ્યશ્રીનો જવાબ સાંભળી દિવાન સાહેબે વિચાર કર્યો કે મહારાજશ્રીને એક ગામ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ઓછું પડતું હશે એટલે બે ગામ લેવા વિનંતી કરી. એટલે ફરી પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે મારે ગામ ગરાસ કાંઈ જોઈતોજ નથી. હું ગામ સ્વીકારૂં તો મારી પાછળના શિષ્યો ગામની આવકથી આજસમાં પડી કર્તવ્ય ભુલી જાય ગૌચરી લાવી આહાર કરવાની અમારી પ્રથા પણ આવકના જોરથી અમારા શિષ્યો ભુલી જાય માટે આપ ગામ સંબંધી આગ્રહ કરશો જ નહીં. દિવાન સાહેબે પૂજ્યશ્રીની નિઃસ્પૃહિ ભાવના સાંભળી ત્યાર પછી ધર્મના શબ્દો પૂજ્યશ્રી આગળથી શ્રવણ કરી પોતાના બંગલે આવ્યા. આ રીતે જુનાગઢ મુકામે પૂજ્યશ્રીએ ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરી વિહાર કર્યો. આસપાસ રહેલા ગામો બીલખા, મેંદરડા, વીસાવદર, વીગેરે સ્થળોએ ફરતા રજવાડાના નીયમ પ્રમાણે પૂજ્યશ્રીને રાજ્યો પણ માન આપતા. બીલખા નરેશ પણ પૂજ્યશ્રીની ધર્મદેશના સાંભળવા જ્યારે પૂજ્યશ્રી બીલખા આવ્યા ત્યારે દરરોજ સલામંડપે પધારતા. ગ્રામ્યજનતામાં ધર્મનું સિંચન કરતાં કર્તવ્યનો બોધ આપતા શેષકાળ ગામડાઓમાં રહી પૂજ્યશ્રી સંવત ૧૯૪૦ માં દીવસંઘના અતિ આગ્રહથી ચાતુર્માસ કરવા દીવ મુકામે પધાર્યા. ચાતુર્માસમાં પ્રાતઃકાળે વ્યાખ્યાનમાં આત્માનું અસ્તીત્વ સ્વીકારવાવાળા આસ્તીક મનુષ્યોને તથા

અર્ધદગ્ધ સ્થિતિવાળા મનુષ્યોને કર્તવ્યનો માર્ગ સમજાવી જૈનત્વનો ખ્યાલ બતાવતા. ભારતમાં ભિન્ન ભિન્ન વાદો, મતો અને દર્શનોની ભૂલ ભૂલવણીમાં અટવાઈ ક્યો ધર્મ, મત અને પંથ સાચો એ નિશ્ચય કરવું વ્યક્તીગત મનુષ્યોની બુદ્ધિથી પર બન્યું છે. એવા આત્માઓ સમક્ષ વિતરાગ પ્રણિત જૈનધર્મની વ્યાખ્યા સમજાવતા દિવ્ય દ્રષ્ટિ ઉત્પન્ન થયા શિવાય સત્ય શોધક વૃત્તિ આત્મામાં આવતી નથી. તેમ કહેતા. દ્રશ્યમાન પ્રલોભનો, એ સુવર્ણની બેડી છે. અને તેમાં એક એવું અદ્વિતિય આકર્ષણ છે કે એ બેડી પહેરવાનું કોઈ ન કહે છતાં જગતના અજ્ઞાન માનવીઓ સ્વેચ્છા પૂર્વક તે બેડી પહેરે છે અને તેમાં આનંદ માની આત્મવિકાસ અટકાવે છે. એમ દુનિયાના સ્વરૂપનું પૃથ્થકરણ કરી દરરોજ પૂજ્યશ્રી વ્યાખ્યાનમાં સમજાવતા. આવી રીતે સંસ્કૃતિનું રસાયન આપતા ધર્મ જીવનમાં અનુરક્ત થવાનો અહુરનીશ પ્રતિબોધ આપતા. પૂજ્યશ્રીએ દીવ મુકામે ચાતુર્માસ પૂર્ણ કર્યું ત્યાંથી મૈત્રા અગીયારસ કરી શિષ્યો સહિત પૂજ્યશ્રીએ વિહાર કર્યો. પાછા ફરતા વેરાવળ, જુનાગઢ અને રાજકોટ થઈ જામનગર પધાર્યા. જ્યાં આચાર્યો અને યતિ સમાજ ઉપર જકાત

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

લેવાનો નિયમ તે વખતે ન હતો. અને સ્ટેટ પણ પૂજ્યશ્રી ઉપર અનુરક્ત હતું. ત્યાં એક માસ રહી જનતામા આચાર એ જીવનને વ્યવસ્થિત કરવાનું સાધન છે અને ત્યાગ એ આત્માને ઉન્નત કરવાનું સાધન છે એમ સમજાવી ત્યાંથી વિહાર કરી કાલાવડ તરફ આવતા રસ્તાએના ગામડામાં ટુંક મુદત રહી કાલાવડ મુકામે પધાર્યા.

જેની ગાદીના કર નિમીત્તે રાજ્ય તરફથી પછેડી અપાય છે ત્યાં પૂજ્યશ્રીએ આવી ભાવિક ભક્તોનાં હૃદયમાં ધર્મસિંચન કરી ત્યાંથી વિહાર કર્યો આતુર્માસનો કાળ આવતા જગસરા શ્રી સંઘની વિનંતીને માન આપી સંવત ૧૯૪૧ નું આતુર્માસ કરવા જગસરા પધાર્યા. આતુર્માસના કાળમાં ધર્મ ઉપદેશ આપી જનતાને સમજાવ્યું કે આત્મા અને ધર્મનો સંબંધ જ્યાંસુધી પુર્ણરીતે ન જને ત્યાંસુધી આત્માની મુક્તિ અશક્ય છે. તેમ અનેક પ્રકારે વિવિધ શૈલીથી વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા આવનાર હજારો મનુષ્યોને આત્મધર્મ સમજાવતા.

વાંચક ! ત્યાં પણ જગસરાના ભાયાતો અને તેના કુટુંબીઓ પૂજ્યશ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાલ લેવા ચુકતા નહી. ત્યાં પણ પૂજ્યશ્રી આતુર્માસ

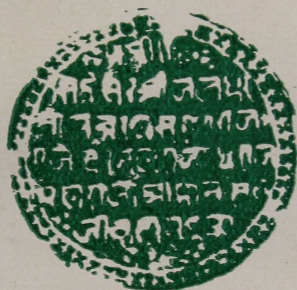
પૂર્ણ કરી નાના તેમજ મોટા ગામોમાં વિચરી
અમરેલી, ધારી, તેમજ દામનગર વગેરે સ્થળોએ
જઈ ગોંડલ શ્રી સંઘની અતી આગ્રહભરી
વિનંતીથી સંવત ૧૯૪૨ નું ચાતુર્માસ કરવા ગોંડલ
સુકામે પધાર્યા.

ગોંડલમાં ચક્રમક.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રી ગોંડલમાં આવતા શ્રી સંઘે સામૈયાની સંપુર્ણ તૈયારી સહિત પૂજ્યશ્રીને ઉપાશ્રયે લાવ્યાં. સંઘમાં અતુલ આનંદ વર્તાયો. વાંચક ! ગોંડલમાં પણ પૂજ્યશ્રીનો વિરોધી વર્ગ જન્મી ચુકયો હતો એટલે ગોંડલમાં પણ જૈન સમાજમાં જોઈએ તેવી શાંતિ ન હતી. વેષ પુજા અને વ્યક્તિ પુજાની ભાવના જ્યારે જાગે છે ત્યારેજ સાંપ્રદાયિક વાડામાં આત્મા બંધાઈ જાય છે. અને ગુણ પુજાનું ધ્યેય ભુલાઈ જાય છે. જ્યારે દીક્ષીતોમાં પૂજનની ભૂખ જાગે છે ત્યારે સમાજને પોતાનો ભક્ત બનાવવા કુટ પ્રયત્નો કરે છે અને તેથીજ પ્રત્યેક સંપ્રદાયના વ્યક્તિગત

श्रीजवंधरनाथजीमठ

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीराजराजेश्वर महाराजाधिराज महाराजा
श्रीमान्तिमिंदजीवननाथ । तप्यादरवाररीहदमेंगुजरा
तीव्रकागठराशिरीपुजजैवंदरासरावगजपासरासदा
मंदराहैजिंलांसरावगांरीवांहलवंवरीवजैरेआयपद
इंलांरैअपामरैआवमीइंलांरोमेवायोजतीवीमासैरै
मीडोईमतेअपामरोदाबलनपावैमबत१५८२रापो
मसद४मुडीमपायतवतगठजोधपुर

દીક્ષીતો આડકતરી રીતે પોતાના સંપ્રદાયનું મંડન અને બીજા સંપ્રદાયનું ખંડન કરતાં જ હોય છે. વાંચક ! શરીરથી સાધુ થવાની સાથે મનથી જો સાધુ થવાય માથાની સાથે મનને જો મુંડાવાય તોજ સાચો ત્યાગ જીવનમાં આવી આત્માને ઉજ્જવળ બનાવી શકાય. જેઓ સમાજને સંપનો પાઠ શીખવવા સાધુ થયા છતાં તેઓમાંથી સંપ્રદાયનો ઝેરી કીડો નાશ ન થાય તો શાસનનો વિજય ક્યાંથી થાય ? મૈત્રી એ ધર્મ હોય તો પરસ્પર મૈત્રીભાવને જગાડવા સાધુઓએ તત્પર થવું જોઈએ પણ ક્યાંથી થવાય ? જ્યાં સાધુ જીવનને પતિત કરનારી ત્રુટીઓ જે સંયમના આદર્શોને પ્રતિકુળ અને નાશરૂપ બને તે દૂર કરવાને બદલે સમાજ તેને પુષ્ટી આપે એવા સાધનોની સગવડ કરી આપનાર પણ શ્રાવક વર્ગ પોતાના કર્તવ્ય પંથ ઉપરથી સરી પડતાં શીથીલ સાધુઓને પણ લેતા જાય. જૈન સમાજ સાધુઓમાં દિવ્યશક્તિ જુએ છે. અને જોતો આવ્યો છે. પ્રાચીન જૈનોની સાધુઓ ઉપર ઘણીજ પુજ્યભાવના હતી અને તે પ્રાચીન સાધુ વર્ગ એકાંતે પવિત્ર હતો તેથી તેઓના ગુણો અને શક્તિનાં ચારે તરફ વર્ણન થતાં અને તેજ સમયથી સમાજે એવું બંધારણ ઘડ્યું કે, જે

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ખંધારણના પ્રતાપે સાધુઓના અવગુણો ન જોવાય અને પૂજ્ય ભાવના ઉપર શંકા ન લવાય. એ દૈવી હક્કની માન્યતા પરાપૂર્વથી ચાલી આવતા જૈન સમાજમાં એવા પાયા મજબુત બનાવ્યાં છે કે વી હક્કની ખુમારીમાં સાધુ સમાજના અસહ્ય અત્યાચારો સામે આંખમીચામણા કરવા પડે છે. જૈન સમાજના વર્તમાન મનોદશાના આ સ્વરૂપને જોનાર કોઈ પણ વિચારક ગભરાયા વીના ન રહે. અસ્તુ.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રી ગોંડલમાં આવી ચાતુર્માસ રહ્યા. વ્યાખ્યાનથી જૈન તેમજ જૈનેતર સેંકડોની સંખ્યામાં પૂજ્યશ્રીના વચનામૃતો સાંભળી સંતુષ્ટ થતાં, અને ત્યાગ, પ્રત્યાખ્યાન અને એવી ધર્મની કરણી, ચાતુર્માસમાં શ્રાવકો કરતા. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવાનુસાર સદુપદેશથી પૂજ્યશ્રી ધર્મ અને સમાજની સારી સેવા બજાવતાં. શુદ્ધ સંયમનો પ્રભાવ જ એવો છે કે જ્યાં જાય ત્યાં વિજય ધ્વજ ફરકે. પૂજ્યશ્રીએ વ્યાખ્યાન દ્વારા જનતાને સમજાવ્યું કે ગુણાનુરાગી થાઓ. વૈરભાવનો ત્યાગ કરો. વાડાઓનો મોહ ન રાખો. સર્વ ધર્મ પ્રત્યે સમદૃષ્ટિ રાખો વીગેરે પક્ષપાત રહિત ઉપદેશથી જનતાને પણ આનંદ થતો બહાર ગામના મેહમાનો માટે ગોંડલ શ્રીસંઘે બીજાઓની જેમ સારી વ્યવસ્થા

રાખી હતી, પૂજ્યશ્રી સાથે રહેલા ઘોડા વિગેરેનો ખર્ચ ગોંડલ સ્ટેટ તરફથી અપાતો. આ રીતે ગોંડલમાં પૂજ્યશ્રીના આગમનથી અપૂર્વ આનંદ વર્તાઈ રહ્યો હતો. ગોંડલમાં પૂજ્યશ્રી ઉપરાંત તેમના વિદ્વાન શિષ્યરત્ન ખૂબચંદ્રજી અને દીલ્હીવાળા માણેકચંદ્રજી એમ કુલ થાણા તેત્રીસ બિરાજમાન હતા તથા શિષ્ય વર્ગમાં મુખ્ય ઉદયચંદ્રજી તથા મહારાજશ્રી છગનલાલજી બાલ્યા વસ્થામાં બીજા શિષ્યોની અપેક્ષાએ મુખ્ય હતાં. પૂજ્યશ્રીનો મહારાજશ્રી છગનલાલજી ઉપર અનહદ પ્રેમ હતો. પૂજ્યશ્રીનું દીક્ષીત શિષ્યમંડળ હમેશાં સંયમને મળતી ક્રિયાઓમાં જ અને સ્વાધ્યાયમાં જ તદ્દલીન રહેતું પૂજ્યશ્રી બીજા ગામેની સાથે પત્રવ્યવહાર રાખવામાં રાજી નહોતાં. જેને અંગે જ્ઞાન ચર્ચા સિવાય બીજી પ્રવૃત્તિ નહોતી. બપોરના ટાઈમમાં પૂજ્યશ્રી પોતાના શિષ્યો તથા શ્રાવકોને જૈન અને આર્ય સંસ્કૃતિનું ભાન કરાવવા કહેતા કે શુદ્ધ જીવન ગાળી આત્મબળ બીલવી આત્માની ઉન્નતી કરવી તે આર્યના પ્રાચીન સંસ્કારોનું સત્ત્વ છે. આધિભૌતિક સિદ્ધાંતો અધ્યાત્મિક પ્રકૃતિને આડે કદી આવી શકતાં નથી. શિષ્યોને જ્યારે પૂજ્યશ્રી તેઓની ભૂમિકાનું ભાન કરાવતા ત્યારે કહેતા કે સંયમના મહાસાગરમાં તમારી જીવન

નૌકા ઝંપલાવતી વખતે તમારી જાંઘગીની હીશા બદલતી વખતે ત્યાગનો વેષ પહેરતી વખતે કરેલી પ્રતિજ્ઞાઓ યાદ રાખજો. એ મંગલ મૂર્તિમાં મળેલા મંત્રોનું સ્મરણ કરજો. કીર્તિને ખાતર શ્રાવકોના મોઢાંમાંથી પ્રશંસાના શબ્દો સાંભળવા માટે તમારા આત્માના અવાજને રૂંધશો નહીં. તમે તો દુનીયામાં સ્વતંત્ર છો. આધિભૌતિક સંપત્તિઓમાંથી પર હોવા છતાં શરીર તેમજ શ્રાવકોની ગુલામી કેમ આચરી શકો. તમારૂં કર્તવ્ય કરી પછી જ શ્રાવકો તરફ લક્ષ રાખો. વિદ્વાન કહેવડાવવામાં આત્માની ઉન્નતી નથી. સમાજને યોગ્ય આપવામાં પણ આત્માની મુક્તિ નથી પણ પોતે પોતાના અત્માને યોગ્ય આપવામાં આત્મની મુક્તિ છે એમ પૂજ્યશ્રી શિષ્યોને ધર્મ સમજાવતા. અને ગોંડલમાં પ્રતિભાપૂર્ણ કાળ નિર્ગમન કરતા હતા.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રીની પ્રતિભા, દિવ્ય વાણી અને અસરકારક ઉપદેશથી જૈન સમાજના ત્રણ ચાર માણસો તો બળી રહ્યા હતા પણ પૂજ્યશ્રીની તેજસ્વી પ્રતિભાથી વિરોધી વર્ગ ચુપ રહ્યો હતો. આતુર્માસમાં આવતાં પર્યૂષણ પૂર્ણ થયા. દિપોત્સવી ગઈ. કારતક માસ શરૂ થયો. પૂજ્યશ્રીનું આતુર્માસ સહિસલામત પસાર થાય એ વિરોધી માનસથી પર હતું. નીમીત્ત

મળતાં, હૃદયની ઉકળાટ શક્તિ મગજને તપાવી, કોલાહલ મચાવવા વિરોધી માનસ વાટ જોઈ રહ્યું હતું.

સાંભળવા પ્રમાણે તેજ વખતે ગોંડલમાં ચાતુર્માસ રહેલ દીક્ષીત મહાસતિજી ગૌચરી લઈ ઉપાશ્રયે જતાં લોંકાગચ્છ ઉપાશ્રય આગળથી નીકળતા અચાનક ઉપરથી પાણીના છાંટા પડ્યા અને મહાસતિજીએ ઉપાશ્રયે જઈ સૌમ્ય દૃષ્ટિએ આવી રીતે બનાવ બન્યો તેમ સંઘના માણસો આગળ વાત કરી. સંઘે તે વાત અજાણતા પાણી પડી ગયું હશે તેમ જાણી તે વાત વીસરવા પામી. બીજા દિવસે વાયુ વેગે વાત ફેલાતા ત્રણ ચાર માણસોના કાને આ વાત આવી (નામની જરૂર નથી.) તેમનું અંતર તો પૂજ્યશ્રીની પ્રતીભાથી બળી કલેશ કરવા ક્યારનુંય તૈયાર હતું. તેઓએ આ વાત સાંભળી અને ક્રોધિત થઈ ગયા. સંઘના પ્રતિષ્ઠિત મનુષ્યોના ઉપરવટ થઈ પૂજ્યશ્રી તથા અન્ય યતિવર્યોને શીક્ષા કરવા તૈયાર થઈ પોતાના વર્તુલમાં રહેલા નાની સંખ્યાના ટોળાને લઈ નીકળવા નિશ્ચય કર્યો. મહાસતિજીએ આ વાત જાણી ત્યારે એમ કહેવાય છે કે તેઓએ પણ ચાર પાંચ વ્યક્તિઓને ઘણી રીતે સમજાવી પણ તે ન સમજી શક્યા. અને જાણે વૈરવાસીત હૃદયની જેમ તેઓ પોતાના સંઘથી પણ અધીક થઈ એક તરફ આજો

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

સંઘ નારાજ હોવા છતાં ચાર પાંચ માણસો પોતાના નાના ટોળા એટલે બીજા ત્રણચાર માણસોને લઈ લાકડીઓ સહીત લોંકાગઁછ ઉપાશ્રયે આવવા રવાના થયા. ગોંડલમાં પણ આ વાત પવનવેગે ફરી વળી હતી. લોંકાગઁછના શ્રાવકો ઉપાશ્રયે ભેગા થઈ ગયા હતા અને સૌની સ્થિતિ નિશ્ચયકારક નહોતી થઈ. પરિણામથી સૌ ચિંતાતુર થએલા દેખાતા હતા. લયનું સામ્રાજ્ય શ્રાવકોમાં વ્યાપી ગયું હતું. આધ્યાત્મિક મૃત્યુ તો તેઓએ કરી નાખ્યું હતું જ્યારે ઉપાશ્રય નજીક તે વિરોધી વ્યક્તિઓ આવી રહી છે તેમ જાણી શ્રાવકો પૂજ્યશ્રી આગળ આવી લયની સ્થિતિ સમજાવી રહ્યા ત્યારે પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે અરે ભાઈઓ અમારે તો વળી લય કેવો. લય-અસ્ત મનોદશા તો તમને સોંપી. લય તેને જ હોય કે જે મૃત્યુને જીવનનો અંત સમજતા હોય અથવા મૃત્યુ પછીના જીવનને લય અને આપદાનું સ્થાન માનતા હોય તેમને મરણનો લય કંપાવે બાકી જેણે જીવવાણીનું ખરેખર સત્વ આત્મજ્ઞાનથી મેળવ્યું છે તેમને જીવન અને મરણ એ બેમાં કશો ફેર જણાતો નથી. જીવવાની આશા અને મરવાનો લય એ બન્નેનો નાશ કરી વિચારવામાં જ અમારા સંયમની કસોટી છે. આવી રીતે પ્રેરક

વાણીથી પૂજ્યશ્રી શ્રાવકોને સમજાવી રહ્યા છે ત્યાં બીજાઓએ આવી કહ્યું કે આઠ દસ માણસોનો મોટો અવાજ પાસે સંભળાય છે. આ શિષ્યોને કોઈ બીજે ઠેકાણે અમને લઈ જવા ઘો. પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે આ દ્રશ્યમાન જગતમાં કોઈ પણ એવી જડ શક્તિ નથી કે જે આત્મશક્તિ સામે ઝગમગી શકે. કોઈ પણ જડ સાધનો એવા નથી કે જે સાધનો દ્વારા આત્મશક્તિનો નાશ થાય.

પાઠક ! આત્મ અનુભવિઓ કહે છે કે મનુષ્યની વાણી વર્તન અને દેખાવ જ વિજયની ખાત્રી આપે છે. તે પ્રમાણે પૂજ્યશ્રીની વાણીમાં અને પૂજ્યશ્રીના વર્તનમાં વિજયનું ચિન્હ દેખાતું હતું. સંસારીઓમાં ગલરાટ હતો. પણ પૂજ્યશ્રીમાં ગલરાટ જન્મ્યો જ નહોતો. તે પૂજ્યશ્રીની અડગ આત્મશ્રદ્ધાનું જ પરિણામ છે. આ બનાવની વાત દીલ્હીવાળા માણેકચંદણને ખબર પડી હતી. તેઓ પણ આત્મધ્યાનથી સમાજને શાંત કરવાનો વિચાર કરી રહ્યાં હતાં.

પાઠક ! વિરોધી વ્યક્તિઓનો આવો રોષ જોવા છતાં પૂજ્યશ્રીમાં તેઓ પ્રત્યે સમભાવ જ હતો. પૂજ્યશ્રી આત્મજ્ઞાનીની સાથે સમયસૂચક પણ હતાં.

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

તેઓની ઉચ્ચતમ બુદ્ધિ કોઈના પણ અવગુણને યાદ કરવા અવકાશ જ નહોતી આપતી. તેઓશ્રી એમજ માનતા અને બીજાને મનાવતાં કે દીર્ઘદ્રષ્ટિથી શાંતિપૂર્વક સમાધાન કરી સમાજનું રક્ષણ કરવું એ પ્રથમ ધર્મ છે. આવેશના વેગમાં ક્રોધના અંધકારમાં માણસ પોતાનું લાન ભૂલી જાય છે તેવા મનુષ્યોની દયા ખાવી તેમાં જ તેઓનું કલ્યાણ છે. સ્વ. સમતામાં બીજાનું રક્ષણ સમાજેલું છે એમ તેઓ માનતા. પ્રતિપક્ષી વ્યક્તિઓ જ્યાં આવતી સંભળાઈ તે વખતમાં પૂજ્યશ્રી ગાદી ઉપર જઈ ધ્યાનસ્થ સ્થિતિમાં બેઠાં. તોફાન કરનારી વ્યક્તિઓ રસ્તે આવતી મહાલક્ષ્મીની દેરી આગળ આવી અને ત્યાં સ્થંભી ગઈ. કોઈને આગળનો રસ્તો સૂઝ્યો જ નહીં. સૌની બહાવરા જેવી સ્થિતિ થઈ અને જેને જેમ ફાવે તેમ પાછા ફરી સિંહને જોઈ જેમ શીયાળ લાગે તેમ લાગી ગયાં.

પાઠક ! ક્યાં ગયું તેમનું પાશવી બળ ? કહેવું જ પડશે કે પૂજ્યશ્રીની આધ્યાત્મિક શક્તિની સામે બળીને ખાખ થઈ ગયું.

પાશવી બળનો આધ્યાત્મિક બળ સામે વિજય થતો જ નથી, થયો નથી, અને થશે પણ નહીં.

એક આત્મશક્તિ સામે અસંખ્ય પ્રકૃતિ જેમ બળ વગરની છે તેમ દુન્યવી બળ પણ આત્મશક્તિ સામે નકામું છે. બધાય પોતાને ઘરે ચાલ્યા ગયા. ગોંડલમાં આ પ્રમાણે જૈન સમાજમાં ચારે તરફ અશાંતિનું વાતાવરણ ફરી વળ્યું. જ્યાં જુઓ ત્યાં એજ વાત અને ઇતર દર્શનમાં તો પૂજ્યશ્રીની શક્તિના વખાણ પણ થવાં લાગ્યાં. ગોંડલમાં આ રીતે ભીષણ ચક્રમકના પ્રતાપે અગ્નિ ઉત્પન્ન થયો. પણ કોઈને બાળ્યો નહીં અને તે અગ્નિ ઉપર ભયની રાખ ફરી વળી. અંદર તો સળગી રહ્યો પણ રાખ બહાર ન ઉડી અને તેથી ફરીથી અગ્નિ પણ બહાર ન નીકળ્યો. આમ તે સમયમાં ત્રણ ચાર મનુષ્યોના વર્તનથી જખ્ખર વૈમનસ્ય ઉત્પન્ન થયું. બીજા પણ વૈમનસ્યના કારણે અંદરબાને પહેલાથી જન્મી ચુક્યા હતા. અને તેનાથી વર્ષોથી બારસો ઘરે જે લોંકાગચ્છના હતાં તે આવા સંકુચીત માણસથી અઢારસે અડતાલીસમાં જુદા થઈ ગયા. અને ત્યારથી જ ગોંડલનો જૈન સમાજ ત્રણ પક્ષમાં વહેંચાઈ ગયો.

વાંચક ! અત્યારના જુદા જુદા સ્થાનકવાસી સમાજના વધુ સંઘાડા અઢારસે પછી જ થયાં છે. તે પહેલાં તો લોંકાગચ્છના યતિઓજ હતા જ્યારે

ખાદશાહો તરફથી છડી, ચમર, છત્ર, અખ્દાગીરી વિગેરે સાધનો મળ્યા અને કંઈક એ સાધનોનો ઉપયોગ થવા માંડ્યો. એટલે લગભગ ૧૬૯૨ માં આચાર્યની આજ્ઞા લઈ લવજી રૂપિ વિગેરે કુમે કરી ત્રણ મહાપુરુષોએ ક્રિયા ઉદ્ધાર કરી લોંકાગચ્છમાં બે માર્ગ કર્યાં. એક સાધુ માર્ગ અને બીજો ચતિ માર્ગ પણ તે લોંકાગચ્છનાં જ સાધુઓ કહેવાતા ત્યાર પછી કાળે કરીને ક્રિયાઓ લિખ કરી સ્થાનકવાસી નામ પ્રગટ કરી લગભગ સતરસોમાં શરૂઆત થઈ. લોંકાગચ્છથી સાવ લિખ પડી ગયાં. લોંકાશાહનાં અનુયાયી ગણાવા છતાં લિખતા દેખાવા લાગી અને તે લિખતાને અંગે જ ગોંડલમાં પૂજ્યશ્રી ઉપર આક્રમણ કરવા ત્રણ ચાર માણસો આવ્યા હતા અને ઉપર મુજબ પાછા ફરી ગયાં. દિવસો થયા કલહ દબાઈ ગયો. પૂજ્યશ્રીને પણ આ લિખતાથી ઘણુંજ ખરાબ લાગ્યું. ચાતુર્માસ પૂર્ણ થયું એટલે પોતે વિહાર કરવાના હતાં ત્યારે સમાધાન માટે તે અગ્રેસરોને બોલાવ્યા પણ તેઓ ન આવ્યા. સમાધાન અને સંપત્તિ આશા સંકુચીત માનસમાં રાખવી વ્યર્થ છે. શક્ય એટલા પ્રયત્નો સમાધાનને માટે જ્યારે નિષ્ફળ નીવડ્યા એટલે પૂજ્યશ્રીએ ગોંડલનો ત્યાગ કર્યો અને ફરી ન

આવવા સંબંધમાં પણ સંકલ્પ કર્યો. ત્યાંથી વિહાર કરી સુલતાનપુર આવ્યા. ત્યાં ગાદીનું સ્થાપન કરી ટુંક મુદત ત્યાં રોકાઈને ત્યાંથી પણ વિહાર કર્યો: ક્રમસર ગામડાઓમાં વસવાટ કરતાં વિચરવા લાગ્યા, ઉપરની હુકીકત નાનાથી મોટા પર્યંત ગોંડલમાં પ્રસિદ્ધ છે.

ગાદી ત્યાગ.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રી સુલતાનપુરથી વિહાર કરી જેતપુર ધોરાજી વગેરે સ્થળોએ જઈ કાઠીયાવાડના બાકી રહેલા ગામડાઓમાં ચેતન રેડતા સાધુધર્મ અને શ્રાવકધર્મ બંને સમજાવતા મનુષ્ય જીવનની ત્રુટીઓને પૂર્ણત્વ કરી મનુષ્યના હૃદયને અડગ રહેવાનું સૂચવતાં આચાર્યપદ માટે પોતાના વિદ્વાન શિષ્યરત્ન શ્રી ખુબચંદ્રજીમાં લાયકાત આવી ગઈ છે એમ મનમાં વિચારી મુંબઈ તરફ પ્રયાણ કર્યું. અને રસ્તામાં કાઠીયાવાડ અને ત્યાર પછી ગુજરાતને ભેટી મુંબઈ મુકામે પધાર્યા. ત્યાં લક્ષ્મી હૃદયે ઉપર ધર્મસીંચન કરતાં એક માસ રહ્યા. પૂજ્યશ્રીને અંગ્રેજી જ્ઞાન નહોતું છતાં અનેક વકીલો, બેરીસ્ટરો

તથા અન્ય અધિકારીવર્ગ ઉપર પૂજ્યશ્રીની પ્રતિભા પડી ચુકી હતી. અને તેના પ્રતાપે પૂજ્યશ્રીને ઉપદેશ સાંભળવા દરરોજ પધારતાં. ત્યાંથી પૂજ્યશ્રી ઉરણુ જે એક ખેટ જેવું છે, જ્યાં વૈશ્નવ સમાજ વધારે પ્રમાણમાં છે. પૂર્વે કોઈપણ જૈન ધર્મને પાળનારા ત્યાં નહતાં તે વખતમાં પૂજ્યશ્રીએ ત્યાં જઈ ગાદીનું સ્થાપન કર્યું હતું. અને વૈશ્નવ ધર્મને પાળનારા દશાશ્રીમાળી વણીકોને સત્ય ધર્મની પ્રાપ્તિ કરાવી. જૈન ધર્મી વધુ પ્રમાણમાં બનાવ્યા હતા. ત્યાં પૂજ્યશ્રી શ્રીસંઘની વિનંતીને માન્ય રાખી ૧૯૪૩માં ચાતુર્માસ કરવા ઉરણુ પધાર્યાં જેનું ગ્રામ્ય વાતાવરણ પ્રત્યક્ષ આબુનો ખ્યાલ કરાવે એવા ચારે તરફ લીલા રળીયામણા ડુંગરા ઊભા હતા. ઘનઘોર ઝાડી આવું કુદરતી સૌંદર્ય જ્યાં વિશેષ પ્રમાણમાં છે ત્યાં પૂજ્યશ્રી ચાતુર્માસ રહ્યા. પૂજ્યશ્રીના દર્શનાર્થે તથા ધર્મબોધ સાંભળવા મુંબઈથી અને ઈતર ગામોથી અનેક કુટુંબો આવવા લાગ્યા. ચાલીસ ઘરની જૈનની ટુંક વસ્તી હોવા છતાં ભક્તિના મહાસાગરથી આવેલ સાધર્મી ભાઈઓની ભક્તિ કરી પોતાના આત્માને ધન્ય માનતા. ખીજા ગામોની સરખામણીમાં પૂજ્યશ્રીને ઉરણુના હવા પાણી પણ ઘણા જ અનુકૂળ હતા.

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

અને તેથી લક્ષિતવાન શ્રાવકોના અત્યાગ્રહથી પોતે ત્યાં જ હવે સ્થીરવાસ રહી જાગૃત જીવન ગાળવાનાં વીચાર કરી રહ્યા હતાં. અને તેને અંગે ગચ્છનો તમામ કારભાર વિદ્વાન શિષ્યરત્ન શ્રી ખુબચંદ્રજીને આચાર્યપદ આપી ગાદી ઉપર સ્થાપન કરી બાકી રહેલું જીવન ઉરણમાં રહી ધ્યાન અને જ્ઞાનની ભૂમિકામાં પસાર કરવા વિચાર કરી રહ્યા હતાં. વિચારોની પરીપક્વ દશા કરી ચાતુર્માસ પુરૂ કરીને પછી આચાર્યપદ શ્રી ખુબચંદ્રજીને આપવાનો શ્રીસંઘમાં પોતાનો નિર્ણય જાહેર કર્યો. સંઘમાં આનંદની તો સીમા જ રહી નહી. આચાર્ય પદાર્પણનો મહોત્સવ ક્યારે વળી આપણા ગામમાં થાય. આ તો આપણા અહોભાગ્ય કે જેથી પૂજ્યશ્રીએ ખુબચંદ્રજીને આચાર્યપદ અહીં આપવાનો નિશ્ચય કર્યો. સંઘની આગેવાન વ્યક્તિઓ તથા અન્ય મનુષ્યો યસ્સ્પર આવી વસ્તો કરી રહ્યા હતા. ગાયેગામ જ્યાં લોકોગચ્છના ઘરો છે એવા કાઠીયાવાડ, ગુજરાત, મારવાડ, મેવાડ, માલવા, પંજાબ વિગેરે પ્રત્યેક સ્થળોએ ઉરણ શ્રીસંઘ તરફથી આમંત્રણ પત્રિકાઓ મોકલવામાં આવી. પૂજ્યશ્રીના કાઠીયાવાડમાં વધારે વખતના પ્રવાસથી કાઠીયાવાડના સજ્જનો પૂજ્યશ્રીના અનન્ય લક્ષ્ત બન્યા હતા. અને

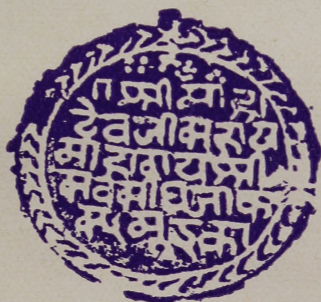
પૂજ્યશ્રીને પણ કાઠીયાવાડમાં અપવાદ શીવાય દરેક દ્વેષીથી તેમને સંતોષ થયો હતો. કાઠીયાવાડની ધાર્મિક શ્રદ્ધા જોઈ પોતે બહુજ ખુશી થયા હતા. જીવદયાનો સાચો સિદ્ધાંત કાઠીયાવાડમાં બહુ સારી રીતે પળાતો હતો. જીવ દયાની ધગશ પાંજરા-પોળોને પોષણ આપવાની તમન્ના કાઠીયાવાડના જૈનોમાં સારી છે. એમ પૂજ્યશ્રી પોતાના શિષ્યોને કોઈ વાર કહેતા. ક્રિયાવાદ જેટલો કાઠીયાવાડમાં છે તેટલો ગુજરાતમાં નથી. અને ક્રિયા પ્રત્યે અભિરૂચી પણ ગુજરાતમાં નથી એમ પૂજ્યશ્રી ઘણીએ વાર બોલતા. દરેક દેશોમાંથી પૂજ્યશ્રીનો અનુરાગી વર્ગ અને લોકાગમ્બહના અનુયાયીઓ આચાર્યપદાર્પણના મહોત્સવમાં ભાગ લેવા ઉરણ મુકામે આવવા લાગ્યા. મુંબઈથી પણ સેંકડો સ્ત્રી પુરૂષો આ મહોત્સવમાં ભાગ લેવા આવ્યા હતા. સમય જતા ૧૯૪૩ના માગ-શર શુદ્ધ ૧૩ ને દિવસે પ્રાતઃકાળે મંગલ મુહુર્તે પૂજ્યશ્રીએ પોતાના વિદ્વાન શિષ્યરત્નશ્રી ખુબચંદ્રજીને વિધિ સહિત આચાર્યપદવી આપી, ગમ્બહની પરંપરા પ્રમાણે ગાદી ઉપર બેસાડયા. સર્વ સમાજને કહ્યું કે આજથી તમારે વર્તમાન આચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજીની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલવાનું છે. દીક્ષી-તોને પણ તેજ પ્રમાણે કહ્યું. ખુબચંદ્રજીને પણ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

શાસનની ઉન્નતી માટે યોગ્ય પ્રયત્નો કરવાની આચાર્ય તરીકેની ફરજ સંભળાવી. પૂજ્યશ્રી બોલી રહ્યા પછી તરતજ શ્રીસંઘે હાથ જોડી પૂજ્યશ્રીને કહ્યું કે આજથી અમારા આચાર્ય ગચ્છાધિપતી પૂજ્યશ્રી ખુબચંદ્રજી મહારાજની આજ્ઞાને જીનેશ્વરની આજ્ઞા માની તે આજ્ઞાનું યથાર્થ પાલન કરશું. શ્રીસંઘે પૂજ્યશ્રીને આ પ્રમાણે ખાત્રી આપી તેના ગગન ભેદી પોકારો થયા અને આનંદનો ઉત્સવ સમાપ્ત થયો. સર્વે પુરૂષો વિખરાવા લાગ્યા પોતપોતાના ગામો તરફ સૌ રવાના થયા. ૧૫ દિવસ રહી કાઠીયાવાડના પ્રદેશમાં વિચરવાની આચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજીએ પૂજ્યશ્રી આગળ ઈચ્છા જણાવી. પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે રાંધ્યામાં શું રાંધવું તે તો મારો ફરેલો દેશ છે. ત્યાં ઘરનો ધર્મ છે અને કાઠીયાવાડ તે તો માલિકીની તીજેરી છે. તે જ્યારે ઉઘાડશે ત્યારે ઉઘડશે માટે ત્યાં જાઓ કે જ્યાં હું ન ફર્યો હોઉ. ત્યાં જ તમારી વિદ્વતાને દીપાવો. અને સંયમને કસોટીએ ચઢાવો. પૂજ્યશ્રીના વચનો સાંભળી આચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજીએ કાઠીયાવાડ જવાનો વિચાર મુલતવી રાખ્યો અને ૧૯૪૪ નું આચાર્યપદ મલ્યા પછી પ્રથમ ચાતુર્માસ એ વીર જલણા મુકામે પધાર્યા અને પૂજ્યશ્રીએ હવે નિવૃત્ત જીવનમાં જાગૃત જીવન

शिरोही स्टेट तरङ्ग मण्डो परवानो

॥ श्रीभारणेस्वरजीगण ॥

॥ भारावजीश्रीश्रीवसिंधजीवचनाया
तायादरवाररीहदमेवुंझागठराश्रीपु
नश्रीजिन्दगीरीसांमिलीगानायाजा
सदाभदहवेलेजीलमाश्रुहूवांनावणी
त्रीरगठरीजतीश्रावश्रुपामेरेदैवे
हिमान्त्रागिवान्तांत्राडवीकरणा
नपावि।आनदछोराश्रावणवददनेम

જીવી સ્થીર વાસો રહેવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો. એટલે ઉરણુ મુકામે જ રહ્યા. શ્રાવકો તો દર્શનાર્થે બહાર ગામથી ચાલુ જ હતા. કોઈ દિવસ બહાર ગામથી શ્રાવકો આવ્યા વગર રહેતા જ નહીં. ઉરણુ બંદરમાં પૂજ્યશ્રીના રહેવાથી આનંદ ઉત્સવ વર્તાઈ રહ્યો હતો. અને પૂજ્યશ્રીએ ૧૯૪૩ થી ૧૯૪૭ સુધીના ચાર વરસ એક સાથે વસવાટ કરી પસાર કર્યા. તે સમયમાં મુંબઈ શ્રીસંઘ તરફથી મુંબઈના ઉપાશ્રયનો પ્રશ્ન પૂજ્યશ્રી આગળ આવ્યો. ઉપાશ્રયની જગ્યા જીર્ણ થઈ ગઈ છે. અને તેને નવો કરાવવા વાસ્તે મદદને અંગે શું નિર્ણય કરવો તેની સલાહ લેવા મુંબઈ શ્રીસંઘના અગ્રેસરો ઉરણુ મુકામે પૂજ્યશ્રી આગળ આવ્યા. તે વખતમાં સ્વર્ગસ્થ શેઠ રામજી ભાઈ માધવજીભાઈ કે જેઓ પોતાની હયાતીમાં પોતાની પૂત્રી બાઈ નંદકુંવરબાઈના લાલમાં એક લાખ રૂપીયાનું ટ્રસ્ટ કરી ગયા હતા જેના ટ્રસ્ટીઓ મુંબઈ નિવાસી શેઠ સોરાબજી શાપુરજી બંગાલી સી. આઈ. ઈ. અને શેઠ ત્રીલોચનદાસ વરજીવનદાસ જે. પી. હતા. આ મોટી રકમનો લાલ લેવા બાઈ નંદકુંવર વધુ વખત ન જીવી શક્યા. કાળના સપાટામાં અનાદિકાળના નિયમ પ્રમાણે કર્મવશાત્ તે બાઈ સપડાઈ ગયા અને સંવત ૧૯૪૭ ના વૈશાખ

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

શુદ્ધ ૬ ને શુક્રવાર તા. ૧૩ મી મે. ને દિવસે તે બાઈ મૃત્યુ પામ્યા. ધર્મિષ્ઠ નંદકુંવર બાઈએ પોતાના મરણ અગાઉ એક જ દિવસે :પોતાનું વસીયતનામું કર્યું હતું અને તેમાં પણ ઉપરના ટ્રસ્ટીઓ હતા. તેના વસીયતનામામાં રૂા. ૪૦૦૦૦ અંકે ચાલીસ હજાર ધર્મના મકાન બાંધવા સંબંધમાં ખરચવાનું બાઈ લખી ગઈ હતી અને તે લખાણને અંગે ટ્રસ્ટીઓ આ રકમ ક્યાં ખરચવી તેનો વિચાર કરી રહ્યા હતા. તે વખતમાં પૂજ્યશ્રી ઉરણ બંદરેથી મુંબઈ મુકામે આવ્યા અને ટ્રસ્ટીઓ આગળ ઉપાશ્રય બાંધવાની વાત કરી કે તરત જ રૂપીઆ પચીસ હજારની મોટી રકમ તેઓએ સંઘમાં ઉપાશ્રય બાંધવા માટે આપી. અને ખુટતી રકમ માટે સંઘમાં ફાળો થતા પૂજ્યશ્રીના ઉપદેશ અનુસાર મોટી રકમ ભેગી થઈ અને પૂજ્યશ્રીના ઉપદેશથી મોટો વિશાળ ઉપાશ્રય એના જેવો મોખા ઉપર મુંબઈમાં કેઈ પણ સ્થળે નથી. તેવો બાંધવામાં આવ્યો. કામની શરૂઆત થતા પૂજ્યશ્રી પાછા તરત જ ઉરણ મુકામે આવ્યા ગયા હતા. સંપૂર્ણ ઉપાશ્રય બંધાઈ રહેતા તેને ખુલ્લો મુકવાની ક્રિયા સંવત ૧૯૫૦ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧૧ ને બુધવારે મોટા મેળાવડા સહીત કરવામાં આવી હતી. તે વખતમાં પૂજ્યશ્રી તથા આચાર્યદેવ

શ્રી ખુગચંદ્રજી તથા અન્ય વિદ્વાન યતિઓ પણ હાજર હતા. તથા બીજા ગામેના શ્રાવકો પણ હતા. તે સર્વની સમક્ષ પૂજ્યશ્રીએ ઉપાશ્રય ખુદલો મુક્યો અને તે વખતે પૂજ્યશ્રી આચાર્યશ્રીને વ્યાખ્યાન કરવાની સૂચના કરી કે તરત જ ઉપાશ્રયમાં પૂજ્યશ્રી સાથે પાટ ઉપર જેમની બેઠક હતી એવા આચાર્યશ્રી ખુગચંદ્રજીએ વ્યાખ્યાન કર્યું. ટાઇમ પૂર્ણ થતા સર્વે વિખરાયા. દિવસો જતા પૂજ્યશ્રી પણ પાછા ઉરણ મુકામે પધાર્યા. અને હવે પછી કેાઇ પણ ઠેકાણે જવું નથી એમ નક્કી કરી ઉરણમાં રહ્યા. પૂજ્યશ્રી ગાદી ત્યાગ કરી ઉરણમાં જાત્રત જીવન જીવતાં પાંચ વર્ષ પસાર કર્યા એટલે સંવત ૧૯૫૦ માં મુંબઈનો ઉપાશ્રય ખુદલો મુક્યા પછી ઉરણમાં ૧૯૫૫ ની સાલ સુધી આત્માનું ધ્યાન ધરતાં પાંચ વર્ષ પૂર્ણ કર્યા.

પૂજ્યશ્રીનો સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજીએ સંવત ૧૯૪૩ થી ૧૯૫૫ સુધી ઉરણ મુકામે કાળ વીતાવ્યાં પછી, ૧૯૫૬ ની સાલ બેઠી. વાંચક ! તે સાલનું વર્ણન બહુ કૂર છે. ભારતમાં તે વર્ષમાં સંકટોનો પાર નહોતો. દુષ્કાળના કારણે અનેક કુટુંબો ભુખમરે વેઠી સ્વધામ પહેંચી ગયાં હતાં. ગરીબોની ભયાનક યાતના અને ભુખની કીકીયારીઓની સાલ તે ૧૯૫૬ ની સાલ, તે સાલમાં ભુખના અગ્નિને શાંત કરવા ખીતાએ પુત્રને વેચી પેટનું પોષણ કર્યું. માતાએ પુત્રીને વેચી પેટનું પોષણ કર્યું. કેટલાએ કુટુંબો નિર્દોષ બાળકોને ઘરમાં મુકી ચાલ્યાં ગયાં. ભાઈ-ઓએ બેનને વેચી પેટનો ખાડો પુર્યો. સંતાન

વગરની માતાઓએ શરીરને વેચી ઉદર નિર્વાહ કર્યો, અને કેટલીક બળવાન વિરાંગનાઓએ શરીર વેચી પેટ ભરવા કરતા મરણને ભેટવું એજ શ્રેયસ્કર લાગતા શીયળને સાચવી ભુખના દુઃખમાં રીળાતી કંઈક બાળાઓએ જીવન બલાસ કર્યું. કેટલાક હીંચકારા મનુષ્યોએ અન્ન અને પાણીની લાલચ આપી કેટલીએ સ્ત્રીઓના શિયળ બ્રષ્ટ કર્યા. દાને-શ્વરી શ્રીમંતોએ પોતાની શક્તિ અનુસાર મદદના સાધનો ઉભા કર્યા. પણ કુદરત જ્યાં વિરૂદ્ધ હોય ત્યાં માનવી શું કરે? દુષ્કાળના સપાટામાં અનેક ખેડુત કુટુંબો પાયમાલ થયાં કંઈક ખેડુતોએ પોતાના જીવન ગુમાવ્યાં કંઈક ખેડુતોએ આત્મઘાત કર્યા. જે ખેડુતો કુટુંબો સહીત, સ્ત્રી પુત્રો અને નાના નિર્દોષ બચ્યાઓ પણ દુનીયાને અન્ન પુર પાડવા હજે જોડાય કારમી યાતના વેડી અન્નને ઉત્પન્ન કરવા મજૂરી કરે અને તે સમયમાં દુષ્કાળ પડે તો વાચક શી સ્થિતી થાય? જે દુનીયાને અન્ન આપવા એ જગતનો તાત પોતાના કુટુંબને સમર્પણ કરે તે ખેડુત જ્યારે કુદરતથી દંડાય ત્યારે દુનીયા તરફથી મદદ ન મળે તો જીવનની સમાપ્તિ કર્યા વગર બીજું શું કરે? અને તેજ પ્રમાણે છપનીયામાં દુનીયા તરફથી મદદના અભાવે કંઈક

ખેડુતોએ પોતાના જીવનયાત્રા સમાપ્ત કરી. અને છપનની સાલમાં તે ગોઝારા વર્ષ ઉપર માનવી સંહારનું કલાંક ચોંટ્યું. તે છતાં વાંચક ! ભારતમાં તો દર વર્ષે ખેડુતોની વિષમ સ્થિતિ જ દેખાય છે. દર વર્ષે માંડમાંડ પોતાનું પેટ ભરી શકે. સોળ આની વર્ષ તો નજરે જોયુંજ ન હોય વરસે થોડા ઘણા પૈસા વધે તે દેવા પેટે વ્યાજમાં ભરવાના હોય, અને વ્યાજના ખર્ખરમાં દર વરસે ચુસાતો જ જાય, એના માથા ઉપરથી દેવું તો ઓછું થાય જ નહીં, પછી ક્યાંથી ભારત સુખી થાય. “ ભારતને જીવાડનાર ખેડુત જો મરશે તો ભારત ક્યાં સુધી જીવશે ” ભારતનું જીવન ખેતી ઉપર છે. હિંદુસ્તાન ખેતીપ્રધાન દેશ છે. ખેતી અને ગૌસેવા એ પ્રત્યેક હિંદવાસીનું પૂર્વે ધ્યેય હતું. સમય પલટાતા જૈનોમાં કેટલાંક એવાં મુનીરાજો થયા કે જેઓએ તે ધ્યેય જૈનોમાંથી નષ્ટ કરાવી નાખ્યું. અને જૈનોએ તે ગ્રહણ કરી કાળ જતાં ગૌસેવા અને ખેતીને દેશવટો આપ્યો. સ્વાશ્રયી જીવન પરાધિન બન્યા. શરીરની મજબુતાઈ ગઈ અને માયકાંગળાપણું આવ્યું. ધર્મ ગયો અને રૂઢી રહી. ચૈતન્ય ગયું અને જડ રહ્યું. પૃથ્વીની અંદરથી રસ પણ ગયો. કુદરત તરફથી દુકાળીયા વરસો આવવા

પૂજ્યશ્રીનેા સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

લાગ્યાં, અને છપનીયામાં અનેક કુંડુંબો બે હાલ થયા. છપનની સાલ તે ગરીબોની લયાનક સાલ પાણીના ત્રાસથી કંઈક પશુઓ, કંઈક મનુષ્યો મરણ પામી માનવી સંહારના આંકડામાં વધારો કર્યો. કુર એવા છપનીયાએ દેશમાં હાહાકાર વરતાવી દીધો. પણ ભાગ્યવાન પુરૂષો આવા દેશની કુર દુર્દશા નથી જોતા. જેમ ભગવાન મહાવીર જ્યારે ભારતવર્ષ ઉપર બે હજાર વર્ષની સ્થિતીનેા ભસ્મગૃહ બેસવાનેા હતો તે પહેલા મોક્ષમાં પહોંચી ગયા. તેમ દેશની ખરાબ સ્થિતી અને લયાનક દુષ્કાળ પૂજ્યશ્રીને પણ નહોતો જોવો અને તેને માટે કુદરત પણ અનુકુળ થઈ જેથી ૧૯૫૬ ની સાલ બેઠી અને પૂજ્યશ્રીની તખીયત નરમ થવા લાગી પણ તે વખતે તેા સામાન્ય તખીયત નરમ હતી. માગશર મહીને થોડી તખીયત નરમ રહી અને પાછી સારી થઈ. થોડો થોડો છાતીનેા દુઃખાવો રહ્યો. ત્યાં તેા દિવસો અને મહીનાઓ ગયા. ૧૯૫૬ નું ચાતુર્માસ બેઠું ચતિઓ પણ પોત પોતાના નીમાએલા ચોમાસે ચાલ્યાં ગયાં. રહ્યા ફક્ત એક ચતિ તથા શિષ્ય અવસ્થામાં પૂજ્ય છગનલાલજી અને નોકરવર્ગ અશાડ વદી ૧ થી પૂજ્યશ્રીને છાતીનેા દુઃખાવા સાથે તાવની શરૂઆત થઈ. અશાડ વદ ૮

∴ ૧૫૧ ∴

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

પછી દીન પર દીન વ્યાધી વધવા લાગી પૂજ્યશ્રીને ચાલવામાં પણ અડચણ આવવા લાગી. શરીર અને મોઢા ઉપર થોથર જેવું જણાવા લાગ્યું અને તેથી પોતાથી ઉઠી પણ શકાતું નહોતું. ગામોગામ પુજ્ય-શ્રીની નરમ તળીયતના સમાચાર પહોંચી ગયા. જેથી શાતા પૂછવા અને દર્શન કરવા ગામોગામથી શ્રાવકો આવવા લાગ્યા. મુંબઈના શ્રીસંઘને જાણ થતાં તરતજ વિલાયતી દવા પૂજ્યશ્રી નહોતા લેતા જેથી પ્રખ્યાત વૈદને લઈ પુજ્યશ્રી પાસે આવ્યા. ઉરણુ શ્રીસંઘ તરફથી પણ દવાના યોગ્ય પ્રબંધો કરવામાં આવતાં હતાં. બીજા પણ સારા પ્રખ્યાત વૈદોને લઈ અન્ય સંઘ પણ ત્યાં આવ્યાં હતાં. દવાના પ્રયત્નોમાં જરાયે ખામી ન રહી. મુંબઈથી પૂજ્યશ્રીની સુશ્રષા કરવા ચોમાસુ રહેલ યતિઓ પણ પૂજ્યશ્રીની સેવા કરવા આવ્યા. માંદગીની પ્રત્યેક સ્થળે બળર મળતા ગામોગામથી શાતા પૂછવા સેંકડોની સંખ્યામાં સ્ત્રી-પુરૂષો આવવા લાગ્યા. યોગ્ય ઉપચારો તો ચાલુજ હતાં. પણ કર્મની અનુકૂળતા ન હોય ત્યાં માનવી લાચાર છે. આવી ને આવી તળીયતમાં અશાડ માસ પુરો થયો. શ્રાવણની શરૂઆત થઈ તો પણ વ્યાધિ શાંત પામ્યો નહીં. અને તેજ સ્થિતિમાં શ્રાવણ શુદ્ધ ના ૧૫ દિવસ પણ પસાર

પૂજ્યશ્રીનો સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

થઈ ગયા. શ્રાવણે રાત અને દિવસ અહુર્નિશ સેવામાં તૈયારજ રહેતાં. સૌ પોતપોતાની ખુદ્ધિ પ્રમાણે ઉપચાર બતાવતાં ત્યારે પૂજ્યશ્રી કહેતા કે હવે બાહ્ય ઉપચારની જરૂરીઆત નથી. હવે તો અંતરના ઉપચાર મને કરવા દઈ શાંતી લેવા દો. શ્રાવણ વદના દિવસે શરૂ થયા અને પૂજ્યશ્રીની વેદનાના દિવસે પણ શરૂ થયાં. જ્યારે પૂજ્યશ્રીએ બાહ્ય ઉપચારની ના પાડી ત્યારે મુનીમંડળ અને શિષ્યવર્ગ ગભરાઈ ઢીલો થઈ ગયો. પૂજ્યશ્રીએ જ્યારે જાણ્યું ત્યારે પૂજ્યશ્રી શિષ્યવર્ગને હીંમતપૂર્વક કહેતા કે જે નિયમને તિર્થંકરે પણ તાબે થયા છે તે નિયમ બધાયને લાગુ પડે છે. જન્મ પામનારને મરણ તે નક્કી છે. એમાં કોઈનું કંઈ ચાલતું નથી. માટે આ પ્રસંગે તો તમારે ધર્મના સુત્રો સંભળાવવા એજ તમારું કર્તવ્ય છે. મારા પ્રત્યે મોહ હોય તો ધર્મના શબ્દો સંભળાવો તોજ તમારી સાચી ભક્તિ છે એમ મને લાગશે.

વાંચક ! શ્રાવણ વદીના પણ ૬ દિવસ ગયા. વ્યાધિએ એકદમ જોર કર્યું. જરા વધારે સોજા શરીર ઉપર દેખાવા લાગ્યા. એકી સાથે જાણે વેદનીય કર્મ ઉત્તમ થયું હોય તે પ્રમાણે પૂજ્યશ્રીની સ્થિતિ દેખાવા લાગી. શરીરમાં તીવ્ર વેદના થતી

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

હતી રોગનું જોર વીજળીનો વેગે પવનની જેમ શરીરમાં વધતું હતું પરંતુ ત્યાં રહેલા યતિઓ, શિષ્યો અને શ્રાવકો રોગનું પ્રમાણ પૂજ્યશ્રીની અનહદ સહન શીલતાથી જાણી શક્યા નહોતા. જેમ દર્દ વધતું ગયું તેમ તેમ પૂજ્યશ્રી આત્મ સમાધીમાં સ્થિત થતા ગયા. આવી રોગગ્રસ્ત સ્થિતિમાં પણ પુજ્યશ્રીની શાંતિ અને દૈર્ય અલૌકિક હતા. વેદના વધુ પ્રમાણમાં છે તેમ જતાવનારો એક પણ શબ્દ પૂજ્યશ્રીના મુખમાંથી નહોતો નીકળતો. ભક્તિવાન શ્રાવકો રાત દિવસ ઉજાગરા કરી સેવા કરવા લાગ્યા. સર્વે યતિઓ અને શિષ્યોમાંથી શિષ્ય અવસ્થામાં રહેલા પૂજ્યશ્રી છગનલાલજીએ અને શ્રાવકવર્ગમાંથી ઉરણુ શ્રી સંઘના ત્રણ ચાર કાર્યવાહકોએ વ્યવહારિક તમામ કામકાજ છોડીને પૂજ્યશ્રીની સેવા કરવા ઉપાશ્રયે જ રહેવા લાગ્યા. પુજ્યશ્રીની તખીયત વધુ પ્રમાણમાં નરમ થવાથી વડોદરા મુકામે ચાતુર્માસ રહેલ આચાર્ય શ્રી ખુબચંદ્રજીને તાર કરી બોલાવવામાં આવ્યાં. ૧૯૫૬ ની શ્રાવણ વદ ૯ આવી, ઘણી જ વેદનામાં પણ પૂજ્યશ્રી પોતાનું નિત્ય કર્મ નહોતા ચુકતાં. શિષ્યોને અને શ્રાવકોને કહ્યું હતું કે જ્યારે મારાથી નિત્ય કર્મ ન થાય ત્યારે જાણજો કે પૂજ્ય-

પૂજ્યશ્રીનેા સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

શ્રી હવે દેહ છોડી જશે. તે કથન અનુસાર શ્રાવણ વદી ૯ ને દીવસે વ્યાધિએ લયંકર રૂપ લીધું અને નિત્ય કર્મ પણ પૂજ્યશ્રીથી ન થઈ શક્યા. એટલે સમાજમાં ભારે ચીંતા પ્રસરી ગઈ. સૌના મુખ ઉપર ગ્લાની ફરી વળી. શિષ્યોનાં મુખ ઉપરથી તેજ ઉડી ગયું જાણી પૂજ્ય શ્રી શિષ્યોને હીંમત આપતાં. જ્યારે પુજ્યશ્રીની વ્યાધિ વધવા લાગી ત્યારે ગામમાં તપશ્ચર્યાઓ ચાલુ થઈ. ઉપવાસ સહીત પ્રાર્થનાઓ થવા લાગી દાન પુન્ય દેવાયાં બાધાઓ લેવાઈ, જેને જેમ ક્ષણે તેમ યથાશક્તિ પ્રમાણે સૌએ પોતાના પ્રયત્નો પૂજ્યશ્રીની શાંતિ માટે કરવા લાગ્યાં. આયુષ્યની દોરી પરિપૂર્ણ થઈ ગઈ હતી ત્યાં શું થાય ? પૂજ્યશ્રી પણ પોતાનો અંત સમય નજીક જાણી જેના ઉપર નજર પડે તેને પોતાની પાસે બેસવાનું સુચવતા. કર્મોથી ઉત્તર થએલ અને વેદનીય કર્મના જોરે વ્યાધિમાં કોઈ ઘટાડો કરી શકે એમ નહતું. છતાં પૂજ્યશ્રીને શાંતિ આપવા ખાતર પ્રયત્નો ચાલુ હતાં. પૂજ્યશ્રી પણ આધ્યાત્મ જ્ઞાનમાં તરબોલ બની નાહી રહ્યા હતાં. આવી વ્યાધિમાં પણ પૂજ્યશ્રીમાં અપૂર્વ શાંતિ દેખાતી હતી. વિશાળ માનવ સમુદાય ચારે તરફ બેઠો હતો. યતિઓ અને શિષ્યોને પોતાની

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

શય્યા પાસે બોલાવી બધાના મસ્તકો ઉપર હાથ ફેરવતાં જાણે પોતે છેવટની રજા લેવાની ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરતા હોય તે પ્રમાણે બોલ્યા “ મુનિરાજો ! તમારા શાસનને દીપાવજો, કલહનો નાશ કરી, ઐક્યતાને કેળવજો. આચાર્ય શ્રી જીજ્ઞાસુચંદ્રજીની આજ્ઞામાં રહેજો. તેઓ આત્મધર્મિ સંયમમાં એક નિષ્ઠ અને મારા કરતા પણ તમારી વધુ સંભાળ રાખે એવા છે. હું અને તે દેહથી જુદા છતાં એક જ રૂપ છીએ. એમ માની આજ્ઞામાં રહી તેમની સેવા કરજો. તમારા વેષને અજવાળજો. શાસનની શોભા વધારજો. ક્ષ....મા....ક....ર....જો.” પૂજ્યશ્રી બોલતાં થાકી ગયાં. વિશાળ સમાજના એક એક આત્માને ઉપરનો શબ્દ સાંભળી આંખમાં પાણી ભરાઈ આવ્યાં. તે દ્રવ્ય જ કંઈકાથી ભરપૂર હતું. ચતિઓ અને શિષ્યમંડળની પણ આંસુઓથી આંખ છલકાવા લાગી, ત્યાં શિષ્ય અવસ્થામાં રહેલા અત્યારના પુજ્ય ઇગ્નલાલજીએ હૃદયને મજબુત બનાવી, પૂજ્યશ્રીને કહ્યું કે ગુરુદેવ આપની આજ્ઞાનું યથાર્થ પાલન કરીશું. વેષ પરિધાન કરી મરણના ભોગે પણ શાસનની ઉન્નત દશા કરી દીપાવશું. આપ નિશ્ચિંત રહો ! અમે બાળકોને આપ ખમાવી અમને ભારે કરો છો. ખરૂં

પૂજ્યશ્રીનો સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

ખમાવવું અમારા જેવા પામરોને ના હોય કે આપના ઉપકારથી અમે જ્ઞાન સંપાદન કર્યું અને જીવનનો મર્મ સમજ્યાં. તે ઉપકારનાં પ્રમાણમાં અમે આપની સેવાનો લાભ ઉઠાવી શક્યા નથી.”

વાંચક ! અશ્રુપૂર્ણ હૈયું હવે વધુ ભરાઈ ગયું જેથી વધુ બોલી શકાયુ નહીં. સમયના પરીક્ષક એવા પૂજ્યશ્રીએ સમય જાણીને પોતે આત્મજ્ઞાનની વાતો શરૂ કરી. પોતાનો આધ્યાત્મિક અનુભવ કહી શોકના પ્રસંગને શાંતિના રૂપમાં ફેરવી નાંખ્યો. શિષ્યો પણ તે સાંભળવા તદ્દલીન થયા. શ્રાવણ વદ ૯ ની રાત્રી પડી. પૂજ્યશ્રીના દેહને ટકાવવા સકળ સંઘ પોતાનો દેહ ગણી સેવા કરી રહ્યો હતો. મોટા ચક્રવર્તિની પણ જે સેવા ન થાય તે સેવા મોટા લક્ષાધિપતી શ્રીમંતો પોતાના હાથે પૂજ્યશ્રીની કરી રહ્યાં હતાં. પરંતુ તે વંદનીય આત્માને સ્વર્ગનું આમંત્રણ મળ્યું હતું તેથી કોણ અટકાવી શકે ? રાતના દસ વાગેથી શ્વાસનું પ્રમાણ વધવા લાગ્યું છતાં પૂજ્યશ્રીને તો અપૂર્વ શાંતિ હતી. એમને એમ રાત્રી વ્યતિત થઈ પૂજ્ય ગુરૂદેવ સન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી સર્વ બેસી રહ્યાં હતાં. શ્રાવણ વદ ૧૦ ની સવારે લગભગ દસ વાગતા સકળ સંઘને શોક-સાગરમાં મુકી ઉદારીક શરીરનો ત્યાગ કરી પૂજ્ય-

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

શ્રીનો અમર આત્મા સ્વર્ગે સીધાવ્યો. જૈન શાસનનો એ પ્રકાશતો સૂર્ય તે દિવસે અસ્ત થયો. ચતુર્વિધ સંઘનો મહાન સ્થંભ અને પ્રાણ તુટી પડ્યો.

વાંચક ! કર્મની સ્થિતી અલોકિક અને આશ્ચર્ય પૂર્ણ છે. જેના આયુષ્યની દોરી તુટી તેને સાંધનાર કોઈ નથી. જૈન સમાજને સુશોભિત બનાવનાર ગૌરવશાળી એ દેહીપ્યમાન આત્મા અનેક પરાક્રમે કરી ઉડી ગયો. અસાધારણ ચમકાર કરતો લોંકાગચ્છ રૂપી આકાશનો એ ચમકતો સીતારો અસીમ ચમકાર કરી ચાલ્યો ગયો. શાસન સેવામાં અનેક વીધનો અનેક જળમે સહન કરી દીન અને ગરીબ મનુષ્યોનો સંદેશ સંભળાવવા જીનદેવ સમક્ષ રજુ કરવા સ્વર્ગે સંચર્યો. મારવાડનું એ રત્ન અને ગુજરાતનો મણી ઉરણુમાં વીલય પામ્યો. લોંકાગચ્છનો એ કોહીનુર નીસ્તેજ થઈ રહ્યો. કઈ કલમ આ સ્વર્ગવાસનું વર્ણન કરવા શક્તિવાન છે ? દ્રવ્યમાન જગતમાં કયું એવું હૃદય હશે કે આવા સમયમાં નહીં રહે ? જેને છેલા ચાતુર્માસ સુધી પણ પોતે કસોટી રૂપ અસહ્ય પરિસહો સહન કરવાં પડ્યાં તેઓશ્રીની પવિત્ર કીર્તિને ઝાંખી પાડવા સાદડી રાણપુર અને ગોંડલ તથા અન્ય સ્થળોએ ખુબ પ્રયાસો થયા હતા. પણ સૂર્યની સામે ધુળ ઉડાડનારની જે દશા થાય

પૂજ્યશ્રીનો સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

તેવી જ દશા વિરોધીઓની થયેલી. આવા પ્રતાપી પૂજ્યશ્રી શિષ્ય અને સમાજને મુકી, માયા મમતાને છોડી રાત્રી દિવસ જે સેવા કરનારાઓ હતાં તેઓને પણ પડતા મુકી પૂજ્યશ્રીના આત્માએ માર્ગ લીધો. પૂજ્યશ્રીના સ્વર્ગવાસના આ ખેદકારક સમાચાર ઉરણુ અને મુંબઈમાં ફરી વળ્યાં. શ્રાવકોમાં તો હાહાકાર વર્તાય પણ એક વાર જેણે પૂજ્યશ્રીના દર્શન કરેલ હતાં તેવા મનુષ્યો પણ પૂજ્યશ્રીનો સ્વર્ગવાસ સાંભળી ઘણા દીલગીર થયાં હતા. દેશાવરોમાં ઉરણુ તરફથી પૂજ્યશ્રીના અવસાનના ખેદકારક સમાચાર મોકલવામાં આવ્યા. ઉરણુ શ્રીસંઘ તથા અન્ય ગામોના સેંકડોની સંખ્યામાં શ્રાવકો આવેલ હતા. તેઓ ગુરૂભક્તિની તજવીજ કરવા લાગ્યા. આખા ગામમાં હડતાળ પડી ગઈ તથા મુંબઈ અને લોંકાગચ્છના પ્રત્યેક સ્થળોએ ખબર પડતા શ્રાવકોએ પોત પોતાની ઢુકાનો ખંધ કરી ખપોરના તમામ શ્રાવક વર્ગ ઉપરાંત ગામના પ્રતિષ્ઠિત મનુષ્યો હિંદુ મુસલમાન અને ક્રિશ્ચીયન જેવી કોમ પણ પૂજ્યશ્રીની સ્મશાન યાત્રામાં ઉપાશ્રયે આવી અગ્નિ સંસ્કારનું ધી બોલાઈ રહ્યા પછી ઉત્તમ શીખીકામાં પૂજ્યશ્રીના દેહને સ્થાપન કરી “ જય જય નંદા, જય જય

∴ ૧૫૯ ∴

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

ભદ્રા, ” એ શબ્દો બોલતાં લગભગ સાતથી આઠ હજાર માણસો સાથે પૂજ્યશ્રીના દેહને ઉપાડ્યો અને નિયત કરેલી જગ્યા ઉપર કે જે ગામથી એક માઈલ દુર છે ત્યાં દેહને લાવ્યાં. પૂજ્યશ્રીના દેહને સુખડનાં લાકડામાં ગોઠવતાં હતાં ત્યાં મુંબઈના બાકી રહેલા શેઠીઆઓ આવ્યા અને પૂજ્યશ્રીના દેહને અમે અગ્નિ સંસ્કાર કરશું એમ મુંબઈ અને ઉરણુ બંને શ્રીસંઘ વચ્ચે રસાકસી ચાલી. પરસ્પર અમે જ અગ્નિ સંસ્કાર કરીએ એવી હઠ ઉપર આવતા સાંજ પડવા આવી. રાત્રીએ પૂજ્યશ્રીનો દેહ બહાર ન રહે પણ જ્યાં હઠાચ્છ શરૂ થયો ત્યાં બીજું શું થાય ? બંને પક્ષો ધી બોલવામાં હતા. હજારો મણુ ધી થયું કોઈ પાછું પડતું નથી. અને કોઈ હઠ મુકતુ નથી. તે વખતમાં દિવ્ય રીતે પૂજ્યશ્રીના જમણા અંગુઠામાંથી અગ્નિ પ્રગટ થઈ સ્વયં અગ્નિ સંસ્કાર પામી ગયા. હજારો મનુષ્યો સ્તબ્ધ થઈ ગયા અને સર્વને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી નાખ્યા !!!

ત્યાર પછી સર્વે પાછાં ફર્યા. રસ્તામાં શોકાગ્નિમાં ડુબતા લકતવાન આત્માઓ પૂજ્યશ્રીના વિરહથી હૃદયમાં દુઃખ ધરતાં. આવા ગુરૂ હવે નહી મળે. આપણને પૂજ્યશ્રી વગર સત્ય ધર્મની, નિડર

બની, કોણ હાંકલ કરશે ? શંકાઓના સચોટ જવાબો હવે પૂજ્યશ્રી વગર કોણ આપશે ? હૃદયનો ભાર હવે કેની આગળ ખાલી કરશું ? આપણા જીવનની અપૂર્ણતાઓ હવે આપણને કોણ કહેશે ? પૂજ્ય આચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજી વિદ્વાન છે તો પણ પૂજ્યશ્રીના વિરહથી હૃદયમાં પડેલો ઘા તેઓ નહી રૂઝાવી શકે. ગુણના આગાર જેવા અતિ ઉત્તમ પ્રભાવશાળી પૂજ્યશ્રી હવે ફરી આપણને કોઈ દિવસ દર્શન નહી દીએ. અરે કાળ તારી ગતિ અજબ છે તારી સત્તા આગળ જગતની બધી શક્તિ નકામી છે. આવાં સંયમધર આત્માને તારે શરણે થવું પડ્યું તો અમારી શી વીસાત. પણ આવાં મહાપુરૂષને આ પૃથ્વી ઉપરથી ઉપાડી જવાથી અમને તો ઘણું જ નુકશાન થયું છે. તેમ તેનાથી તને કાંઈ લાભ થયો નથી. પણ તેમાં તારો શો વાંક તેમાં તો અમારા મંદ ભાગ્યનો જ ગુન્હો છે. એમ શોકયુક્ત ઉદ્ગારો કાઢતાં શાંતી નહી મળે. પોતાને વિરહ ઓછો કરવા ઉપાશ્રયે આવી ઉપદેશ સાંભળી પોતાને ઠેકાણે ગયા. સ્થળે સ્થળેથી શોક પ્રદર્શિત કરતા તારો અને ટપાલો થોક બંધ આવવા લાગી. જાહેર સભાઓ ભરી ગામે ગામથી શોક પ્રદર્શિત કરતાં ઠરાવો

આચાર્ય શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર.

આવ્યા. આખા સમાજને આવી રીતે પૂજ્યશ્રીની અમુલ્ય ખામી જણાવા લાગી.

વાંચક ! પૂજ્યશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી લોકાગચ્છાધીપતિ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી ૬૬ વરસની ઉંમરે ૪૬ વરસ સુધી દીક્ષા પાળી, ૨૫ વરસ આચાર્ય પદવી ઉપર બિરાજમાન થઇ શાસન સેવા કરી અનેક આત્માઓના હૃદયમાં ધર્મ સિંચન કરી, પૂજ્યશ્રીએ પોતાનું જીવન સાર્થક કર્યું. પૂજ્યશ્રીમાં જન્મથી જ પરોપકાર વૃત્તિ, સાદાચાર, સાદાઇ, વિગેરે ગુણોની ગુથણી હતી અને તેથી જ તેમનું જીવન, તેમની દીક્ષા તેમની આચાર્ય પદવી, તે સર્વ બીજાના કલ્યાણ અર્થે જ હતું. પૂજ્યશ્રીનું ચરિત્ર પ્રારંભથી અંત સુધી અદ્વિતિય અને અકથનિય છે. તે વર્ણન કરવાની મારામાં શક્તિ નથી. મોટા બુદ્ધિશાળીઓ જીવન પર્યંત પૂજ્યશ્રીના જીવન ચરિત્રનું વર્ણન લખે તો પણ યથાર્થ વર્ણન ન થઇ શકે. પૂજ્યશ્રીના સમયમાં તેમની શક્તિની સામે મુકાબલો કરી શકે એવી વ્યક્તિ મળવી તે દુર્લભ છે. તેમના સ્વર્ગવાસ બાદ પૂજ્ય સ્વ. આચાર્યશ્રી ખુણચંદ્રજીના હાથે તેમની ચદણ પાહુકા સવંત ૧૯૫૭ માગશર શુદ્ધ ૧૦ ના દિવસે સ્થાપન કરવામાં આવ્યા.

પૂજ્યશ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજનું

સમાધિમંદીર-ઉરણુ બંદર

પૂજ્યશ્રીનો સ્વર્ગવાસ અને દિવ્ય અગ્નિસંસ્કાર.

તેમનું આત્મજ્ઞાન અદ્વિતિય ગુણો અનહદ
આકર્ષણ અલોકીક શક્તિ અત્યુત્તમ તેજ અને
અપાર શાંતિ અન્નેડ ગાંભિર્ય તેઓશ્રીની પાટે
ઊરાજમાન થએલા પૂજ્યાચાર્યશ્રી ખુબચંદ્રજીમાં
પણ થોડે ઘણે અંશે દેખાતી હતી. તેઓશ્રી પણ
શાસનની અને સમાજની સેવા બજાવી ૫૬ વરસ
દીક્ષા પાળી ૩૬ વર્ષ આચાર્ય પદવી ભોગવી
સવંત ૧૯૮૨ ના માગશર શુદ્ધ ૬ ને મંગળવારે
તેઓશ્રી પણ સ્વર્ગવાસી થયા. વાંચક ! ત્યાર પછી
તેમની પાટે તેઓશ્રીના વિદ્વાન શિષ્ય તે વર્તમાન
આચાર્યશ્રી ન્યાયચંદ્રજીને સવંત ૧૯૮૨ ના ફાગણ
વદ ૧૨ ને ગુરુવારે વિધી સહીત ગાદી આપવામાં આવી.

તેઓ પણ વિવિધ ચાતુર્માસ કરી થોડી થોડી
જાગૃતી લાવી સમયાનુકુળ વર્તી શાસનને દીપાવવા
પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. પૂર્વની જેમ શાસનનો વિજય
ધ્વજ ફરકે એમ ઇચ્છી વિરમુ છું.

શાંતિ.....શાંતિ.....શાંતિ

TRANSLATION OF THE PERSIAN FIRMAN.

(Translation of a Firman in Persian which appears to be a copy itself from the drawn seals and a certificate in English endorsed thereon certifying it to be a true copy)

a (This is an impressed seal without ink partly covered by a piece of paper pasted across the seal in the right corner at the top of the Firman to prevent it from further being torn, as a part of it was already torn, which appears to be the stamp vendor's seal)

b (This is an impressed seal without ink, containing inscriptions in four languages as follows:-

1. English
2. Arabic
3. Balbod
4. Gujrati

c (This small piece is written in red ink and in the writing of "Toghra" meaning the Chief law Officer's signature or the Royal titles of a Sovereign prefixed to letters, diplomas or other public deeds, which are written in a fine ornamented hand.

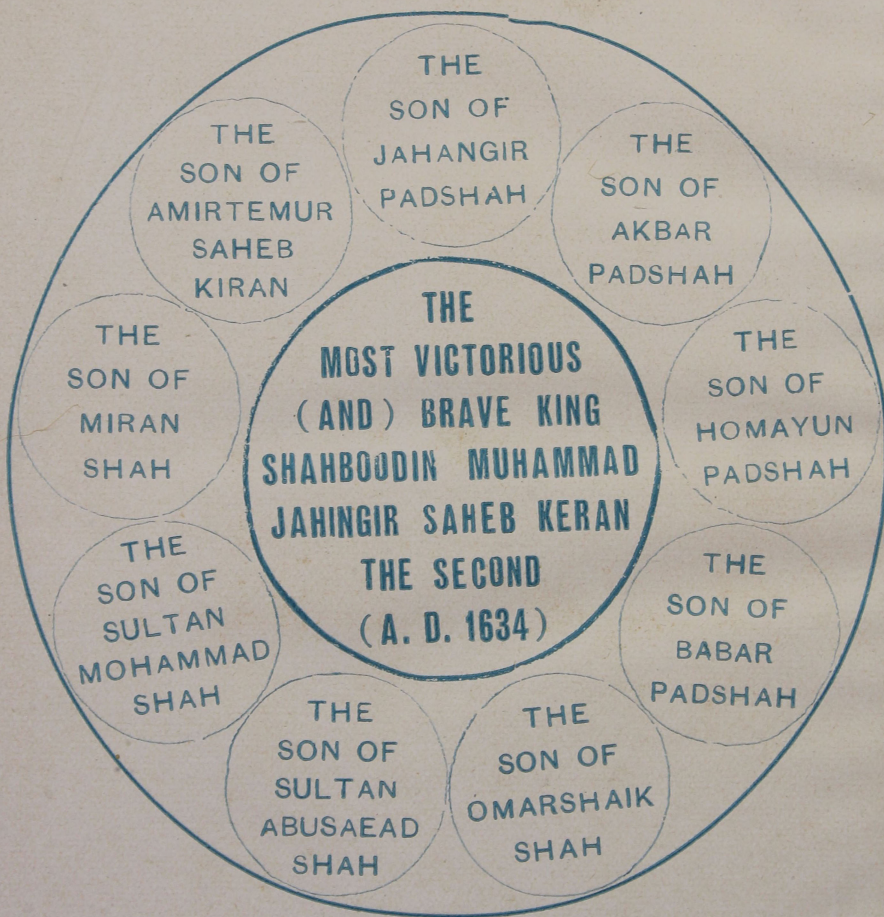
In this there are some letters which are illegible).

God is most great

A seal drawn in black ink as follows.

d The most victorious (and) brave
King Shahaboddin Mohammad Shah
Jahan...

STAMP OF NINE COINS.

At this time (our) Firman of exalted dignity, (and) marked with the emblems of happiness meets the honor of being emanated and the glory of being cited. That whereas Sari Puj Jesvant of Gujrat of Louk Gachh is, (in religious matters) a well disciplined and an abstentous man, and appeared in our Majesty's presence, the Hozur's (i. e. our) most holy (and)

exalted

(LITERALLY “ TEMPERAMENT ”
OR “ CONSTITUTION ”)

Exalted mind has been pleased by the above mentioned (gentleman's) interview, (therefore) brought out the whole empire, in the same manner as from the ancient times the tribes of Us-walan saravak have been giving loaves and sheets (of cloth) and dresses to the above mentioned (Sari Puj Jesvant according to the custom of their religion and the of the Muktabs of

their Dharam (or religion), they should, according to the said ancient custom, continue to give to him, and the said rule should remain continued in favour of the offsprings and children of the above mentioned (Sari Puj Jesvant.) and none of the Sravaks and Jatis of other Gachhs can quarrel and hold any alterations with them and their Sravaks on any reason of reasons and on any cause of causes. It is necessary that (our) famous children of high dignity, and the Grand Rulers, and the officers performing the important affairs of the Courts, and the executors of the Royal affairs, and the Jagirdars, and the Millionaires of the present and the future should exert (themselves) for keeping the continuation and preservation of this firm, honorable, (and) most holy order, and should not neglect the least possible regard in favour of the above mentioned (Sri, pooj Jesvant), and should not differ and deviate from this order. Written on the 5th fifth of

the auspicious month of Ramazan in the 22nd year from the august accession (to the throne) corresponding to the year 1058 of Hijri (corresponding to the end, from 20th to 30th of September in the year of Christ 1648)

(The text of what follows is written on the back of the Firman.)

At the Resalab of the true son and the most sincere child Mohammad Dara Shekuh.

(A drawn seal in black ink as follows:-)

According to the attestation of Bakhshial-molk Resalatkhan this firman of exalted glory is written.

(The text of the following passage is written in English.)

No. 7.

Surat Court of Adalat

25th March 1844

Registered in the 10th Page of the first volume of the General Register kept for the Zilla of Surat for the year 1844, having been presented at 12 o' clock of the 23rd day of March of the said year. (Signed) C. I. Erskine

Suprintt.

True copy

C. L. Gubuy
Superintendent.

(The text of the following lines
is written in English.)

(SOME LETTERS IN THE TEXT
ARE ILLEGIBLE)

e 2 No. 21329.....the year 1842
given to Gordhanji Savchand himself.
Gopi Pura, dated seventeenth March 1844.

Received Rupees 2 for 247 Words

No. 7th at page 10th.

A true translation.

Persian Translator & interpreter.
Bombay 3rd June 1878.

શાસન સમ્રાટ આ.ભ.
શ્રી વિજય નેમિસૂરિશ્વરજી મ.સા. નાં શિષ્યરત્ન
પ.પૂ.આ.ભ. શ્રી પદ્મસૂરિ ગ્રંથાલય
દાદા સાહેબ, ભાવનગર

